

6 Φωνές, 6 Γυναίκες Διηγήματα

...λας ...ερο ...
... πίνω. ... το τρα
...λήκτρα ... εν έχουν
... έχουν έ, ... δευτερόλ
...ται ακίνη, ...ια αιώνια
...ελαφρύ πα ... μου γύρω
...εί στο λαιμό και αρχίζω να
...πούτσια μου γλιστρούν
...Πίσω μου, πολύ πίσω, ε'
...ι ώρα. Θέλω να γυρ
...αστυνομικό αυτοκίν
...αι από την απέναντι πλ
...ρα, είναι αδύνατον να δεις κα
...ο χέρι, τους κάνω νόημα. Φωνάζω. Α
...η φύγει. Σφίγγω το χέρι γύρω α
...άει κάτι ζεστό στα μάγουλά μου. Σ
...ου δρόμ ... αναπτύσσεται μια σκι
...πίσω. Βλέπω μέσα στο φ
...θάμνοι της
...ει ψυχή. Α
...στο, ό

Χαιρετισμός	4
Διηγήματα	
Βρετανία, ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΕΝΗΣ ΑΝΑΣΑΣ ή ΠΩΣ Η ΟΥΡΑ ΤΟΥ ΚΡΟΚΟΔΕΙΛΟΥ ΕΓΙΝΕ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΤΟΥ	7
Ελλάδα, Η ΑΛΛΗ ΑΡΙΑΔΝΗ	21
Ισπανία, ΜΟΣΑΜΒΟ	35
Ιταλία, ΤΑΞΙΔΙ ΜΕ ΤΡΕΝΟ ΜΕ ΣΑΣΠΕΝΣ	49
Κύπρος, ΜΕΤΑ ΤΟ ΓΑΜΗΛΙΟ ΔΕΙΠΝΟ	61
Νορβηγία, ΤΟ ΣΩΣΤΟ	75
Βιογραφικά	86

Αθήνα 2012

ISBN: 978-960-8334-35-0

© Για την έκδοση:

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (Υπ. Εσωτερικών) / EUNIC

© Για τα διηγήματα:

Βανέσσα Γκέμπι, Ρέα Γαλανάκη, Μάρτα Πεσσαροδόνα, Ντάτσια Μαραΐνι,

Ρήνα Κατσελλή, Αννέττε Μάττσον

Χαιρετισμός

Η πολιτιστική δημιουργία αποτελεί διαχρονικά, τρόπο αναπαραγωγής των κοινωνικών αντιλήψεων, των στάσεων και των στερεοτύπων του φύλου. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων έχει συμπεριλάβει στο «Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013» την προώθηση της ισότητας των φύλων υποστηρίζοντας την παραγωγή καλλιτεχνικού έργου στο θεματικό άξονα «Ταυτότητες Φύλου – Δικαιώματα των γυναικών – Ισότητα των φύλων».

Η λογοτεχνία, καλλιτεχνική έκφραση που διαθέτει αμεσότητα και συγκινεί το ευρύ κοινό, αποτέλεσε την πρώτη μορφή τέχνης στη συνεργασία μας με την EUNIC (European Union National Institutes for Culture). Προσκλήθηκαν γυναίκες συγγραφείς να γράψουν διηγήματα που ευαισθητοποιούν το κοινό για τις έμφυλες διαστάσεις της ζωής μας. Έξι γυναίκες συγγραφείς από τη Βρετανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία, την Κύπρο και τη Νορβηγία ανταποκρίθηκαν γράφοντας τα διηγήματα που περιλαμβάνονται στην έκδοση αυτή.

Οι έξι φωνές που «ακούγονται» εδώ, ποικίλουν ως προς τη χώρα καταγωγής, την ηλικία και το είδος γραφής. Η κάθε μία από αυτές δίνει το δικό της προσωπικό στίγμα και επιλέγει μέσα από 4000 λέξεις μόνο, να αναδείξει διαστάσεις πολιτικών, ιστορικών, ερωτικών και κοινωνικών θεμάτων, ιδωμένων από την πλευρά του φύλου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλες τις συγγραφείς που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμά μας και έδωσαν πνοή και κύρος στο εγχείρημα αυτό. Θα ήθελα να ευχαριστήσω την πρώην Διευθύντρια του Ιταλικού Μορφωτικού Ινστιτούτου Melita Palestini, που αγκάλιασε πρώτη αυτήν την ιδέα και μας έφερε σε επαφή με τη EUNIC. Φυσικά, χωρίς την πολύτιμη συμβολή όλων των εκπροσώπων των μελών της EUNIC που υποστή-

ριξαν την προσπάθεια αυτή με επιμονή και ενθουσιασμό, αυτή η έκδοση δεν θα είχε ολοκληρωθεί ποτέ. Πιο συγκεκριμένα ευχαριστώ το Instituto Cervantes, το Istituto Italiano di Cultura, το British Council, το Σπίτι της Κύπρου και τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας και τη Νορβηγική Πρεσβεία. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω, τη συνεργάτρια του γραφείου μου Αγγελική Πελέκη που όχι μόνο συντόνισε την προσπάθεια, αλλά και διασφάλισε με το προσωπικό και επιστημονικό ενδιαφέρον της για τον πολιτισμό την ολοκλήρωση του έργου.

Μαρία Στρατηγάκη
Γενική Γραμματέας Ισότητας των Φύλων

Βρετανία

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΕΝΗΣ ΑΝΑΣΑΣ
ή
ΠΩΣ Η ΟΥΡΑ ΤΟΥ ΚΡΟΚΟΔΕΙΛΟΥ ΕΓΙΝΕ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΤΟΥ

(Αγαπητέ αναγνώστη, είσαι ελεύθερος να επιλέξεις τον καλύτερο τίτλο. Όποιον τίτλο κι αν επιλέξεις, η ιστορία έρχεται με τις βαθύτερες γονυκλισίες προς τον Αίσωπο, το θρυλικό πατέρα της αφήγησης)

Κάποτε, πριν από πολλά χρόνια, τόσα πολλά που οι μαθηματικοί δεν έχουν εφεύρει ακόμα έναν τόσο μεγάλο αριθμό, ζούσε ένας άνθρωπος με μια εκπληκτική ικανότητα να αναπνέει. Δε σας κοροϊδεύω. Ζούσε στην άκρη άκρη μιας απέραντης πόλης στους πρόποδες του ψηλότερου βουνού στον κόσμο –αλλά αυτό είναι βέβαια εντελώς άσχετο, η πληροφορία βρίσκεται εδώ μέσα μόνο και μόνο για να προσδώσει μια αίσθηση ακατανοησίας.

(Λυπάμαι πολύ που αυτή η ιστορία ξεκινάει με έναν δευτερεύοντα χαρακτήρα. Ο κύριος χαρακτήρας είναι επίσης δευτερεύων, τουλάχιστον στην αρχή)

Κάθε πρωί στεκόταν στο μπαλκόνι, έπαιρνε τη βαθύτερη, την πιο δεξιοτεχνική ρουφηξιά αέρα από τη μύτη του, νιώθοντας να τον διαπερνάει ως τα άκρα του, κάθε μόριο να αφρίζει με δυναμική την οποία μοίραζε με την πιο ικανοποιητική αποτελεσματικότητα. Ύστερα, μόλις εκπλήρωνε το καθήκον του, ο ξοδεμένος αέρας έβγαινε από το σώμα του όσο ομαλά είχε μπει. Από το στόμα του. Αλλά δεν ήταν μόνο αυτό! Με το που τέλειωνε την πρώτη ρουφηξιά, επαναλάμβανε τη διαδικασία ξανά και ξανά, όντας κάθε εισπνοή το ίδιο ισορροπημένη όσο και η τελευταία, κάθε εκπνοή το αποκορύφωμα της ισορροπίας.

(Επίσης ήταν παντρεμένος. Η γυναίκα του ήταν μια απόλυτα καλή γυναίκα η οποία δεν εμφανίζεται άλλο στην ιστορία εκτός από αυτήν την πρόταση. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι όλη της τη ζωή την έζησε σε παρενθέσεις)

Στο απέναντι σπίτι ζούσε ένας άλλος άνθρωπος που η ζωή του δεν ήταν και τόσο μετρημένη. Είχε δεκαπέντε παιδιά από είκοσι τρεις γυναίκες ή ίσως είκοσι τρία παιδιά από δεκαπέντε γυναίκες –οι ακριβείς λεπτομέρειες έχουν χαθεί– αλλά ήταν σίγουρα καρπερός και πολύ απασχολημένος. Ως αποτέλεσμα, πολλά πρωινά έβγαινε έξω και στήριζε την πλάτη του στον τοίχο του σπιτιού του με ένα ποτήρι γλυκό τσάι στο χέρι, ξεφεύγοντας από την οχλαγωγία που προκαλούσαν τριάντα οκτώ ψυχές (ή κάπου εκεί), ξέπλενε τα δόντια του με το τσάι και αφού το κατάπινε, έβηχε. Ήταν ο ελαφρύτερος βήχας. Τίποτα κακό, και σίγουρα όχι τόσο μεγάλος ώστε να ενοχλεί τους γείτονες αλλά και πάλι ήταν ένας βήχας.

(Κι άλλος δευτερεύων χαρακτήρας φοβάμαι. Σπάζω όλους τους κανόνες εδώ. Ωστόσο, οι κανόνες φτιάχνονται για να τους σπάμε, όπως είπε κάποτε κάποιος. Πρέπει να περιμένετε λίγες παραγράφους ακόμη ώσπου να εμφανιστεί το σημαντικό πρόσωπο. Αλλά τούτος εδώ παίζει καταλυτικό ρόλο κι ως εκ τούτου κέρδισε επάξια τη θέση του)

Απέναντι, ο άνδρας με την εκπληκτική ικανότητα να αναπνέει (ας τον αποκαλούμε Νόρμαν για απλότητα από δω και πέρα) είχε την πιο οξεία ακοή, που την προκαλούσε η εκπληκτική αποτελεσματικότητα με την οποία τα μόρια άφριζαν, ακόμη και τα αυτιά του.

«Φίλε μου», του είπε με έναν τόνο συμφιλίωσης (γιατί όντας απόλυτα ευγενικός δεν ήθελε να επέμβει ανοικτά, αλλά ποιος άνθρωπος που του είχε δοθεί ένα φυσικό πλεονέκτημα, δε θα επιθυμούσε να μοιραστεί λίγο από αυτό το χάρισμα και με τους άλλους;), «Φίλε μου, φαντάζομαι ότι το αναπνευστικό σου σύστημα είναι ανεπαρκές».

Ο γείτονάς του έπαψε να ξεπλένει τα δόντια του με το τσάι, έστριψε το βλέμμα του στο Νόρμαν, το στέρνο του οποίου φούσκωνε με αέρα ξανά, κι έφτυσε στο χώμα. «Κοίτα και σημείωνε», είπε ο Νόρμαν, εισπνέοντας από τη μύτη του τόσο πολύ που ο αέρας άφριζε ακόμη

περισσότερο και σύριζε μέσα από τις τριχούλες του αριστερού του ρουθουνιού με έναν ήχο σαν αυτόν που κάνει το νερό όταν ξεφεύγει από μια ρωγμή μιας στέρνας.

Εντελώς τυχαία, περνούσε από εκεί ένας κροκόδειλος. (Ζητώ συγγνώμη για την αναμονή. Ο κύριος χαρακτήρας μόλις έφθασε. Κάντε λίγο υπομονή, σας παρακαλώ). Όπως είπα, περνούσε ένας κροκόδειλος. Όχι βέβαια από αυτούς που κατοικούν στις όχθες του Νείλου ή οποιασδήποτε άλλης ποτάμιας πηγής –αλλά ένας τεχνητός κροκόδειλος, μια σειρά από μικρά παιδιά, που περπατούσαν δυο-δυο, με το δάσκαλό τους να τα οδηγεί.

«Άνοιξε το στόμα σου», παρακίνησε ο Νόρμαν, στοχεύοντας το μήνυμα αυτό στα αυτιά του γείτονά του. Όμως τα παιδιά, συνηθισμένα να ανταποκρίνονται αμέσως σε μια διαταγή, άνοιξαν τα στόματά τους. Ολόκληρος ο «κροκόδειλος», τα αγόρια μπροστά, τα κορίτσια πίσω. Ακόμα κι ένα μικρό κορίτσι, που δεν είχε με ποιον να περπατήσει δίπλα του και πάντα καθόταν στο πίσω μέρος, εξού και το παρατσούκλι της, η «Ουρά του Κροκόδειλου».

(Ζητώ ειλικρινά συγγνώμη για την αναμονή. Αυτό το κοριτσάκι είναι η ηρωίδα της ιστορίας)

«Ανάπνευσε έτσι», διέταξε ο Νόρμαν από το μπαλκόνι του, εισπνέοντας με τέτοια δύναμη που τα χείλια του σούφρωσαν ανησυχητικά και το πηγούνι του τρεμούλιασε στις αρθρώσεις του. Το στήθος του φούσκωσε και φούσκωσε μέχρι που έμοιασε με ένα περιστέρι που κορδωνόταν. Τα παιδιά πήραν μια βαθιά εισπνοή, ώσπου έμοιαζαν με δύο παράλληλες σειρές από περιστέρια με μια μικρή αλλά δυνητικά πολύ σημαντική Ουρά στο πίσω μέρος, με επικεφαλής ένα μεγαλύτερο περιστέρι, γιατί φυσικά και ο δάσκαλος εκτελούσε διαταγές.

«Νιώσε τον αέρα να ξυπνάει τα άκρα σου», διέταξε ο Νόρμαν (πρέπει μάλλον να είχε εκπνεύσει για να δώσει τη διαταγή, αλλά αυτό το γεγονός δεν έχει καταγραφεί συγκεκριμένα). «Και κράτησέ τον!» Κράτησε την ανάσα του. Ολόκληρος ο κροκόδειλος κράτησε την ανάσα του επίσης, συμπεριλαμβανομένης και της Ουράς του Κροκοδείλου, μέχρι που ένα κορίτσι προς τα πίσω έπεσε λιπόθυμο. «...και εκπνέουμε!»,

παράγγειλε ο Νόρμαν, εκπνέοντας από τη μύτη του. Ο κροκόδειλος έσπευσε να ακολουθήσει και ο επακόλουθος συριγμός μπορούσε να ακουστεί μέχρι τα μισά του βουνού.

(Αυτό πράγματι καταγράφηκε από έναν περαστικό μοναχό. Σε περγαμινή. Θα πρέπει να διευκρινίσω ότι η ηρωίδα μας δε λιποθύμησε. Ήταν πιο σκληρή, ακόμα και σε τόσο τρυφερή ηλικία)

«Δεν αισθάνεσαι υπέροχα;», φώναξε ο Νόρμαν. «Δεν αφρίζει το σώμα σου με ενέργεια; Το μυαλό σου δεν είναι γεμάτο με νέες ιδέες» «Ναι, είναι, αυτοί είναι, εμείς είμα», απάντησε σα χορωδία ο κροκόδειλος (εκτός από την Ουρά του Κροκόδειλου, που ήταν πολύ μικρή για να μπορεί να χειριστεί τους χρόνους). Και για την επόμενη σχεδόν ώρα ανέπνεαν πολύ αποτελεσματικά σε σχηματισμό, του οποίου ηγείτο ο δάσκαλός τους... Τι έκανε ο καρπερός και απασχολημένος γείτονας; Δεν είναι καταγεγραμμένο.

Κι αυτή ήταν η αρχή του όλου πράγματος. Τα παιδιά εισέπνεαν και εξέπνεαν κατά βούληση όλη μέρα, δίνοντας βάση στο γεγονός. Εκείνο το βράδυ επέστρεψαν στο σπίτι τους και διέδωσαν τη μέθοδο στους οικείους και αγαπημένους τους, οι οποίοι έπιασαν τις νέες δεξιότητες πολύ γρήγορα και για τρεις μέρες δε μιλούσαν και για πολλά άλλα θέματα.

(Σπεύδω να προσθέσω πως η ηρωίδα μας δεν το έκανε αυτό. Πάντως, ολόκληρη η τάξη ανέπνεε σύμφωνα με το ρυθμό εκείνης. Στο σπίτι, ανακάλυψε ότι η οικογένεια ανέπνεε όλη μια χαρά χωρίς την επέμβασή της, ευχαριστώ πολύ!)

Φυσικά υπήρχαν και κάποιοι για τους οποίους η νέα αναπνοή δεν ήταν εύκολη. Σπάσε μια εργασία στα συστατικά της στοιχεία και θα γίνει ένα πράγμα που αποτελείται επακριβώς από τα συστατικά της στοιχεία και τίποτε άλλο –με το κάθε μέρος να απαιτεί συγκέντρωση, αναγνώριση, εξωτερική επιβεβαίωση. Όμως σύντομα, μετά από πολλαπλές αποστολές από τις μακρύτερες συνοικίες της πόλης και μετά την προσφορά και αποδοχή ολίγων χρυσών νομισμάτων, ο Νόρμαν συμφώνησε να διεξάγει τακτικά μαθήματα για να εξασφαλίσει τη σωστή διδασκαλία της αναπνευστικής μεθόδου του σε όλη την πόλη. Και όλοι ήταν τόσο

περιχαρείς που δήλωναν ότι θα έπρεπε να ανακηρυχθεί de facto Πρωθυπουργός.

Φανταστείτε τη σκηνή. Ολόκληρες γειτονιές να εισπνέουν και να εκπνέουν ταυτόχρονα, τόσο πολύ μάλιστα που, στις δασωμένες περιοχές, τα επακόλουθα αέρινα ρεύματα ήταν αρκετά για να κάνουν τα κλαδιά των δέντρων να κινούνται πέρα δώθε. Και οι σημαίες των τόπων συγκέντρωσης, οι φούστες των τριών αρχι-ομιλητών στις αίθουσες των δικαστηρίων – όλα τινάζονταν ολόγυρα λες και ήταν στη μέση μιας ατέρμονης θύελλας. Φανταστείτε τους ήχους. Ολόκληρη η πόλη να αναπνέει ταυτόχρονα, γεμάτη με την ορμή αρκετών χιλιάδων αεραγωγών. Απλά φανταστείτε.

(Η ηρωίδα μας το έριξε στο διάβασμα για να κρατήσει μακριά τις συνεχείς κρίσεις χαχανίσματος, μιας και όλο αυτό ενίσχυε μέσα της –παρόλο το μικρό της ηλικίας της– το πόσο πολύ γελοίος ήταν ο κόσμος των ενηλίκων)

Δεν είχε περάσει πολύς καιρός από τότε που προσέφεραν στο Νόρμαν μια κατοικία με μπαλκόνι που έβλεπε σε ένα μεγάλο ανοιχτό χώρο ακριβώς στην καρδιά της πόλης. Και κάθε μέρα, σε τρεις ξεχωριστές καθορισμένες ώρες, μπορούσε κάποιος να τον δει να αναπνέει στο μπαλκόνι του, και πολίτες από κάτω στο άνοιγμα τον παρατηρούσαν προσεκτικά, κρεμώμενοι από την κάθε του ανάσα. Οι τρεις ώρες τη μέρα έγιναν τέσσερις, πέντε, έξι, καθώς η ζήτηση για διδασκαλία αυξανόταν, και καθώς εξαπλωνόταν η φήμη του, επισκέπτες από όλα τα μήκη και πλάτη έφθαναν για να μάθουν πώς να αναπνέουν με τον πλέον παραδειγματικό και ασυνήθιστα ευρύχωρο τρόπο.

[Τα χρόνια περνούν και η ηρωίδα μας μεγαλώνει και απλώς τυχαίνει να αναπνέει όπως ακριβώς απαιτείται από το νέο (ή όχι και τόσο νέο πλέον) έθιμο]

Έξι, εφτά, οκτώ ώρες την ημέρα. Αρκετά. Ο Νόρμαν είχε σύντομα τόση ζήτηση που κινδύνευε να ξοδεύει όλες τις ώρες που ήταν ξύπνιος στο να μεταλαμπαδεύει το χάρισμά του στους άλλους. Έπρεπε να αναθέσει καθήκοντα και σε άλλους! Να στρατολογήσει βοηθούς. Αυτούς στους οποίους η αναπνοή είχε γίνει σχεδόν δεύτερη φύση, όπως ήταν και η

αναπνοή του Νόρμαν για αυτόν. Αναρτήθηκαν ανακοινώσεις παντού στην πόλη, συγκλήθηκαν συναντήσεις, συζητήθηκαν και ξανασυζητήθηκαν η ακριβής εμπειρία και τα απαιτούμενα προσόντα για τη διδασκαλία της ανάσας. Οι σημειώσεις αυτών των προκαταρκτικών συζητήσεων σκίστηκαν, το θέμα έγινε αντικείμενο περαιτέρω συζήτησης και ξανά και ξανά, ώσπου πολλούς μήνες μετά, ίσως και παραπάνω, εφόσον συγκεκριμενοποιήθηκαν τα ακριβή κριτήρια, μπορούσε πλέον να διεξαχθεί μια εκστρατεία πρόσληψης της προκοπής και να προσληφθούν οι πιο ιδανικοί υποψήφιοι για να συνεχίσουν το καλό έργο.

Τελικά, δεκαεννιά άνθρωποι ορίστηκαν να γίνουν δάσκαλοι αναπνοής. (Ήταν είκοσι αλλά ένας από αυτούς ενθουσιάστηκε τόσο με την προοπτική να γίνει δάσκαλος που οι αναπνευστικοί του ρυθμοί αποσυntonίστηκαν σε σχέση με τους υπόλοιπους υποψηφίους κατά τη διάρκεια του πιο ζωτικού μέρους της διαδικασίας επιλογής, επιταχύνθηκαν σε ανησυχητικό βαθμό και στο τέλος άρχισε να ανασαίνει τόσο γρήγορα που τον απέρριψαν). Συνεπώς, δεκαεννιά δάσκαλοι με επικεφαλής τον Νόρμαν, που τώρα ζούσε στην πιο πολυτελή συνοικία και που διορίστηκε Καθηγητής Αναπνευστικής στο πιο έγκριτο πανεπιστήμιο της Πόλης καθώς και de facto Πρωθυπουργός. Και φυσικά οι δάσκαλοι αυτοδιορίστηκαν βουλευτές του, de facto κι αυτοί.

(Τα χρόνια συνεχίζουν να περνούν. Η ηρωίδα μας ζει ακόμα ειρηνικά, σπουδάζει μάλιστα τώρα στο ίδιο πανεπιστήμιο, μαθαίνοντας την πλούσια και ταραχώδη ιστορία της πόλης της και του έθνους της, καθώς και τις διάφορες διαλέκτους και γειτονικές γλώσσες, αναπνέοντας ήσυχα από μέσα της κατά τη διάρκεια των δημοσίων εξετάσεων, τις οποίες περνάει πανεύκολα –και γενικά παρουσιάζοντας βελτίωση μέρα με τη μέρα)

(Τώρα ακολουθεί ένα λυπητερό κομμάτι στην ιστορία μας. Σας παρακαλώ να έχετε έτοιμα τα χαρτομάντηλά σας...)

Με τον καιρό, ο Νόρμαν έφτασε στο τέλος των ημερών του και η θρυλική αναπνοή του, είτε ήταν μια εξαιρετική ικανότητα είτε όχι, έπαυε. Συνέβη έτσι: είχε προεδρεύσει μιας μονής δημόσιας συζήτησης (μονής γιατί ήταν ο μόνος αρμόδιος συζητητής). Είχε δώσει τρεις διαλέξεις

πάνω στο μόνο διαθέσιμο θέμα. Είχε συνοδεύσει τις διαλέξεις, όπως συνήθιζε, με μια επίδειξη προς όφελος των πρωτοετών φοιτητών, στεκόμενος πάνω σε ένα βάθρο στο γρασίδι μπροστά από το κεντρικό κτίριο.

«Μέσα, κρατήστε, έξω. Μέσα, κρατήστε, έξω.» Οι ρυθμοί υπογραμμίζονταν από το χρονικογράφο της ημέρας, δουλειά του οποίου ήταν να συμβαδίζει λεκτικά με τα μέσα και τα έξω. «Μέσα, κρατήστε, έξω... μέσα, κρατήστε, κρατήστε... κρατήστε... κυρ. Καθηγητά;» Γιατί, φυσικά, όλοι όσοι άκουγαν κρατούσαν επίσης την αναπνοή τους και το πρόσωπό τους έπαιρνε διάφορες αποχρώσεις του κόκκινου και ύστερα του μπλε. Ο Καθηγητής Νόρμαν έγειρε τότε προς το πλάι κι έπεσε από το βάθρο (έτσι λένε τα αρχεία) για να προσγειωθεί στη μέση της αναπνοής στο γρασίδι, όπου εξέπνευσε με το στέρνο του σε πλήρη ανάπτυξη.

(Φυσικά, αυτό το γεγονός συνέτριψε ολόκληρη την πόλη, με εξαίρεση την ηρωίδα μας, η οποία είχε πολύ διάβασμα να κάνει και πάντα θεωρούσε καθόλου πρακτική την εμμονή της πόλης με την αναπνοή)

Η κηδεία του Νόρμαν ήταν ένα γεγονός που ξεπέρασε όλα τα γεγονότα. Τα άτομα που μετέφεραν στις πλάτες τους το φέρετρό του, τρεις ομάδες των τεσσάρων ατόμων, επιλεγμένων μέσα από τους δεκαεννιά δασκάλους, το κουβάλησαν με πένθιμο περπάτημα μέσα από την πόλη. Πρέπει να σημειωθεί ότι το φέρετρο είχε πολύ περίεργο σχήμα, μιας και κατασκευάστηκε ειδικά για κάποιον που στη ζωή του δε θεωρείτο και άτομο με μικρή περιφέρεια και που, στο θάνατό του, χάρη στη νεκρική ακαμψία η οποία «πάγωσε» το στέρνο του για πάντα, χρειαζόταν το πιο βαθύ νεκρώσιμο δοχείο που είχε φτιαχτεί ποτέ σε εκείνα τα μέρη. Φανταστείτε τη σκηνή, οι νεκροπομποί με αυτό το φορτίο στους ώμους, ο χρονικογράφος της ημέρας να προηγείται της πομπής τονίζοντας «Μέσα, κρατήστε, έξω... Μέσα, κρατήστε, έξω...», για να τους βοηθήσει στο έργο τους.

Φανταστείτε επίσης τον παραλίγο εικοστό δάσκαλο (αυτόν που είχαν απορρίψει) να κρύβεται σε ένα δρομάκι, να βράζει από τη ζήλια

του, αλλά να αναπνέει με βελτιωμένο έλεγχο χάρη στα χρόνια που μεσολάβησαν, καθώς δεν έκανε τίποτε άλλο από το να εξασκείται είκοσι τέσσερις ώρες τη μέρα... σχεδιάζοντας, συνωμοτώντας ανάμεσα στην απόλυτη τελειότητα των εκπνοών του.

(Η ηρωίδα μας έπιασε με την άκρη του ματιού της την πομπή καθώς και τα νεύρα του παραλίγο δασκάλου, από το παράθυρο του πάνω ορόφου ενός κτηρίου που έβλεπε στο εν λόγω σοκάκι. Αυτή η ιστορία είναι πράγματι γεμάτη από συμπτώσεις. Οι μόνες σκέψεις της ήταν: «Τι ανόητο...», κι επέστρεψε ευθύς στα χειρόγραφα της)

Η νεκρώσιμη τελετουργία συνεχίστηκε για μέρες, οι γείτονες πενθούσαν, το 99,999% των πολιτών πενθούσαν, αλλά μόνο αφού οι ιερείς έδωσαν την επίσημη άδεια τους για την περιστασιακή παύση του ρυθμού της αναπνοής, για να επιτρέψουν έναν τυχόν βήχα, έναν τυχόν λυγμό, ένα τυχόν φύσημα της μύτης με λινό μαντήλι. Το Πανεπιστήμιο επίσης πενθούσε, κι ενώ πενθούσε, άρχισε να καταστρώνει σχέδια για την επιλογή του επόμενου Καθηγητή Αναπνευστικής, ο οποίος επίσης θα ήταν de facto Πρωθυπουργός.

Πώς όμως να προσεγγίσουν μια τόσο μνημειώδη απόφαση; Όπως και πριν, διεξήχθησαν συναντήσεις, συζητήθηκαν τα ακριβή κριτήρια του διορισμού και μετά ξανασυζητήθηκαν. Έσκισαν τα πρακτικά αυτών των προκαταρκτικών συζητήσεων, συζήτησαν το θέμα ξανά και ξανά μέχρι που τελικά ανακάλυψαν την απλούστερη λύση, την οποία πρότεινε μια φοιτήτρια που έτυχε να περνάει από την αίθουσα συζητήσεων πηγαίνοντας προς τη βιβλιοθήκη.

(Αυτή ήταν φυσικά η ηρωίδα μας)

«Χρειάζεστε ένα άτομο με εξαιρετική αναπνευστική ικανότητα. Γιατί δεν επιλέγετε μέσα από τους δασκάλους εκείνον που έχει την πιο εξαιρετική ικανότητα από όλους;».

Στην αίθουσα έπεσε σιγή. Και η συζήτηση γρήγορα στράφηκε στην ακραία λογική της πρότασης καθώς και στις εγγενείς αδυναμίες της. Πώς να μετρήσουν κάτι όπως τον αέρα, όταν ο αέρας είναι άδρατος; Η συζήτηση γινόταν ολοένα και πιο καυτή, έφεραν γλυκό τσάι και ζεστές

κομπρέσες. Και μόνο όταν η ίδια φοιτήτρια ξαναπέρασε έξω από την αίθουσα επιστρέφοντας από τη βιβλιοθήκη λύθηκε το ζήτημα. Κούνησε το κεφάλι της και το μόνο που είπε ήταν: «Κύστες γουρουνιών».

(Αμέσως στο ψητό και κάπως τολμηρή, αλλά...)

Δεν ήταν η καλύτερη εποχή να είσαι γουρούνι. Δεκαεννιά πανομοιότυπες κύστες αφαιρέθηκαν από δεκαεννιά πανομοιότυπα γουρούνια (τα αρχεία δεν μπαίνουν σε λεπτομέρειες ως προς το πώς τα εφοδιάστηκαν). Και πλησίασε η τελετή στην οποία και οι δεκαεννιά ανταπαιτητές του θρόνου του Καθηγητή Αναπνευστικής (και de facto Πρωθυπουργού) θα ανταγωνίζονταν για τη θέση. Η μεγάλη αίθουσα συζητήσεων ήταν γεμάτη την ημέρα και ώρα του διαγωνισμού. Και οι δεκαεννιά περπάτησαν σε πομπή γύρω από την αίθουσα, ύστερα μπήκαν στη σειρά, με σφιγμένα χείλη και τις κύστες έτοιμες ανά χείρας. Πριν όμως καταφέρουν να φυσήξουν με συγχρονισμό, οι πόρτες άνοιξαν διάπλατα και εισέβαλε μέσα ο παραλίγο εικοστός δάσκαλος –αυτός με την πρότερη γρήγορη αναπνοή– κρατώντας ψηλά, ναι... τη δικιά του κύστη γουρουνιού που την είχε προμηθευτεί από ένα ολόιδιο εικοστό γουρούνι. Με βαθιές, ομοιόμορφες αναπνοές ανακοίνωσε ότι η αναπνοή του ήταν τέτοια που διεκδικούσε το δικαίωμα να διαγωνισθεί για τη θέση.

Φυσικά, δεν υπήρχε χώρος για παράπονα, κι έτσι δεν ακούστηκε κανένα. Με το τρία λοιπόν, και οι είκοσι άνδρες, παίρνοντας μια βαθιά εισπνοή, φύσηξαν μέσα στις κύστες (εννοείται όχι στις δικές τους κύστες...) και σιγά σιγά οι κύστες φούσκωσαν στο πανομοιότυπο μέγιστό τους.

(«Βασικά, αυτή παραείναι μεγάλη χρήση», μουρμούρισε το πλήθος, αλλά φυσικά, αυτό δεν αποτελεί μέρος της ιστορίας...)

Εκτός από έναν. Δεκαεννιά φούσκωσαν στρογγυλά και αστραφτερά αλλά η εικοστή, ω Θεέ μου, αυτή η κύστη αρχικά φάνηκε ότι θα σταματούσε με την ίδια πίεση όπως κι οι υπόλοιπες, αλλά τότε, ανεπαίσθητα, η κύστη του συνέχισε να επεκτείνεται ώσπου έφτασε στο διπλάσιο μέγεθος από τις άλλες. Και πράγματι, συνέχισε να εκπνέει, τεντώνοντας την ακόμα περισσότερο μέχρι που ξαφνικά η κύστη έσκασε με έναν πανίσχυρο κρότο.

Ακολούθησε οχλαγωγία και κραυγές όπως «Καθηγητής!» και «Πρωθυπουργός!». Δεν υπήρχε νόημα να συνεχιστεί η τελετή και ο εικοστός άνδρας ανακηρύχθηκε νικητής.

Αλλά.

(Υπάρχει πάντα ένα αλλά με τις εκλογές, δε νομίζετε; Αυτές οι εκλογές δεν αποτελούσαν εξαίρεση)

Δεν είχε προλάβει να ενθρονιστεί, όταν σταθηκε πάνω στο βάθρο του Καθηγητή και δήλωσε ότι δε θα ήταν μόνο Καθηγητής και de facto Πρωθυπουργός αλλά και Αυτοκράτορας. Και Βασιλιάς. Και Διευθύνων Σύμβουλος. Και Αρχηγός. Και Επίσημος Νικητής των Πάντων. Και πράγματι, όλων των αξιωμάτων και ρόλων που του έρχονταν στο μυαλό. Ακόμα και Συνταγματάρχης στο Στρατό.

Αλλά η χώρα είχε ζήσει αιώνες ειρήνης κι ο στρατός ήταν ένα μάλλον ευχάριστο σμάρι που περνούσε τον περισσότερο καιρό του παρελαύνοντας και αναπνέοντας σε παράταξη, οργανώνοντας επιδείξεις αναπνοής σε έναν τόπο παρέλασης που ήταν επίσης μια απέραντη και πανέμορφη έκθεση εποχικών φυτών, όλα σε ταιριαστά χρώματα. Και φυσικά, αρχικά καταχάρηκαν που θα είχαν ως επικεφαλής έναν τόσο εξέχοντα άνθρωπο –ο οποίος αμέσως και χωρίς καθυστέρηση συνέταξε Βιβλία Κανονισμών για να διέπουν όλους τους οργανισμούς και όλες τις κατηγορίες του πληθυσμού– ακόμη και ένα Βιβλίο Κανονισμών του Στρατού, η αγνόηση του οποίου θα τιμωρείτο με ασφυξία. Κανείς δεν παραπονέθηκε. Όλοι οι κανονισμοί βασίζονταν στη συγχρονισμένη αναπνοή κι αυτό φαινόταν αρκετά λογικό.

(Αρκετά λογικό για τους περισσότερους ανθρώπους, όχι όμως για την ηρωίδα μας, η οποία άρχισε να μυρίζεται κάτι άσχημο. Άρχισε να επιτηρεί... και παρόλο που ήταν δευτερεύων χαρακτήρας στο μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας, τα πράγματα πρόκειται να αλλάξουν σύντομα)

Πληθυσμοί που αναπνέουν σαν ένας, στρατοί που δεν πολεμούν αλλά παρελαύνουν μέσα από τα λουλούδια. Αναμφισβήτητα θα αναρωτιέστε πόσο καιρό θα μπορούσε να κρατήσει κι έχετε απόλυτο δίκιο. Γιατί, όχι πολύ καιρό μετά, στην πόλη εισέβαλαν βάρβαροι που είχαν το θράσος

να αναπνέουν διαφορετικά. Καθώς προέκυπτε η ανάγκη. Συχνά, από το στόμα κι από τη μύτη ταυτόχρονα! Ο στρατός, κάτω από αυστηρές διαταγές να μη λύσει τους ζυγούς υπό την ποινή της ασφυξίας, έκανε ό,τι καλύτερο μπορούσε για να κρατήσει μακριά τους εισβολείς αλλά δυστυχώς, όντας πιο ολιγάριθμοι και εξαντλημένοι, ηττήθηκαν σε διάφορα μέτωπα. Υπήρξε μια παύση στη μάχη και οι μαχητές της πόλης, κατάκοποι, σύντομα άρχισαν να βαριανασαίνουν και να χάνουν το συνήθη ρυθμό τους.

Δυστυχώς, ο νέος Καθηγητής, Πρωθυπουργός, Βασιλιάς, Αυτοκράτορας, Επίσημος Νικητής των Πάντων περνούσε, έτοιμος να επιθεωρήσει τα στρατεύματά του. Παρατήρησε αυτήν την έλλειψη πειθαρχίας. Αυτήν την τρομακτική ανυπακοή. «Γενική ασφυξία σε όσους παρανομούν, σήμερα το απόγευμα...», διέταξε κι αυτό ήταν. Καμιά σκέψη για τους εισβολείς για ο,τιδήποτε άλλο.

Φυσικά, το μόνο μέρος που ήταν αρκετά μεγάλο για να πνίξουν το μεγαλύτερο μέρος ενός στρατού ήταν το Πανεπιστήμιο, οι υπέροχοι ανοιχτοί χώροι, οπότε έγιναν οι ετοιμασίες και εκατοντάδες κάσες βρέθηκαν κάπου και μεταφέρθηκαν με ετοιμότητα στο Πανεπιστήμιο.

Η ηρωίδα μας φυσικά ρώτησε τι ακριβώς συνέβαινε.

(Πλησιάζει γρήγορα η ώρα που θα αναλάβει έναν πιο ορατό ρόλο... όπως κι εσείς, αγαπητοί αναγνώστες, είχε δει τα θεμελιώδη σφάλματα αυτού του σχεδίου και πιθανώς σύντομα να έβγαине από την αποστασιοποιημένη θέση της)

«Με συγχωρείτε», είπε, «αλλά αν πνίγετε με ασφυξία τους στρατιώτες μας, τότε ποιός θα πολεμήσει για μας;».

Ο Πρωθυπουργός κτλ. κτλ. ρουθούνισε. «Η λογική δεν έχει καμία θέση εδώ, αγαπητή μου. Εδώ μιλάμε για συγχρονισμό, για έλεγχο...» «Αλήθεια;», του απάντησε. «Κι εσείς το κάνετε με το να αναπνέετε ο ίδιος;».

«Και βέβαια!», είπε αυτός. «Τί άλλο υπάρχει;».

Η Ουρά του Κροκόδειλου κούνησε το κεφάλι της. «Δε σας πιστεύω!».

«Τότε θα σε πνίξουμε κι εσένα», ανακοίνωσε αυτός, τρέχοντας με

δρασκελιές προς το βήμα, σφίγγοντας τις θηλιές για να είναι έτοιμες. Εκείνη την ώρα, κανείς δεν έβγαζε τσιμουδιά και παρόλο που η ηρωίδα μας είχε μια λεπτή φωνούλα, ακούστηκε να λέει: «Μπορώ να το αποδείξω».

Ακούστηκε μια πνιχτή κραυγή. (Συγχρονισμένη, φυσικά). Τα λόγια της είχαν πέσει σε γόνιμο έδαφος. «Τί; Ο μεγάλος ηγέτης μας; Δεν αναπνέει με συγχρονισμό;». Η τρομακτική πιθανότητα διαδόθηκε μες στο πλήθος.

«Και φυσικά αναπνέω!», ανταπάντησε ο μέγας άνδρας, τραβώντας σφιχτά τις θηλιές ανάμεσα στις γροθιές του και κάνοντας χειρονομίες προς την ηρωίδα μας. «Είναι ώρα για ασφυξία! Εσύ πρώτη!».

Αυτή ούτε που κουνήθηκε αλλά είπε: «Δεν αναπνέετε με συγχρονισμό όταν κοιμάστε... Κύριε».

Οι διαμαρτυρίες του ήταν μάταιες. Η πόλη έστησε ολονυχτία (είχαν ήδη διαπραγματευτεί μια μικρή παύση των εχθροπραξιών) και περίμενε ο μεγάλος άνδρας να πέσει για ύπνο. Τον ακολουθούσαν για τέσσερις μέρες, καθώς τα βλέφαρά του βάραιναν ολοένα και περισσότερο και συνέχιζε να αναπνέει βαριά, όπως ακριβώς κι αυτοί, με ρυθμό. Όμως την πέμπτη μέρα, η κούραση τον νίκησε κι αποκοιμήθηκε. Ούτε καν στο κρεβάτι, αλλά κατάχαμα στο πεζοδρόμιο.

[Πώς πέφτουν οι ισχυροί...! Πώς ο κόσμος συγκεντρώθηκε γύρω του για να ακούσει και πώς η ανάσα του γινόταν ολοένα και πιο ρηχή καθώς αυτός έπεφτε στους διακεκομμένους ρυθμούς του ύπνου. Και καθώς τον παρέσυραν τα όνειρα, η ανάσα του ανταποκρίθηκε στο υποσυνείδητό του. Επιταχυνόταν όταν ταραζόταν (όπως φοβάμαι ότι έκανε αρκετά συχνά) και επιβραδυνόταν όταν ήταν ήρεμος. Μέχρι που ροχάλιζε κιόλας, κι είχε και λίγη άπνοια, αλλά αυτό δεν είναι και εντελώς σχετικό...]

«Η κοπέλα έχει απόλυτο δίκιο!», αναφώνησαν όλοι σαν χορωδία. Και περιττό να σας πω τι επακολούθησε. Ναι, ο στρατός έλυσε τους ζυγούς, έφυγε για να διώξει μακριά τους εισβολείς και τους έστειλε από κει που ήρθαν, χάρη στην άρτι επαναανακαλυφθείσα ικανότητά τους να οργανώνουν τα απαραίτητα εφόδια αέρα χωρίς ούτε καν να το σκέφτονται.

Ολόκληρη η πόλη, κι ακόμα παραπέρα, διστακτική στην αρχή, ξεκίνησε να αναπνέει μεμονωμένα. Κι όταν κανείς δεν πέθανε από αυτό, διαδόθηκε η φήμη —«Είμαστε ελεύθεροι!».

(Βασικά, και πριν ελεύθεροι ήταν, όμως οι άνθρωποι είναι αστείοι —τους αρέσει να τους καθοδηγούν. Μερικές φορές...)

Επικράτησε όμως νέος πανικός. Ο Πρωθυπουργός (κτλ. κτλ. κτλ.) είχε εξαφανιστεί... Και ποιος μπορούσε να τον κατηγορήσει γι' αυτό; Δεν υπάρχει τίποτα γελοίοτερο από έναν γελοίο στην ηγεσία —όμως ποιος θα γινόταν τώρα ηγέτης; Ποιος θα κυβερνούσε; Κανένας δεν αναλάμβανε την ευθύνη. Κανένας! Μέχρι που η ηρωίδα μας, φυσικά, είπε ότι θα το έκανε αυτή εφόσον δεν υπήρχε πρόβλημα. Κι αν κανείς δεν είχε πρόβλημα και όλοι συμφωνούσαν; Διότι εκείνη είχε κάποιες ιδέες και είχε κάνει κάποια μελέτη.

(Για χρόνια, αναγνώστες μου, για χρόνια!)

Αναδύθηκε ένα σούσουρο από τις φωνές αυτών που απολάμβαναν ήσυχα την ελευθερία της μη συντεταγμένης αναπνοής. «Αυτό θα ήταν μια χαρά, αλλά...».

(Εδώ υποθέτω ότι εκείνη αρνήθηκε να επιτρέψει στους ομιλητές να τελειώσουν. Όμως είναι επίσης καταγεγραμμένο ότι δεν επιθυμούσε να τους ντροπιάσει. Αντιθέτως...)

Η ηρωίδα μας τους εξήγησε ότι θα επέλεγε τους συμβούλους και συνεργάτες της βασιζόμενη τώρα όχι τόσο πολύ στο πώς ανέπνεαν αλλά βασιζόμενη σε επαναστατικές ιδέες, όπως πόσο πολύ καταλάβαιναν την πόλη τους και το έθνος τους, και τη θέση της απέναντι στις άλλες. «Η αγάπη όχι μόνο του παρελθόντος και του παρόντος της, αλλά και του μέλλοντός της», είπε. «Η κουλτούρα της, η ιστορία της, η οικονομία της... και πολλά άλλα εκπληκτικά πράγματα σαν αυτό».

(Μερικές φορές, οι άνθρωποι ευχαριστιούνται δύσκολα. Η χορωδία συνεχίστηκε)

«Πώς θα κυβερνήσεις; Ποιο θα είναι το βασικό δόγμα; Η εποχή της Συγχρονισμένης Αναπνοής τελείωσε. Και τώρα, τι θα γίνει;».

Υπήρξαν τρομαγμένες ματιές ολόγυρα, γιατί όπως όλοι ξέρουμε, ένα κενό δεν μπορεί να παραμείνει όπως είναι και θα γεμίσει τον εαυτό

του αν τίποτε άλλο δεν έρθει να το γεμίσει.

«Έχω άφθονες ιδέες», είπε η ηρωίδα μας (την οποίαν πρέπει τώρα να ονοματίσουμε –ο λόγος σε σας αγαπητοί αναγνώστες. Ονοματίστε την... «Αύριο θα κάνουμε μια συνάντηση και θα συζητήσουμε σχετικά με τις επιλογές. Θα αποφασίσουμε μαζί ποια είναι καλύτερη για μας, για τα παιδιά μας και για τα παιδιά των παιδιών μας.»).

«Ναι, αλλά», ανταπάντησαν σαν χορωδία οι βουλευτές, επιστρέφοντας μες στην αγωνία τους στην ημι-συγχρονικότητα της εισπνοής, «δε θα ηρεμήσουμε αν δεν έχουμε λίγες ακόμα πληροφορίες που θα μας βοηθήσουν να κοιμηθούμε. Τα κεφάλια μας είναι τόσο γεμάτα από τις προκλήσεις της αναπνοής που φοβούμαστε ότι θα υπάρχει λίγος χώρος για οτιδήποτε άλλο για λίγο καιρό ακόμα. Θα μας δώσεις ένα στοιχείο;».

«Φυσικά», είπε η νέα Πρωθυπουργός. (Εδώ μπορείτε να εισαγάγετε το όνομα που επιλέξατε...) «Θα κυβερνήσουμε εξ ολοκλήρου ως σχήμα λόγου».

Και αυτή ήταν μια τόσο θαυμαστή διακήρυξη που ύστερα όλοι οι βουλευτές κοιμήθηκαν πράγματι υπέροχα, με την παρατραβηγμένη γνώση ότι επρόκειτο να γίνουν μέρος ενός απόλυτα λογικού πράγματος, αν και απολύτως και παντελώς ακατανόητου.

*Μετάφραση από το αγγλικό κείμενο:
Πάνος Δημάκης*

Ελλάδα

Η ΑΛΛΗ ΑΡΙΑΔΝΗ

Έκανα πως κοιμόμουν και τον άφησα να φύγει. Κατόπιν παραδόθηκα σε ύπνο βαθύ, παυσίλυπο. Τον είχα τόσο ανάγκη...

*

Όταν πια ξύπνησα, είδα το καράβι του μακριά. Κατά κάποιο τρόπο, ωστόσο, το καράβι βρισκόταν και κοντά μου. Διότι άκουγα τον παφλασμό των τριάντα του κουπιών και τα κελεύσματα του εραστή που νόμιζε πως ήταν νικητής σε όλα επειδή με είχε, νόμιζε πως με είχε, δική του για ένα βράδυ. Ήχοι που τους θυμόμουν από χθες, υπόκρουση στο ζύγισμά μου ανάμεσα σε γη και θάλασσα, στο πέρασμά μου από τον κύρη μου στον ξένο άντρα. Δεν είχα ταξιδέψει άλλη φορά, ούτε είχα βέβαια ξαναδοθεί. Θάλασσα κι ουρανός και γη είχαν γίνει ένα στον κατάμαυρο μανδύα που με τύλιξε εκείνες τις μνητικές στιγμές.

Κηλίδες απ' το ίδιο μαύρο χρώμα, κοράκια αντί για γλάροι στο καράβι που έβλεπα μακριά, αλλά και το ένιωθα κοντά μου τα μαύρα πανιά στο πλοίο που αρμένιζε. Μέχρι και χθες τη νύχτα ήμουν θεά ενός άλλου κόσμου, γι' αυτό κι αμέσως είχα καταλάβει ότι αυτός ο ξένος, ο εκδικητής, ο της μιας νύχτας εραστής μου, δεν επρόκειτο να κατεβάσει τα μαύρα πανιά στο πλοίο του για να αναρτήσει τα λευκά πανιά της νίκης, το οποία, όπως έμαθα, είχε συμφωνήσει με τον βασιλιά πατέρα του να βάλει στο πλοίο του εάν έβγαινε από τον Λαβύρινθο, εάν αξιωνόταν να γυρίσει στην Αθήνα. Δεν το έκανε. Διότι με αυτό το τέχνασμα ήθελε να σκοτώσει τον βασιλέα κύρη του, ώστε, μόλις επέστρεφε στα μέρη του, να λάβει αμέσως έπαθλο τον θρόνο. Αναρωτιέμαι αν τον είχε δασκαλέψει για το κόλπο ο ίδιος ο Δαίδαλος, ο δαιμόνιος αρχιτέκτων της Κνωσού, Αθηναίος κι αυτός, αλλά πού και

πότε να τον είχε συναντήσει δεν μπορώ να υποθέσω. Ανυπομονούν, θαρρώ, οι άντρες, κλωτσάνε τη σοφή ανέμη για να ξετυλίξει όλο και πιο γρήγορα τα γεγονότα. Πιο πολύ όμως βιάζονται όσοι νομίζουν πως είναι νικητές, νικητές σε όλα.

Βιάζεται τώρα κι αυτό το πένθιμο καράβι, το καράβι του Θησέα, να κόψει τον ορίζοντα για να εξαφανιστεί από τη ζωή μου. Ο ορίζοντας είναι μια εύθραυστη κλωστή, δεν είναι μίτος στέρεος, κρυφά δοσμένος από τα χέρια μάγου έρωτα για να χαρίσει νίκη.

Όσπου να χωθεί, εγώ μπορώ να διακρίνω μέσα στο καράβι τον παράξενο αδερφό μου. Στέκεται δίπλα στον νικητή της άνισης εκείνης αναμεταξύ τους πάλης. Στο φως του ήλιου ο αδερφός μου έχει γίνει κάτι που μοιάζει με τον ίσκιο του Θησέα, είναι όμως πιο πυκνό, πιο απειλητικό, πιο ανεξάρτητο. Τόσο ήρεμος μου φαίνεται ο σκοτωμένος αδερφός μου, που με κάνει να δακρύζω. Ακολουθεί τον φονιά του επειδή πάντα ακολουθεί ο σκοτωμένος τον φονιά του. Μόνο εγώ μπόρεσα να διακρίνω χθες, παρά το τελετουργικό σκοτάδι που μας τύλιγε, ότι την τελευταία στιγμή, ο Μινώταυρος πρόλαβε να χωθεί μαζί μας στο καράβι. Μεσοπέλαγα, όταν άναψε ο πρώτος πυρσός, είδα με την άκρη του ματιού, ανάμεσα από τους βοστρύχους μου, ότι το ταυρίσιο του κεφάλι ήταν ξανά στη θέση του. Γύρισε τότε και με κοίταξε -αλλά πώς με κοίταξε!

Κι εμένα θα μ' ακολουθούσε, γιατί ήξερε ότι εγώ βοήθησα στον θάνατό του. Ωστόσο, θα το καταλάβαινε κι αυτός με τον καιρό, άλλο συνέργεια, άλλο φονικό σπαθί. Άλλο γυναίκα, άλλο άντρας. Άλλο αδερφικά αισθήματα, άλλο έρωτας, ανεξέλεγκτη έστω μανία που με είχε κυριεύσει.

Θα συνέχισε να ταξιδεύει μέσα στο καράβι του φονιά του, δεν βγήκε καθόλου σ' αυτό το έρημο ακρογιάλι, όπου ο Θησέας κι εγώ σμίξαμε προτού ξημερώσει. Έτσι έπρεπε να κάνει. Παρά την ανατροπή του κόσμου, όλα, νομίζω, έγιναν σωστά.

*

Ένα θαλασσοδαρμένο αλμυρίκι με προφυλάσσει από τον ήλιο που ακόμη δεν βαρέθηκε την ίδια καθημερινή ουράνια πορεία. Το

δισαίσθανομαι, σε λίγο κάτι τι θα μου συμβεί, κάτι που θα με σηκώσει από τη θεϊκή μου πτώση στην κοινότοπη κατάσταση μιας γυναίκας άτυχης στον έρωτά της. Έχω λίγο καιρό να ξετυλίξω τα γεγονότα από την αρχή, γιατί μετά από αυτό το «κάτι» που θα με σηκώσει – ελπίζω – από των θνητών τη μοίρα, κάθε αναδίφηση θα είναι πλέον περιττή. Θα προσπαθήσω να τα ξετυλίξω, μολονότι εγώ, η ιέρεια όλων των νημάτων και των μυστικών τους στην υφαντική, είμαι σε θέση να γνωρίζω ότι όλες αυτές οι ιστορίες που ανακατεύουν θεούς και θνητούς, έρωτες και φόνους, αλλαγές ουράνιων καθεστώτων κι αλλαγές επίγειων θρόνων, δεν έχουν ούτε αρχή, ούτε τέλος. Δεν υπακούει σ' αυτές τις ιστορίες ούτε ο πιο στέρεος, ο τρίκλωνος μίτος, γιατί διακλαδίζεται και το καθένα από τα τρία νήματά του προχωράει σε άλλο δρόμο ώσπου να ενωθεί τυχαία, και απερίσκεπτα μπορώ να πω, με ό,τι βρεθεί μπροστά του – κάτι πολύ χειρότερο από το ξετύλιγμα και το ξανατύλιγμα του τρίκλωνου μίτου μέσα στον μέγιστο ελικοειδή λαβύρινθο. Ξέρω απ' την άλλη ότι, παρά ταύτα, σε κάθε εξιστόρηση, έστω σε κάθε ανάμνηση, πρέπει συμβολικά να τίθεται αρχή και τέλος, αλλιώς δεν θα υπήρχε ούτε σκέψη, ούτε συμπέρασμα. Επομένως ούτε και θεσμοί θα υπήρχαν. Θεϊκοί, ανθρώπινοι, ένα και το αυτό. Δεν θα υπήρχε καμιά τάξη μέσα κι έξω, εννοώ.

Κάτι σαν τον έρωτα που έζησα.

*

Είδα, λοιπόν, τον ξένο από μακριά. Στεκόμουν μαζί με την βάγια που με είχε αναθρέψει και την θεωρούσα μάνα. Κάτι πιο πολύ από μάνα, γιατί η βασίλισσα μητέρα μου, η Πασιφάη, γεννούσε μεν συνέχεια, αλλά κατόπιν δεν ενδιαφερόταν για τα τέκνα της, αφοσιωμένη ως ήταν στα βασιλικά και ιερατικά καθήκοντά της. Στην πρόφαση μάλλον τέτοιων καθηκόντων, προκειμένου να καλύψει την διψασμένη για άλλα, την αβυσσαλέα ψυχή της. Για να μη λέω λόγια αστήρικτα, εννοώ τον έρωτά της με τον κάλλιστο άσπρο ταύρο που είχε στείλει ο Ποσειδώνας δώρο στον πατέρα μου, τον Μίνωα τον θαλασσοκράτορα - μολονότι είχε ακουστεί και τούτο, ότι η μάνα μου απλώς έσμιξε με τον Ταύρο, τον πιο σκληρό από τους στρατηγούς μας στην Κνωσό, που τον έτρεμε ακόμη

ο πατέρας μου. Δεν την ρώτησα αφού στο παλάτι δεν συνηθίζονται τέτοιες ερωτήσεις. Μόνο οι θνητοί αναζητούν τη μία και μοναδική, την έστω και μάταιη αλήθεια.

Όσα μου συνέβησαν, με κάνουν να πιστεύω πως σε πολλά είχα κληρονομήσει κάτι από τον ψυχισμό της μάνας μου, από το δαιδαλικό σκοτάδι της. Μόνο η βάγια που με είχε βυζιάξει, που με είχε κανακένει και χαϊδέψει, που με είχε νουθετήσει, μόνο αυτή μου είχε δώσει συνείδηση του σώματος και της αγάπης, όχι η Πασιφάη. Γι' αυτό και ανταπέδιδά στη βάγια μου την τρυφερότητα. Ήξερα όμως ότι, κάποια στιγμή αργότερα, έπρεπε να διαγράψω αυτό το πληβείο αίσθημα αγάπης ως ανάρμοστο στο βασιλικό μας αίμα. Το ήξερε και το είχε αποδεχτεί η βάγια, και μου το επαναλάμβανε συνέχεια.

Βρισκόμασταν λοιπόν στον δρόμο, καθώς είχα αργήσει να πάω στην κεντρική αυλή του παλατιού για τη μεγάλη τελετή, που επαναλαμβανόταν κάθε εννιά χρόνια στο υπαίθριο θέατρο της Κνωσού. Οι δικοί μου ήδη είχαν καθίσει στις πρώτες κερκίδες. Πίσω τους βομβούσε ένα παρδαλό πλήθος αυλικών, γυναικών κι αντρών, κι άλλων κατοίκων της μεγάλης επικράτειας του πατέρα μου, που έσπευσαν για την πιο σημαντική από τις γιορτές μας. Περίμεναν να μπει στην κεντρική αυλή η πομπή των εφτά πολύ νέων αγοριών, και των εφτά κοριτσιών που έστελνε κάθε εννιά χρόνια η υποτελής Αθήνα στην Κνωσό, στον κυρίαρχο του Αιγαίου Μίνωα. Κατά το έθιμο οι νέοι της Αθήνας έπρεπε να χορέψουνε στο χοροστάσι μαζί με άλλους δεκατέσσερις ευγενείς νέους και νέες της Κνωσού – ανάμεσά τους πρώτη θα ήμουν, βέβαια, εγώ – έναν τελετουργικό χορό, προτού μπουνε στον μέγιστο Λαβύρινθο είτε για να σκοτώσουνε τον αδερφό μου είτε να σκοτωθούνε απ' αυτόν.

*

Χρόνια μου έλεγαν ότι μ' αυτό τον τρόπο έπρεπε να ξεπλύνει η υποτελής Αθήνα το έγκλημά της, επειδή με δόλιο τρόπο οι Αθηναίοι είχαν σκοτώσει τον γιο του Μίνωα Ανδρόγεω, έναν άλλο μου αδερφό, που είχε πάει στην Αθήνα για να λάβει μέρος στους αγώνες των Παναθηναίων. Και τον ξεπάστρεψαν μόνο και μόνο επειδή είχε βγει

νικητής σε όλα τα αγωνίσματα. Τη επομένη, δηλαδή, της νίκης, ο βασιλιάς της Αθήνας Αιγέας έστειλε επίτηδες τον νικητή αδερφό μου στον Μαραθώνα, για να σκοτώσει τον ταύρο που πριν από χρόνια είχε κουβαλήσει εκεί από την Κρήτη ο Ηρακλής. Ένα ζώο δυνατό, ανίκητο, που κατέστρεφε δέντρα και σπαρτά, σπέρνοντας τρόμο στους ανθρώπους.

Περισσότερο να πω ότι ο θηριώδης ταύρος ήταν ο κάλλιστος άσπρος ταύρος, το παλιό δώρο του Ποσειδώνα προς τον θαλασσοκράτορα πατέρα μου – τόσο ωραίος, λένε, που ο πατέρας μου δεν τον θυσίασε όπως είχε υποσχεθεί στον θεό της θάλασσας. Αποτέλεσμα; Παραφρόνησε για τον έρωτά του η μάνα μου. Ακούστηκε ότι την εκδικήθηκε η ίδια η Αφροδίτη, γιατί ο πατέρας της μητέρας μου, ο Ήλιος, πρόφθασε στον Ήφαιστο τα κακά μαντάτα, ότι η γυναίκα του Αφροδίτη τον απατούσε με τον Άρη. Η παραπάνω φήμη είναι πιο πειστική για μένα από την άλλη, που λέει ότι εκείνο το καιρό ο Μίνωας αντί για σπέρμα έβγαζε σκορπιούς και φίδια. Και τόσο πολύ ορέχτηκε η μάνα μου τον κάλλιστο άσπρο ταύρο, που απαίτησε από τον Δαίδαλο να της βρει τρόπο να σμιζούνε. Αυτός σοφίστηκε μια ξύλινη κούφια αγελάδα. Μπήκε μέσα η μάνα μου, ενώθηκε με το θείο ζώο. Έτσι γεννήθηκε ο παράξενος εκείνος αδερφός μου.

Ο Αιγέας, ο βασιλιάς της Αθήνας, ήξερε φυσικά όλο αυτό το μπερδεμένο δίκτυο των οικογενειακών μας, γι' αυτό κι έστειλε επίτηδες τον πρωταθλητή αδερφό μου, τον Ανδρόγεω, στον Μαραθώνα. Ο Ανδρόγεωσ είτε αγνοούσε την περίπλοκη συγγένεια, είτε τυφλώθηκε κι αυτός από την έπαρση των νικητών. Σκοτώθηκε σε άνιση μάχη με το θείο ζώο, τον ταύρο που ταυτόχρονα ήταν και ο πατέρας του αδερφού μας, του Μινώταυρου. Και πάλι ακούστηκε ότι δεν έγιναν έτσι τα πράγματα, αλλά ότι σκοτώθηκε ο αδερφός μου ενώ πορευόταν προς τη Θήβα, ακόμη και ότι ο Αιγέας με τον αδερφό του Νίσο, βασιλιά στα Μέγαρα, τον ξέκαμαν σε κάποιο άλλο άγνωστο σημείο. Ας ψάξουν όσοι νοιάζονται πιο πολύ από μένα. Εγώ έχω να πω ότι πόλεμοι ξέσπασαν ανάμεσα στην ισχυρή Κνωσό από τη μια, την Αθήνα και τα Μέγαρα από την άλλη, ο σκοτωμένος όμως αδερφός μου δεν επέστρεψε.

*

Βρισκόμασταν, λοιπόν, στο δρόμο με τη βάγια όταν είδα τον Θησέα. Δεν ήμουν προετοιμασμένη για την ομορφιά του ξένου, του προορισμένου να νικήσει ή να σκοτωθεί. Ένα ράπισμα ήταν η ομορφιά του, ράπισμα από έναν υποτελή προς μια βασιλοπούλα. Ίσως έφταιξε και το ότι δεν τον αντίκρισα ψηλά από τις κερκίδες στην αυλή των τελετών, από απόσταση ασφαλείας εννοώ, όντας και η ίδια ασφαλής ανάμεσα στο αλλόκοτο και αλαζονικό μου σόι. Άργησα να πάω στις κερκίδες γιατί ήθελα να είμαι ωραία στη μεγάλη τελετή και ξεχάστηκα μπρος στον καθρέφτη. Τα δε νεύρα μου ήταν ήδη διεγερμένα, διότι, τρέχοντας την τελευταία ώρα στον πλακοστρωμένο δρόμο με τη βάγια να κρατάει την ουρά της πτυχωτής μου φούστας, στριμωχνόμουν ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες κάθε είδους, κάτι το ανυπόφορο. Μπορεί πάλι να έφταιξε το ότι ήμουν τόσο νέα, τόσο δέσμια των πιο τρυφερών ανθρώπων συναισθημάτων, τόσο επιεικής προς τον εαυτό μου και τους άλλους, ώστε αφέθηκα ανυπεράσπιστη στο θαύμα. Το μόνο εκ των υστέρων σίγουρο: ήταν η ώρα μου να μνηθώ στον έρωτα, η ώρα της οδυνηρής ενηλικίωσης. Ήταν ωστόσο και η ώρα που άλλαζε σιγά-σιγά η τάξη των ουράνιων θεών, αλλά και οι συσχετισμοί της εξουσίας σε στεριά και θάλασσα - ήδη τα μηνύματα ήταν αρκετά ακόμη και για μένα, την ανίδεη από κάτι τέτοια.

Το παραμικρό δεν ήξερα για τον ωραίο ξένο, που φαινόταν αρχηγός στην πομπή των ομηλίκων του. Στεφάνι στα μαλλιά. Λαμπρός μανδύας ολοπόρφυρος - ξάφνου σαν δυο μεγάλα κόκκινα φτερά στους ώμους του από τον ανοιξιάτικο αέρα. Αν άπλωνα το χέρι, θα άγγιζα του ανεμισμένου πορφυρού την άκρη - ή μήπως άπλωσα το χέρι μου ικέτης; Ρώτησα ψιθυριστά τη βάγια, *Θησέα τον λένε*, αποκρίθηκε, *είναι βασιλόπουλο, γιος του υποτελούς Αιγαία*. Έσβησα κατόπιν. Έσβησα πάει να πει ότι υπήρξα φλόγα, ότι συμπεριφέρθηκα σαν φλόγα, ότι φωτίστηκα και φώτισα, ότι έκαψα και κάηκα, ότι άνοιξα κι έκλεισα έναν κύκλο πύρινο. Σημαίνει ότι ερωτεύτηκα εκείνον που δεν έπρεπε να ερωτευτώ.

Η φλόγα έχει τη δική της μνήμη. Είναι η στάχτη. Όπως τούτη 'δω

η στάχτη, απομεινάρια από τη χθεσινή φωτιά που ζέσταινε την ένωσή μου με τον Θησέα. Με ένα ξερόκλαδο από το αλμυρικό τη σκαλίζω, όχι γιατί θέλω να ξαναφουντώσει τώρα που μεσουρανεί ο ήλιος, μα επειδή η στάχτη είναι μνήμη. Το χέρι μου πίσω από τούτο το κλαδί γράφει κύκλους αραιώνοντάς την, ζωγραφίζοντας έναν τεφρό ερωτικό λαβύρινθο. Πώς με κυκλώνει αυτή η λέξη, πιο επίμονα από τη σκιά του σκοτωμένου γύρω από τον φονιά του.

Κύκλους έκανε και ο τελετουργικός χορός που χορέψαμε οι νέοι της Κνωσού και της Αθήνας στο χοροστάσι, μπροστά σε τόσο κόσμο, αναπαριστώντας τον μέγιστο λαβύρινθο που είχε φτιάξει ο Δαίδαλος για να κλειστεί εκεί μέσα ο πιο παράξενος από τους αδερφούς μου. Το «χοροστάσι της Αριάδνης» ήταν το πρώτο του έργο, και την ίδια κυκλική ιδέα επανέλαβε όταν έφτιαχνε τον μέγιστο λαβύρινθο. Στους κύκλους αυτού του χορού που είχε γεννήσει τον λαβύρινθο, μου δόθηκε η ευκαιρία να μιλήσω στον ωραίο ξένο, τον προορισμένο να νικήσει ή να σκοτωθεί.

Βρεθήκαμε αρκετές φορές απέναντι ο ένας στον άλλο, ακολουθώντας τους κύκλους του χορού. *Θα σε σώσω αν με πάρεις φεύγοντας γυναίκα σου, μαζί σου*. Συμφώνησε χωρίς δισταγμό, ήξερε ότι δεν είχε άλλη λύση. Όμως εγώ τότε νόμιζα πως είχε σαγηνευτεί από την ομορφιά μου, από τη βασιλική καταγωγή μου, από το γεγονός ότι λατρευόμουν σαν πάναγνη θεά σε τούτη τη μεγάλη νήσο - θα τα είχε μάθει σίγουρα όλα αυτά, γιατί φαινόταν άνθρωπος που αντιλαμβάνεται αμέσως και βαθιά τις καταστάσεις, προκειμένου να τις εκμεταλλευτεί. Και γιατί να μη συμφωνήσει, άλλωστε; Εκείνος κόμιζε στον παλαιό μας κόσμο το καινούριο Δωδεκάθεο και τη νέα τάξη των πραγμάτων, εκείνος θα άλλαζε τις ισορροπίες σε στεριά και θάλασσα, θα σκότωνε τον βασιλιά πατέρα του με τη δήθεν αθώα παράλειψη να αλλάξει τα πανιά του πλοίου, θα έπαιρνε τον θρόνο, θα ταυτιζόταν με την πόλη του, θα κυριαρχούσε στη γη ενώ και οι δώδεκα θεοί, οι δικοί του, κάποτε θα τον καλοδέχονταν στα ουράνια σαν ήρωα. Το πιο σπουδαίο, εκείνος θα εξιστορούσε αυτά τα γεγονότα με το καινούριο ελληνικό του αλφάβητο. Η εξιστορήσή του δεν θα χαριζόταν στον εχθρό του, τον

θαλασσοκράτορα πατέρα μου, ούτε φυσικά σε μένα. Εκείνος θα έγραφε για μας με τρόπο που θα γινόταν ανά τους αιώνες πιστευτός.

Το κατάλαβα καθώς τον ξαναπλησίασα σε άλλο κύκλο του χορού : εκείνος όριζε πλέον το παιχνίδι, αν και βρισκόταν περίπου σαν αιχμάλωτος μπροστά μου, γιος ενός υποτελούς βασιλιά και με ελάχιστες προοπτικές να επιζήσει, ενώ εγώ ήμουν ιέρεια και βασιλοπούλα μέσα στο βασίλειό μου. Είχε, μου πέταξε σε μια στροφή, ρίζες από τον Ποσειδώνα και την Αμφιτρίτη. Χαμογέλασα, ίσως είχε σκεφτεί ότι πιο εύκολα θα του δινόμουν έτσι, αλλά και πιο εξασφαλισμένη θα ήταν έτσι η βοήθειά μου. Όταν στην επόμενη στροφή συναντηθήκαμε, ρώτησε με αγωνία τι πρέπει να κάνει. *Θα σου πω, και θα σου δώσω αυτά που χρειάζεσαι, φτάνει να με πάρεις φεύγοντας μαζί γυναίκα σου.* «Σε θέλω» ήταν το μόνο που έπρεπε να του πω.

Λάθος μου που του έθεσα όρους ασαφείς από τη μια μεριά, σαφείς από την άλλη. Η αοριστία, δηλαδή, του τόπου και του χρόνου σε όσα του είπα, τον διευκόλυνε όσο ακριβώς και η πλάγια μα σαφής ομολογία της επιθυμίας μου. Με πήρε βέβαια μαζί του στο καράβι, όπως μου είχε υποσχεθεί, αλλά μόνο για μια νύχτα. Ούτε καν σαν λάφυρο δεν θα με οδηγούσε στην πατρίδα του Αθήνα, αφού με εγκατέλειψε σε τούτο το έρημο ακρογιάλι - ο τόπος γύρω μου είναι σαν όλα τα έρημα ακρογιάλια που έχω γνωρίσει, δεν με βοηθά να καταλάβω σε ποιο μέρος βρίσκομαι. Αναρωτιέμαι αν με ξαναγύρισε στην Κρήτη για να ξεμπερδέψει μια και καλή με εμένα και τον έρωτά μου.

Κατάματα τον κοίταζα όταν συναντιόμασταν στον τελετουργικό χορό, με βλέμμα πλάγιο τον παρακολουθούσα όταν τον απομάκρυναν οι κύκλοι. Τα μάτια μου ορθάνοιχτα, εκστατικά από τα βότανα που είχαμε πει ανακατεμένα με λίγο κρασί για την τελετουργία του δαιδαλικού χορού, στον οποίο πρώτη και τελευταία φορά θα χόρευα. Το σώμα μου λυμένο, ερωτικό. Κι είχα την αμυδρή εντύπωση ότι ο ξένος αφαιρούσε από μέσα μου όλα, όσα μέχρι τότε νόμιζα ότι με αποτελούσαν, για να βάλει στη θέση τους όσα εκείνος ήθελε. Τώρα το βλέπω καθαρότερα, το συμφέρον του ήθελε, παίζοντας τον ερωτευμένο.

Ομολογώ ότι στιγμή δεν πέρασε από το μυαλό μου η σκέψη πως,

βοηθώντας τον Θησέα, συνεργούσα στον φόνο του παράξενου αδερφού μου, του φυλακισμένου τέκνου της σαλεμένης από την Αφροδίτη μάνας μου και του ποσειδώνιου άσπρου ταύρου. Πως να μην προξενεί, με τη σειρά του, δυστυχία σε άλλους ο εγκάθειρκτος από τη γέννησή του αδερφός μου; Ούτε μου πέρασε ακόμη από το μυαλό ότι έτσι παρέδίδα σε έναν ξένο και αντίπαλο κάποια από τα βασιλικά μας μυστικά, γιατί είναι αυτονόητο ότι λίγοι στην οικογένεια, οι μνημένοι στην βασιλική ιεροσύνη, γνωρίζαμε ασφαλώς τον τρόπο εισόδου και εξόδου από τον μέγιστο λαβύρινθο. Αλλιώς δεν θα ήξερα ούτε εγώ, ένα κοριτσόπουλο, τον τρόπο για να του τον πω.

Το μόνο που ήθελα εκείνη τη στιγμή ήταν να ζήσει ο ωραίος ξένος για να με πάρει, άρα δεν επρόκειτο για προδοσία από τη μεριά μου, αλλά για πάθος ανεξέλεγκτο κι ωστόσο νόμιμο και κοινό. Άλλος κανείς δεν θα χανόταν (δεν τολμούσα να πω «θα σκοτωνόταν») εκτός από τον τάλαιπωρημένο, τονμισότρελο ήδη από τη φυλακή, από το σκοτάδι, από την απόρριψη αδερφό μου. Άλλωστε οι γυναίκες ακολουθούν τον άντρα που τις παίρνει και φεύγουν από την πατρική εστία, φεύγουν συχνά κι από τον τόπο που μεγάλωσαν. Όσο για τους άντρες, θεοί και θνητοί, χαίρονται να αρπάζουν τη γυναίκα που ορέγονται, να την κουβαλάνε λάφυρο μαζί τους. Τι σημασία είχε αν ήμουν εγώ, μια νεαρή κοπέλα, εκείνη που του πρότεινα απαγωγή; Θα όφειλε να είχε καταλάβει και τούτο επίσης, ότι εδώ στην Κνωσό, οι γυναίκες διαλέγουμε συχνά τον εραστή μας. Όμως κι αυτό θα αλλάξει με τη νέα τάξη που εκπροσωπεί ο Θησέας.

Θα με ποθούσε, θα με έπαιρνε μαζί του εάν είχε άλλο τρόπο να νικήσει; Αμφιβολία τότε δεν με είχε αγγίξει, δεν με είχε αγγίξει σοβαρά, γιατί το πάθος που φουντώνει είναι εχθρός της σκέψης. Σήμερα ξέρω ότι ούτε με ποθούσε, ούτε ήθελε να μπω μαζί του στο καράβι. Το παιχνίδι του έπαιζε, και ήταν παίκτης ικανός, φιλόδοξος και ανενδοίαστος. Ήταν ήδη νικητής προτού ακόμη του χαρίσω το κουβάρι με τονμίτο και το χρυσό στεφάνι που θα του έφεγγε στο σκοτάδι του λαβύρινθου. Προτού ακόμη να του πω να πιάσει τον αδερφό μου από της κεφαλής το τρίχωμα ανάμεσα στα κέρατα. Το πιο σπουδαίο, πριν

τον συμβουλέψω να μην πιεί ούτε μια σταγόνα από την κούπα που θα του έδιναν στην είσοδο του λαβυρίνθου, τάχατες για να δυναμώσει. Το αντίθετο θα γινόταν. Βότανα διαφορετικά απ' εκείνα του τελετουργικού χορού, ανακατεμένα σε γλυκό κρασί, θα του αφαιρούσαν τη δύναμη, τη σβελλάδα, τη νοημοσύνη. Πρέπει να το πω, συνέβαλε αυτό το λυσιμελές κράμα ώστε πάντα να νικά ο Μινώταυρος, αλλά και να μην υποφέρουμε πολύ τα θύματά του.

*

Εκ των υστέρων πάει ο νους μου και σε κάτι άλλο: δυο γενιές πίσω οι γυναίκες πρόγονοί μου έσμιγαν σε θεογαμίες με ταύρους. Η γιαγιά μου, η Ευρώπη, ενώθηκε με τον ίδιο τον Δία, που είχε μεταμορφωθεί σε ταύρο για να την αρπάξει από τα παράλια της Ασίας και να τη φέρει κολυμπώντας ως την Κρήτη. Η μάνα μου, η Πασιφάη, ενώθηκε με το θεόσταλτο θαλάσσιο ζώο, πλην όμως χρησιμοποιώντας ένα τέχνασμα ανθρώπου. Μόνο εγώ, η τρίτη στη σειρά, δεν ενώθηκα με τον ιερό ταύρο, ούτε καν με το αχνό του είδωλο στην εποχή μου - τον αδερφό μου τον Μινώταυρο εννοώ. Ενώθηκα όμως με τον φονιά του ταύρου. Και, μέσα από τον φονιά του, κατά κάποιο τρόπο πάλι με τον ταύρο είχα ενωθεί.

Το αίμα του Μινώταυρου είχε μείνει πάνω στο σώμα του βιαστικού να λύσει το καράβι του Θησέα, σύμβολο της επιβολής μιας νέας τάξης στα εγκόσμια και τα ουράνια. Όταν με πήρε, το αίμα του ταύρου ενώθηκε με το παρθενικό δικό μου – για τούτο λέω ότι με κάποιο τρόπο ενώθηκα κι εγώ με το ιερό στην Κρήτη ζώο, κι ας ήταν άντρας με κεφάλι ταύρου ο Μινώταυρος, ας ήταν αδερφός μου. Όσο για τον Θησέα, στάθηκε τραχύς μαζί μου. Ίσως γιατί εκπροσωπούσα τον εχθρικό σ' εκείνον παλιό κόσμο, τους δύνοντες θεούς της Κρήτης, ακόμη και μια κοινωνία όπου οι γυναίκες ήταν πιο σεβαστές, πιο ιερές, πιο ελεύθερες. Αλλιώς τα είχα όλα φανταστεί, όχι με τον τρόπο του Θησέα. Εκτός κι αν άλλα τον απασχολούσαν ενώ σμίγαμε, ή απλώς δεν του άρεσα και διεκπεραίωνε απλώς μια υποχρέωση προς την κοπέλα που τον είχε βοηθήσει. Μετά τον έρωτά του, βέβαια, δεν ήμουν αυτή που μέχρι τότε ήμουν, είτε ως η πάναγνη θεά της Κρήτης, είτε σαν κοπέλα.

Είχα μνηθεί, είχα ενηλικιωθεί, ήμουν γυναίκα. Ο Θησέας θα πει, και θα τον ακούσουν οι αιώνες, ότι εν τέλει ήμουν μια γυναίκα νικημένη, ταπεινωμένη, εγκαταλειμμένη. Εγώ του απαντώ, κι ας μην ακουστεί ποτέ η δική μου η φωνή, πως είχε κάνει μέγα λάθος.

*

Στενοχωρήθηκα, δεν μπορώ να πω ότι καθόλου δεν στενοχωρήθηκα, ότι δεν φοβήθηκα ολομόναχη σ' αυτό το άγνωστο, το οποιοδήποτε ακρογιάλι. Όμως τέτοιες ανατροπές, που από τη μια στιγμή στην άλλη θέλουν να σε κάνουν κάτι διαφορετικό, ποτέ δεν είναι ολοκληρωτικές, ούτε καν στιγμιαίες. Το παλιό συγκατοικεί με το καινούριο ένα διάστημα, έστω και κρυφά. Κι αρχίζει ένα ατέρμονο παιχνίδι ισορροπιών, κάτω από την ήρεμη επιφάνεια των μορφών και των πραγμάτων.

Είναι και κάτι ακόμη, που ο καινούριος κόσμος, ο κόσμος του νικητή Θησέα, θα αδυνατούσε να το καταλάβει, ή μάλλον θα ήθελε να το ξεχάσει: ο συμβολισμός της αρπαγής και της εγκατάλειψής μου. Σήμερα όλα μου φαίνονται πιο καθαρά. Η υποταγή μου στον Θησέα δεν ήταν ταπείνωση, ούτε η δική του ερωτική νίκη ήταν ακέραη νίκη. Εγώ, μια γυναικεία θεότητα του παλιού κόσμου, μια θεά βλαστική, των κύκλων δηλαδή του χρόνου και της βλάστησης, έπρεπε να υποταχθώ για να μπορέσω πάλι να ανυψωθώ. Έπρεπε κατά κάποιο τρόπο να πεθάνω και να μπορέσω να αναστηθώ, ώστε ακόμη μια φορά να συμβολίσω, όπως μου άρμοζε, τον κύκλο της ζωής, τον έρωτα και τον θάνατο, τον χειμώνα και την άνοιξη, τον θάνατο και την ανάσταση – συμβολισμοί που σιγά-σιγά θα εκχωρηθούν με άλλο τρόπο στους καινούριους δώδεκα θεούς. Όποιος, ωστόσο, συμβολίζει τον αέναο κύκλο θανάτου και ζωής, δεν μπορεί να είναι θνητός. Ο ωραίος Θησέας, άνθρωπος με θεϊκή καταγωγή όπως ισχυρίστηκε, έπαιξε δίχως να το καταλάβει τον ρόλο που έπρεπε να παίζει στη δική μου την ιστορία. Παγιδεύτηκε στον αρχαίο συμβολισμό μου και τον εδικαίωσε, γιατί η κινητήρια δύναμη του κυκλικού συμβολισμού μου είναι ο έρωτας, η γονιμότητα, η ανάσταση της φύσης.

Ξέρω τι λέω. Δεν βλέπω πια στη θάλασσα το πλοίο με τα δέθην ξεχασμένα μαύρα του πανιά, όμως έχω επίγνωση του ότι, προτού

κατευθυνθεί προς την Αθήνα και τον άδειο θρόνο, ο νικητής Θησέας θα τραβήξει πρώτα προς τη Δήλο, το νησί του Απόλλωνα, ενός από τους πιο κραταιούς θεούς στο καινούριο πάνθεο. Ο άντρας που, με τη σειρά του, με βοήθησε να συμβολίσω όσα έπρεπε να συμβολίσω, θα προσφέρει νικητήρια θυσία στον καινούριο του θεό. Και μετά θα του αφιερώσει ένα ξόανο ερωτικό σκαλισμένο σε μαλακό ξύλο ελιάς, ένα άγαλμα που βιαστικά πήρα μαζί μου στο αθηναϊκό καράβι φεύγοντας από την Κρήτη. Θα του αφιερώσει το δικό μου ξύλινο γλυπτό, και μαζί τον έρωτά μου, για να υπογραμμίσει ότι ο Απόλλωνας τον είχε βοηθήσει να νικήσει, κι ότι εγώ ήμουν μια τελειωμένη ιστορία - άλλωστε ήθελε να ξεφορτωθεί οτιδήποτε με θύμιζε. Κατόπιν θα χορέψει μαζί με τους νεαρούς συντρόφους του γύρω από τον βωμό του Απόλλωνα τον γεράνιο χορό, ένα κυκλικό περίπλοκο χορό εμπνευσμένο από τον μέγιστο λαβύρινθο, που γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο θα μοιάζει με τον κυκλικό τελετουργικό χορό που χορέψαμε όλοι μαζί στο χοροστάσι της Κνωσού. Θα θεσπίσει, τέλος, αγώνες ώστε να διαιωνίσει τη νίκη του καινούριου κόσμου, τη νίκη του νεαρού Απόλλωνα επί του παλαιοτάτου Διονύσου.

Τον διακρίνω. Τον διακρίνω πλέον καθαρά. Ο θεός Διόνυσος έρχεται προς τη μεριά μου την ώρα που πανηγυρίζουν με ελαφρότητα και πλάνη οι νικητές στη Δήλο. Ζει, δεν νικήθηκε ούτε θα νικηθεί ποτέ από κανένα νέο θεό ο γηγενής στην Κρήτη Διόνυσος. Έρχεται μαζί μου ερωτευμένος. Στα χέρια του κρατά το ολόχρυσο στεφάνι που είχα δώσει στον Θησέα για να του φέγγει στο δαιδαλικό σκοτάδι. Το άρπαξε από τον ανίδεο νικητή, για να μου το προσφέρει δώρο του έρωτά μας και του γάμου μας. Διότι ο θεός Διόνυσος θα με ξανασηκώσει, θα με αναστήσει, για να κλείσει έτσι ο κύκλος της πτώσης με την έγερσή μου. Στο πλευρό του Διόνυσου, ενός αθάνατου θεού που δεν συγκαταλέγεται στο καινούριο δωδεκάθεο, μα είναι πιο ισχυρός και πιο αγαπητός στον κόσμο, θα με δεχτούν τα ουράνια στην τάξη των ηρώων, ενώ το χρυσό στεφάνι θα φεγγοβολά αστερισμός στο ουράνιο στερέωμα. Γιόί μας ο Στάφυλος και ο Οινοπέας. Κάποιοι τόποι θα συνεχίσουν να με λατρεύουν σαν πάναγνη γυναικεία θεότητα, σαν γυναίκα του Διόνυσου.

Ποιος νικά, ποιος δεν νικά, λοιπόν, στον έρωτα;

Για αυτό έκανα πως κοιμόμουν κι άφησα τον Θησέα να φύγει. Όλα έπρεπε να γίνουν έτσι ακριβώς. Ή ακόμη και να ονειρευτώ ότι έτσι έγιναν, όταν πια αποκοιμήθηκα με ύπνο βαθύ, παυσίλυπο σε τούτο το άγνωστο ακρογιάλι.

Ισπανία

MOCAMBO

Όχι, δεν ήταν η Σάρα Μοντιέλ στη Βερακρούς.¹ Ο μόνος που υπήρχε, αν υπήρχε κανείς, ήταν ένας εκπρόσωπος του Τυφώνα Μιτς (τι όνομα κι αυτό, ε;), παρόλο που εμείς, εκείνο το βράδυ, δεν το ξέραμε. Το μόνο που ξέραμε ήταν πως, πρωί-πρωί, την επομένη, μας περίμεναν στην Πόλη του Μεξικού· πως έπρεπε να υποδυθούμε τις Κλεοπάτρες της πατρίδας μας, αντικαθιστώντας την Αίγυπτο των ρωμαϊκών παθών με το Στέμμα της Αραγονίας στη σύγχρονή του εκδοχή και χωρίς εκπροσώπηση από τις Βαlearίδες Νήσους και το Φράγα.² Η πλάκα είναι ότι δεν υπήρχε καμιά Σάρα Μοντιέλ, ούτε και κανένας Γκάρι Κούπερ, για λόγους κινηματογραφικής αναβίωσης, (ούτε Μπαρτ Λάνκαστερ, φυσικά), ούτε κανένας πλανόδιος να πουλάει θαλασσινά ή τυριά ή πειρατικές κασέτες με λατρεμένα μπολέρο, από εκείνα που μας είχαν συντροφέψει κατά την άφιξη. Μια άφιξη που συνοδεύτηκε από αναμονή στην πιο παλιά πλατεία της χώρας, του Μεξικού. Αχ, Μεξικό! Είχαν περάσει πολλά χρόνια από τη μέρα που κατέφτασαν οι πρώτοι ισπανοί πρόσφυγες –οι παλιοί στρατιώτες του Λίστερ–,³ και άλλοι

¹ Η Βερακρούς είναι πόλη του Μεξικού κι ένα απ' τα μεγαλύτερα λιμάνια της χώρας. Επίσης, «Βερακρούς» είναι ο τίτλος χολλυγουντιανής ταινίας γουέστερν που γυρίστηκε το 1954 σε σκηνοθεσία Ρόμπερτ Άλντριχ. Η ταινία, στην οποία συμμετείχαν μεγάλα ονόματα του Χόλλυγουντ, όπως οι Μπαρτ Λάνκαστερ και Γκάρι Κούπερ, σηματοδότησε την έναρξη της καριέρας της ισπανίδας ηθοποιού Σάρα Μοντιέλ στο Χόλλυγουντ. (ΣτΜ)

² Το στέμμα της Αραγονίας περιελάμβανε το σύνολο των εδαφών που υπόκειντο στη δικαιοδοσία του βασιλιά της Αραγονίας, απ' το 1164 έως το 1707. Στα εδάφη αυτά, ανήκαν μεταξύ άλλων, το δουκάτο της Βαρκελώνης, οι Βαlearίδες Νήσοι και η πόλη Φράγα. (ΣτΜ)

³ Η 11^η Μεραρχία του Δημοκρατικού Στρατού, η οποία λεγόταν και *Μεραρχία Λίστερ*, ανήκε στο 5^ο Σώμα Στρατού του Δημοκρατικού Στρατού, και αρχηγός της ήταν ο Ενρίκε Λίστερ Φορχάν του Κομμουνιστικού Κόμματος Ισπανίας. (ΣτΜ)

ηττημένοι, φυσικά, αν και αργότερα έμελλε να καταλάβουμε, όπως και τόσοι άλλοι επισκέπτες, την ευγνωμοσύνη του μεξικανικού πληθυσμού προς εκείνους τους στρατιώτες του Λίστερ και τους άλλους, που είχαν για κοινό παρονομαστή τους την ήττα. Σύμφωνα με τους οικοδεσπότες, οι ισπανοί εκείνοι που δεν ήταν *γκατσουπίνες*,⁴ δηλαδή, μέσα σ' αυτούς, κι ένα σωρό καταλανοί, είχαν ανεβάσει το πολιτιστικό επίπεδο της χώρας, φράση που αποτελούσε το *μάντρα* στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο αλλά και στο στόμα όλων όσους έμελλε να συναντήσουμε. Τι οξύμωρο! Τι σκάνδαλο, αν αναλογιστεί κανείς ότι ο υπάλληλος που ταξίδευε μαζί μας και με λεφτά απ' τον κρατικό κορβανά, αρκούσαν στο να μορφωθεί με τον πιο πρωτόγονο τρόπο: κάνοντας τουρισμό.

Όχι, δεν ήταν εκεί η Σάρα Μοντιέλ, ούτε ήταν Πέμπτη απόγευμα, όταν και είχαμε πάει με τη γιαγιά Ενρικήτα στο σινεμά (εξοπλισμένες και οι δυο με σάντουιτς για το κολατσιό, όπως κάθε Πέμπτη, άλλωστε) να δούμε την ταινία,⁵ όπως την αποκαλούσε η γειτόνισσα η ομπρελοποιός, κάτω απ' το σπίτι των παππούδων. Τότε μου αποκαλύφθηκε για πρώτη φορά το όνομα της τοποθεσίας: Βερακρούς. Το θυμήθηκα αμυδρά στον δρόμο για το Τσαλάπα, στη διαδρομή για το Πανεπιστήμιο της Βερακρούς. «Και πώς μπορεί κανείς να βρει τα τέσσερα πρώτα μυθιστορήματα της Μερσέ Ροδορέδα, εκείνα που αποκλήρυξε η συγγραφέας»⁶ Μια ερώτηση διόλου αθώα, που εκπλήσσει. Ίσως ήταν αλήθεια ότι οι στρατιώτες του Λίστερ, περισσότερο από

⁴ *Gachupines*: έτσι ονόμαζαν οι αυτόχθονες κάτοικοι της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής τους ισπανούς που ζούσαν στις «Δυτικές Ινδίες». Χρησιμοποιείται ειρωνικά και υποτιμητικά. (ΣτΜ)

⁵ Στα καταλανικά και στα ισπανικά, όπως και σε όλες τις γλώσσες, ανέκαθεν υπήρχαν λέξεις που οι άνθρωποι στα χωριά της επαρχίας πρόφεραν λάθος. Μια απ' αυτές ήταν και η λέξη «*película*» (ταινία), την οποία η γειτόνισσα των παππούδων της συγγραφέως πρόφερε λανθασμένα «*penícula*». (ΣτΜ)

⁶ Η Μερσέ Ροδορέδα (1908-1983) είναι μια απ' τις σημαντικότερες συγγραφείς των καταλανικών γραμμάτων γενικά, και του 20^{ου} αιώνα ειδικότερα. Δραστηριοποιήθηκε σε όλα σχεδόν τα λογοτεχνικά είδη, αλλά ξεχώρισε κυρίως για τα μυθιστορήματά της. Η συγγραφέας αποκλήρυξε τα τέσσερα πρώτα μυθιστορήματά της, με το επιχείρημα ότι ήταν πολύ πρώιμος ο τρόπος γραφής της και το ύφος της. Αυτό, έχει σαν αποτέλεσμα να είναι πολύ δύσκολο για κάποιον να τα βρει και να τα διαβάσει. (ΣτΜ)

άλλους ηττημένους, είχαν ανεβάσει τόσο πολύ το πολιτιστικό επίπεδο της χώρας, που εγώ τώρα γεύομουν τους υπέροχους καρπούς του (φόρος τιμής στον Καρνέ),⁷ με τη μορφή εξεζητημένης ερώτησης. Όλα αυτά, όμως, είχαν αρχίσει να ξεθωιάζουν. Το θράσος του δικού μας του υπαλλήλου, του συμπατριώτη, οι τεκίλες στο Μπεατέριο του Τσαλάπα, οι κοντινοί καταρράκτες, τα ροζιασμένα χέρια των εργατών του καφέ, το καμπαναριό του γειτονικού χωριού όπου, μόλις φτάσαμε, μόλις πατήσαμε το πόδι μας στην πλατεία, γύρω απ' την οποία ήταν χτισμένο όλο το χωριό, αντί ν' ακουστούν με θρησκευτικό τόνο οι καμπάνες, ακούστηκε ένα μολέρο! Επίσης, η αγορά του Τσαλάπα και τα μπαχαρικά που αγοράσαμε σ' έναν πάγκο, ο ιδιοκτήτης του οποίου είχε δυο βοηθούς: δυο παιδιά, τα οποία, πολύ πιθανό αργότερα, θα ήταν από τα παιδιά του δρόμου που οι αμέτρητες ΜΚΟ τις οποίες είχε ιδρύσει η Άννα, θα προσπαθούσαν να τους βρουν καταφύγιο. Μπορεί η χώρα να είχε ανέβει επίπεδο πολιτιστικά μισόν αιώνα πριν, αλλά φτωχοί υπήρχαν ακόμα, και πολλοί μάλιστα.

«Φύγετε, είναι πολύ αργά και η πτήση μας φτάνει από στιγμή σε στιγμή», είπαμε με ειλικρίνεια, ευγενικά, στους συνοδούς μας, σ' εκείνο το αεροδρόμιο όπου δεν ήταν η Σάρα Μοντιέλ, ούτε στο λιμάνι τα καράβια *Sinaia* και *Vita*.⁸ Και οι συνοδοί μας, έχοντας τις αμφιβολίες τους, με μια γήινη ευγνωμοσύνη, την οποία προσωπικά πιστεύω ότι δεν αξίζαμε, έφυγαν.

Η πτήση είχε αρχίσει να καθυστερεί. Ήταν η τελευταία πτήση Πόλη του Μεξικού-Βερακρούς και πίσω. Η πτήση εξακολουθούσε να αργεί. Φυσιολογικό, τόσο φυσιολογικό όσο και το ότι οι βρύσες της χώρας, της δικής μας, μερικά χρόνια μετά την εγκατάσταση των στρατιωτών του Λίστερ σ' εκείνη τη χώρα, τη χώρα με τους ευγνώμονες ανθρώπους, οι βρύσες, έγραφε ένας εσωτερικός πρόσφυγας, ήταν

⁷ Οι *Υπέροχοι καρποί* είναι ένα πολύ γνωστό ποίημα του μεγάλου καταλανού ποιητή, δημοσιογράφου, δραματουργού και μεταφραστή Τζουζέπ Καρνέ (Josep Carner i Puig-Oriol) (1884-1970). (ΣτΜ)

⁸ Το *Sinaia* και το *Vita* ήταν πλοία, τα οποία μετέφεραν το 1939, μετά τη λήξη του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου, ισπανούς δημοκρατικούς πρόσφυγες από τη Γαλλία στη Βερακρούς του Μεξικού, όπου τους είχε δοθεί πολιτικό άσυλο. (ΣτΜ)

φτιαγμένες για να μην τρέχει νερό. Τα αεροπλάνα, όμως, είχαν να κάνουν με την παγκοσμιοποίηση, και οι καθυστερήσεις έφερναν κοντά τη Βερακρούς με τη Μαδρίτη ή τη Βαρκελώνη. Αρχίσαμε σιγά-σιγά να συνειδητοποιούμε ότι θα φτάναμε αργά, πολύ αργά στην Πόλη του Μεξικού, ίσα-ίσα για να πάμε για ύπνο. Εν τω μεταξύ, δεν ακούγαμε πια μπολέρο αλλά δυνατές βροντές, οι οποίες φώτιζαν τον λίγο ουρανό που βλέπαμε απ' το αεροδρόμιο, πιο πολύ κι από τη διαδρομή από το Τσαλάπα, που από μόνη της ήταν πολύ τρομακτική· τόσο τρομακτική, που από μέσα μας σκεφτόμασταν το ταξίδι της επιστροφής των συνοδών μας, κάτι φίλων απ' το Τσαλάπα, οι οποίοι έγιναν οι ad hoc σοφέρ μας, αφού τον κανονικό μας σοφέρ τον οικειοποιήθηκε ο υπάλληλος, ο οποίος δεν είχε ποτέ υποφέρει απ' το σύνδρομο της Κλεοπάτρας. Σίγουρα, αυτός δεν ήταν η Καταλονία, όπως αναμφίβολα η Κλεοπάτρα ήταν η Αίγυπτος. Ούτε η Αίγυπτος ήταν αυτός, παρόλο που επισκέφθηκε κατά τη διάρκεια του επιχορηγούμενου ταξιδιού του τις πυραμίδες του Ταχίν, πιο κοντινές σ' εκείνον τον χρόνο και χώρο· γιατί τα ταξίδια του, όταν ταξίδευε, ήταν πάντα πληρωμένα απ' τον κρατικό κορβανά. Η εμπειρία μάς διδάσκει ότι συνήθως, από το σύνδρομο της Κλεοπάτρας υποφέρουν πιο πολύ οι γυναίκες και ποτέ μα ποτέ κάποιος δημόσιος υπάλληλος της πατρίδας μας.

Δεν ήταν εκεί η Σάρα Μοντιέλ (ούτε ο Γκάρι Κούπερ ούτε ο Μπαρτ Λάνκαστερ ούτε, όπως είναι φυσικό, και η Ντενίς Νταρσέλ⁹) και η πτήση καθυστερούσε. Ήταν το αντίστοιχο της αεροπορικής σύνδεσης Μαδρίτη-Βαρκελώνη ή ανάποδα; Το μαγαζί με τα σουβενίρ του αεροδρομίου μόλις έκλεινε. Ευτυχώς είχαμε ήδη (δηλαδή, είχα εγώ) αγοράσει τα δυο ποτήρια της τεκίλας, με το πομπώδες «Vegacruz» το ένα –σαν να ήταν η Μοντιέλ, της οποίας δεν είμαι καθόλου φαν, περίτρανη απόδειξη της ελάχιστης αγάπης μου για την κουλτούρα τραβεστί¹⁰— μαζί με εικόνες μεξικάνικων σομπρέρο που δεν τα φοράνε οι ντόπιοι και

⁹ Η γυναίκα πρωταγωνίστρια της ταινίας «Βερακρούς». Βλέπε σημ. 1. (ΣτΜ)

¹⁰ Η Σάρα Μοντιέλ, μεταξύ άλλων, τραγουδούσε κόπλα, ένα ισπανικό μουσικό είδος που λάτρευαν τα τραβεστί. (ΣτΜ)

που τ' αγοράζει κανείς στη Ράμπλας της Βαρκελώνης,¹¹ το άλλο ποτήρι με τη στάμπα ενός χάρτη του Μεξικού πάνω σ' ένα ημερολόγιο των αζτέκων: μια χαρά. Η πτήση είχε ήδη καθυστερήσει δύο ώρες και απ' το αεροδρόμιο μας ανακοίνωσαν το εξής: το αεροπλάνο δε θα έφευγε, πολύ απλά γιατί δεν είχε φτάσει ποτέ απ' την Πόλη του Μεξικού. Αργότερα, θα μαθαίναμε ότι ναι μεν είχε φτάσει, πλην όμως οι καιρικές συνθήκες είχαν παρεμποδίσει την προσγείωσή του. Προφανώς, έξω, η θύελλα που δημιουργούσε ο τυφώνας ήταν πιο τρομακτική απ' όσο μπορούσαμε εμείς να δούμε μέσα απ' τις τζαμαρίες του αεροδρομίου. Έπρεπε να πάμε στο γκισέ και ν' αλλάξουμε τα εισιτήρια για κάποια πτήση την επομένη. Όπως πάντα, αναβρασμός στο προσωπικό, στους επιβάτες. Τραγωδία για μας! Μεγαλύτερη τραγωδία απ' τους έρωτες του Μάρκου Αντώνιου και της Κλεοπάτρας· μεγαλύτερη τραγωδία απ' την εγκατάλειψη της Διδούς, γιατί ο Αινείας, κάποιος από το γένος των ανθρώπων τέλος πάντων, έπρεπε, τελικά, να κατακτήσει τη Ρώμη,¹² μεγαλύτερη τραγωδία... ως εδώ η παρηγοριά της μυθολογίας και της κλασικής ιστορίας! Να μην ανακατεύεται ο Σαίξπηρ όταν ένα αεροπλάνο σε κρατάει κολλημένο στη γη. Μεγάλη τραγωδία, γιατί εμείς, υπήκοοι του Στέμματος της Αραγονίας, έπρεπε να είμαστε το επόμενο πρωί στην Πόλη του Μεξικού, σαν νέες Κλεοπάτρες. Η πατρίδα, αχ, η πατρίδα! Χωρίς να το συνειδητοποιήσουμε, ταυτιζόμασταν με τους στρατιώτες του Λίστερ και με τους άλλους, στρατιώτες κι αυτούς, παρόλο που πολύ αμφιβάλλω αν ανεβάζαμε το πολιτιστικό επίπεδο της χώρας. Γιατί για να το ενισχύσουμε, δεν ενισχύαμε ούτε την οικονομία, αφού τα λίγα μαγαζιά στο αεροδρόμιο της Βερακρούς είχαν ήδη κλείσει. Μάλλον, με αμάξι και σοφέρ (δε γνωρίζουμε αν «με μαγειρίσσα, αμάξι κι εραστή», που θα έγραφε ο εσωτερικός πρόσφυγας μέσα από τα χαρακώματα του

¹¹ Η Ράμπλας είναι κεντρικός δρόμος της Βαρκελώνης όπου συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο κομμάτι των τουριστών της πόλης. (ΣτΜ)

¹² Σύμφωνα με τη ρωμαϊκή παράδοση, η Διδώ ερωτεύτηκε τον Αινεία, όταν αυτός πέρασε από τη βορειοαφρικανική ακτή. Εκείνος αρχικά ανταποκρίθηκε στον έρωτά της, αλλά ο Δίας τον διέταξε να φύγει για την Ιταλία, κι εκείνος την εγκατέλειψε. Εκείνη τότε, άναψε φωτιά, έκαψε όλα τα προσωπικά αντικείμενα του Αινεία και μετά κήκε κι εκείνη μέσα στη φωτιά. (ΣτΜ)

ποταμού Έβρου¹³), αυτή ήταν μια άλλη αποστολή που έπρεπε να φέρει εις πέρας ο υπάλληλος, όπως έμελλε να μάθουμε μετά το πέρας της, μάλλον πατριωτικής, μάλλον κλεοπατρικής αποστολής μας. Ποιος να το 'λεγε ότι η αποστολή ενός υπαλλήλου έγκειται στο να εξισορροπεί το ισοζύγιο πληρωμών μιας ξένης χώρας που τόσο πολύ μας αγαπάει, σαρώνοντας τα μαγαζιά με τα σουβενίρ!

Α, όχι! Με τίποτα· δεν είχε σημασία που δεν ήταν εκεί η ισπανόφωνη Σάρα Μοντιέλ· εμείς έπρεπε να είμαστε χαράματα στην Πόλη του Μεξικού. Μας περίμενε εκεί η χήρα ενός φίλου του Στέμματος της Αραγονίας, και δε μας σταματούσε ούτε ο Μιτς –που μέχρι εκείνη τη στιγμή αγνοούσαμε ακόμα και την ύπαρξή του, για να μην πω για το όνομα– ούτε ο Άγιος Χριστόφορος ούτε, θα τολμήσω να το πω, η Παναγιά της Γουαδελούπης (η μεξικανική καταβύθισή μας στην ατυχία ήταν πλέον απόλυτη και εναποθέταμε τις ελπίδες μας σε όλους τους αγίους, που χρειαζόμασαν ένα συναξάρι για διαβατήριο). Μας περίμενε η χήρα, η φωτογραφία του φίλου του Στέμματος της Αραγονίας, το Ίδρυμά του, το έργο του, ο θαυμασμός μας, ο... σε μια μείζονος σημασίας αποστολή που, αυτή τη στιγμή, δε θυμάμαι πλέον ποια ήταν. Α, όχι! Εμείς έπρεπε να φτάσουμε στην Πόλη του Μεξικού εκείνο το βράδυ με οποιοδήποτε τίμημα, όσο κι αν τα μαγαζιά με τα σουβενίρ μιας άλλης περιοχής της χώρας, έμεναν χωρίς αποθέματα, θύματα της τουριστικής δεινότητας και αδηφαγίας του υπαλλήλου μας ή, αλλιώς, του συμπατριώτη υπαλλήλου μας. (Οι στρατιώτες του Λίστερ σε γενικές γραμμές, είχαν πεθάνει εδώ και χρόνια, για κακή τύχη της ευγνώμονος χώρας).

Η πραγματικότητα και η επιθυμία, παρόλο που ο Όκνος, ο οποίος ταίριαζε καλύτερα στην περίπτωση, επέστρεψε στη μυθολογία με

¹³ Αναφορά στον μεγάλο καταλανό ποιητή, δραματουργό και μυθιστοριογράφο Σαλβαδόρ Εσπρίου (Salvador Espriu i Castelló) (1913-1985). Ο στίχος προέρχεται από το θεατρικό έργο του Σαλβαδόρ Εσπρίου *Η πρώτη Ιστορία της Εστέρ* (*Primera Història d'Esther*), το οποίο έγραψε μεταξύ 1947 και 1948 (ΣτΜ).

γερμανική φωνή.¹⁴ Η πραγματικότητα: στο αεροδρόμιο της Βερακρούς, πρωτεύουσας της ομώνυμης πολιτείας, επικρατούσε συνωστισμός από τον κόσμο που, πολύ απλά, δεν είχε πετάξει, όπως εμείς. Η επιθυμία: δύο μίνι κλεοπάτρες με επίγνωση πως έπρεπε να φτάσουν εκείνο το βράδυ, ώστε να μπορέσουν νωρίς το επόμενο πρωί, καθαρές κι ωραίες, να φέρουν εις πέρας την αποστολή τους –που δε θυμάμαι πλέον ποια ήταν– στην Πόλη του Μεξικού. Πώς να το επιλύσουμε; Πώς να σμιζουμε πραγματικότητα κι επιθυμία και να ευχαριστήσουμε τον Όκνο; Τι απάντηση να δίναμε στις υπόχρεες καθηγήτριες, στο ερώτημά τους κατά πόσο μπορούσε κανείς να αποκτήσει τα παλιά αντίτυπα απ' τα τέσσερα πρώτα μυθιστορήματα, που πεισματικά αποκήρυσσε η Μερσέ Ροδορέδα, η συγγραφέας; Πραγματικά, η ζωή, είναι γεμάτη ερωτηματικά.

Είχαμε ήδη μάθει την τραγική είδηση: εκείνο το βράδυ –είχε ήδη πάει 10 μμ περίπου– δε θα γινόταν καμία πτήση! Όπως ήταν φυσικό, ούτε η πτήση Βερακρούς-Πόλη του Μεξικού. Θλίψη για τις μίνι-Κλεοπάτρες, εμάς, την Άννα, υπεύθυνη ΜΚΟ για τα παιδιά του δρόμου (στο Μεξικό) κι εμένα, που με είχαν φέρει σε δύσκολη θέση οι καθηγήτριες του Πανεπιστημίου της Βερακρούς με έδρα το Τσαλάπα, μετά τη διάλεξη που είχα δώσει: πού μπορούσαν να αγοράσουν τα τέσσερα πρώτα μυθιστορήματα της Μερσέ Ροδορέδα; Τα οποία είχε τόσο πεισματικά αποκηρύξει η συγγραφέας. Ούτε καν θυμάμαι ποια ήταν η απάντηση που έδωσα σ' εκείνες τις ακαδημαϊκές τους αναζητήσεις.

Αντιθέτως, θυμάμαι πως ακούσαμε την τραγική είδηση να τη σκορπίζουν στον αέρα τα μεγάφωνα, στην ουρά επιβίβασης του αεροδρομίου της Βερακρούς, στο σημείο που ήμασταν από την ώρα

¹⁴ Αναφορά στο έργο του μεγάλου ισπανού ποιητή της γενιάς του 27 Λουίς Θερνούδα (1902-1963), οι δύο σημαντικότερες ποιητικές συλλογές του οποίου είναι *Η πραγματικότητα και η επιθυμία* (*La realidad y el deseo*) και «Όκνος» (*Ocnos*). Ο Θερνούδα έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του αυτοεξόριστος. Έζησε τα τελευταία χρόνια της ζωής του στην Πόλη του Μεξικού. Ο Όκνος της ελληνικής μυθολογίας, ο οποίος προσωποποιούσε τη νωθρότητα, τη βραδύτητα και τη ματαιοπονία, χρησιμοποιήθηκε στον *Φάουστ* από τον Γκαίτε. (ΣτΜ)

που μας άφησαν οι φίλοι απ' το Τσαλάπα. Επίσης θυμάμαι πως μπροστά μας ή πίσω μας στην ουρά, βρισκόταν ένα τρίο (ή ήταν ντουέτο) κυρίων-κυρίων μεξικανών. (Μια διευκρίνιση: οι κύριοι Μεξικανοί είναι περισσότερο κύριοι-κύριοι από οποιονδήποτε άλλον κύριο γενικά. Συνηθίζουν να φοράνε, ακόμα και δαχτυλίδι με μπριγιάντι. Είναι περισσότερο κύριοι-κύριοι, όσο και οι βρετανίδες γριούλες είναι περισσότερο γριούλες-γριούλες από οποιαδήποτε άλλη γριούλα παγκοσμίως. Σημειώστε το αυτό).

Η λογική συνέπεια της αναγγελίας απ' τα μεγάφωνα ήταν να σκεφτούμε πως έπρεπε να διανυκτερεύσουμε στη Βερακρούς. Ή αυτό τουλάχιστον συμπεράνα αμέσως εγώ. Δε συνέβη όμως το ίδιο και με την Άννα, η οποία, τώρα που το συνειδητοποιώ, ήταν πιο Κλεοπάτρα απ' όσο εγώ. Εκείνη, ούτε να τ' ακούσει. Νωρίς το πρωί έπρεπε να είμαστε στο Ίδρυμα Οκτάβιο Πας της Πόλης του Μεξικού, όπου μας περίμενε η συνεπώνυμη χήρα, η Μαρί-Ζο Πας. Κατά συνέπεια, έπρεπε να φτάσουμε εκείνο το βράδυ στην Πόλη του Μεξικού, όπου είχαμε ήδη κλείσει ξενοδοχείο (συμπτωματικά πολύ κοντά στο μυθικό Orfeo Català¹⁵ απ' το οποίο πέρασαν τόσοι και τόσοι πρόσφυγες κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα). Το ωραίο της υπόθεσης είναι ότι, αυτή τη στιγμή, ούτε που τη θυμάμαι την υψηλή αποστολή που είχαμε αναλάβει. *Labilis est memoria!*¹⁶ νομίζω ότι λένε οι κλασικοί λατίνοι. Σε κάθε περίπτωση, είχαμε μια υψηλή αποστολή και έπρεπε να φτάσουμε εκείνο το βράδυ με τον τυφώνα (παρόλο που δεν ξέραμε τι ήταν ο τυφώνας) στην Πόλη του Μεξικού. Πώς θα το κάναμε αυτό;

Η Άννα, τι γλυκό να τη θυμάμαι, ήταν μια βαλενσιάνα που ζούσε στη Βαρκελώνη,¹⁷ και ήταν καλύτερη πρέσβειρα του Μεξικού στην Καταλονία, απ' όσο όλοι μαζί οι πρέσβεις που στέλνει το Μεξικό στην Ισπανία. Επίσης, ήταν μια γυναίκα, μάλλον μικρόσωμη θα την

¹⁵ Το Orfeo Català είναι ένας Σύλλογος προώθησης και διάδοσης της καταλανικής κουλτούρας στο Μεξικό, ο οποίος ιδρύθηκε το 1906 στην Πόλη του Μεξικού. (ΣτΜ)

¹⁶ «Αδύναμη είναι η μνήμη». Λατινικά στο πρωτότυπο. (ΣτΜ)

¹⁷ Από την πόλη της Βαλένθια στην Ισπανία (Πρωτεύουσα της Αυτόνομης Κοινότητας της Βαλένθια). Στη Βαλένθια, μιλούνται τα βαλενσιανικά, μια διάλεκτος της καταλανικής γλώσσας.

έλεγες, αλλά είχε πολύ μεγάλο πείσμα. Έτσι, αποφάσισε, και μου το ανακοίνωσε, ότι θα παίρναμε ένα ταξί για να διασχίσουμε τα 420 χιλιόμετρα που μας χώριζαν απ' την πρωτεύουσα του Μεξικού, μέσα στη νύχτα και τη θύελλα (δεν ξέραμε τι εστί τυφώνας, το είπα και πριν). Είναι τεράστια και ουδέποτε επαρκώς υμνηθείσα, η σημασία της Θείας Πρόνοιας, η οποία, εκείνη την ώρα και σ' εκείνο το αεροδρόμιο όπου τα μαγαζιά και τα καφέ ήταν κλειστά, παρενέβη μέσω των εκπροσώπων της. Κάτι ουράνιες υπάρξεις μεταμορφωμένες σε μεξικανούς κυρίους-κυρίους, οι οποίοι, συν τοις άλλοις, ήξεραν να μιλάνε, είχαν πολύ καλή άρθρωση.

«Κυρίες μου, μην το κάνετε!» –είπαν από ψυχής, σα να τους οδηγούσε μια μαγική δύναμη.

Αυτό άρθρωσαν εκείνοι. Και όχι, δε νιώσαμε προσβεβλημένες, ούτε σκεφτήκαμε να τους καταγγείλουμε για σεξουαλική παρενόχληση, επειδή, προφανώς, είχαν παρακολουθήσει την κουβέντα μας στα καταλανικά. Το μπριγιάντι του δαχτυλιδιού στο δάχτυλο του ενός απ' αυτούς, μου έριξε μια λάμψη, πιο δυνατή από εκείνη που προπορεύθηκε του αγγέλου ο οποίος ανακοίνωσε στην κόρη του Ιωακείμ και της Άννας πως ήταν έγκυος. Δεν ξέρω αν το εξέλαβα ως οιωνό, ή ακόμα περισσότερο, ως προειδοποίηση. Όπως και να 'χε το πράγμα, αποφασίσαμε να ακούσουμε τη συμβουλή τους και να διανυκτερεύσουμε στη Βερακρούς χωρίς τη Σάρα Μοντιέλ. Εκείνη τη Βερακρούς όπου κατέφθασε το πλοίο Vita φορτωμένο με ρεπουμπλικανικούς θησαυρούς το δίσεκτο 1939.¹⁸ Εκείνη τη σαιξπηρική Βερακρούς παρόλο που τότε, δεν πρωταγωνιστούσαν ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα, αλλά ο Πρόσπερο, ο Άριελ και ο Κάλιμπαν!¹⁹ Συνεχίσαμε.

Όπως ήταν φυσικό, το γραφείο που παρείχε, έναντι πληρωμής, τα επίσημα και συνεπώς ασφαλή ταξί, ήταν ήδη κλειστό. Έτσι λοιπόν,

¹⁸ Το εν λόγω πλοίο (βλέπε σημείωση 8), μετέφερε 120 κούτες με αντικείμενα που είχαν κατασχεθεί κατά τη διάρκεια του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου από τους Ρεπουμπλικάνους. Η αξία των αντικειμένων, η τύχη των οποίων αγνοείται, υπολογίζεται στα 300 εκατομμύρια δολάρια. (ΣτΜ)

¹⁹ Πρωταγωνιστές του σαιξπηρικού έργου *Η τρικυμία*. (ΣτΜ)

έπρεπε να κάνουμε δέηση σε κάποιον άγιο του ουρανού απ' το αεροπορικό συναξάρι, ώστε ο ταξιτζής που θα μας πήγαινε να μην ήταν αντιπρόσωπος κανενός καρτέλ κοκαΐνης και μας διαμέλιζε. Εκ του αποτελέσματος: ο ταξιτζής ήταν πιο τίμιος από αυτούς που κάνουν πιάτσα στο αεροδρόμιο Πρατ της Βαρκελώνης, παρόλο που δεν αμφισβητώ την τιμιότητα των ταξιτζήδων του Πρατ. Επίσης όπως ήταν φυσικό, η Άννα πήρε στα χέρια της την κατάσταση και του είπε να μας πάει σ' ένα καλό ξενοδοχείο όχι πάρα πολύ ακριβό ή κάτι τέτοιο. Τότε, ο έντιμος ταξιτζής ξεστόμισε τη λέξη που έμελλε να μας ακολουθεί όλη εκείνη τη νύχτα, και την επομένη, και τη μεθεπομένη, όταν θα συναντιόμασταν για να επιστρέψουμε στην πατρίδα με τον υπάλληλο συμπατριώτη μας, ο οποίος είχε μετατραπεί σε πλανόδιο πωλητή μεξικανικών σουβενίρ. Η λέξη του ταξιτζή ήταν «Mocambo». Δηλαδή, «Hotel Mocambo».

Συμπληρωματική πληροφόρηση από τον ταξιτζή, ο οποίος είχε πλήρως συνειδητοποιήσει ότι η Άννα, αν μη τι άλλο, έπαιζε στα δάχτυλα τη γεωγραφία της Βερακρούς: δεν μπορούσαμε να περάσουμε από δεν ξέρω κι εγώ ποιο πέρασμα, από δεν ξέρω κι εγώ ποιον δρόμο, από δεν ξέρω κι εγώ πού ακόμα, λόγω της καταιγίδας (Ο Πρόσπερο είχε πει ότι η βιβλιοθήκη του ήταν γι' αυτόν ένα βασιλείο υπεραρκετό, πληροφορία που εκείνη την ημέρα δε θα μας ήταν και πολύ χρήσιμη). Η βροχή –ευφημισμός για τη θύελλα, τον τυφώνα– τα είχε ξηλώσει ή σαρώσει όλα, τα είχε κάνει απροσπέλαστα. Αλλαγή πορείας, λοιπόν, χωρίς αυτό να συνεπάγεται εξαπάτηση εκ μέρους του ταξιτζή. Άφιξη στο Ξενοδοχείο Mocambo. Ρεσεψιόν. Μα φυσικά και είχαν δωμάτια! Πληρωμή. Έπρεπε, συν τοις άλλοις, να μας ξυπνήσουν γύρω στις 5 π.μ., γιατί στις 7 π.μ. αναχωρούσε η πρώτη πτήση Βερακρούς-Πόλη του Μεξικού. Αυτό θα έκαναν λοιπόν, θα μας ξυπνούσαν. Ξαφνική εμφάνιση ενός «ινδιανούλη» με μια λαμπάδα, που θα κουβαλούσε τις αποσκευές μας και θα μας συνόδευε μέχρι το δωμάτιο που είχαμε ήδη πληρώσει. Το έκανε.

Με τον καιρό βέβαια έμαθα ότι το Ξενοδοχείο Mocambo, ήταν χώρος διαμονής των πλούσιων μεξικανών παραθεριστών, γεγονός

που εξηγούσε και εξηγεί εκείνη τη μεγάλη διαδρομή, που έμοιαζε περισσότερο με το μαρτύριο των ωμών ρεβιθιών στα παπούτσια, – όπως λένε ότι κάνουνε στα τάματα– από τη ρεσεψιόν του ξενοδοχείου στο δωμάτιό μας για εκείνη τη νύχτα, με τη συνοδεία του παράξενου «ινδιανούλη» με τη λαμπάδα. Ή ήταν η ανάβαση με τα πόδια – για την εκπλήρωση κάποιου τάματος– από το Μονιστρόλ στο Μοντσεράτ²⁰ ένα πρωινό με ομίχλη; Ή ήταν η ανάβαση του Μαραγάλ²¹ από την πλατεία Μολίνα της Βαρκελώνης μέχρι το Τιμπιδάμπο,²² για να αγναντέψει, κάτω, εκείνη τη Βίλα Ζοάνα, όπου ο σύντροφός του απ' το Βικ είχε πεθάνει μερικά χρόνια νωρίτερα;²³ Όπως και να 'χει το πράγμα, ήταν μια διαδρομή που, εμένα τουλάχιστον, μου φάνηκε σαν μια ατέλειωτη σειρά από ανοιχτές στοές. Μια διαδρομή όχι απλώς μεγάλη, πολύ μεγάλη, πιο αιώνια κι απ' την αιώνια ζωή. Με τα πολλά όμως, φτάσαμε στο δωμάτιο που είχαμε κλείσει· και εκείνη τη νύχτα της βροχής και του ανέμου και των Κάλιμπαν και Άριελ, το μόνο που σκέφτηκε ο «ινδιανούλης» ήταν να ανάψει τον κλιματισμό! Κρύος αέρας! Για την περίπτωση που δεν το γνωρίζαμε, το Ξενοδοχείο Mocambo ήταν και είναι ένα ξενοδοχείο κυρίως παραθερισμού, και δη μεξικανικού θέρους, το οποίο δεν έχει σχέση με το δικό μας. Και οι οδηγίες είναι διαταγές και σίγουρα η διευθύντρια τον είχε συμβουλέψει, ή μάλλον διατάξει, να φροντίσει να μη ζεσταθούν οι φιλοξενούμενοι. Φυσικά,

²⁰ Το Μοντσεράτ είναι μια ιδιαίτερης μορφολογίας και σπάνιας ομορφιάς οροσειρά της Καταλονίας, γνωστή, μεταξύ άλλων, για το μοναστήρι της Παναγίας του Μοντσεράτ (Mare de Déu de Montserrat). Όσο για το Μονιστρόλ, βρίσκεται κάτω απ' το Μοντσεράτ. (ΣτΜ)

²¹ Ζουάν Μαραγάλ (1860-1911): Μεγάλος ποιητής και συγγραφέας των καταλανικών γραμμάτων. (ΣτΜ)

²² Το Τιμπιδάμπο (Tibidabo) είναι ένα βουνό ύψους 516,6 μέτρων που βρίσκεται στη δυτική πλευρά της Βαρκελώνης. Στην πλατεία Μολίνα (Plaça Molina), βρίσκεται η τελευταία κατοικία του ποιητή Ζουάν Μαραγάλ, όπου σήμερα στεγάζεται το Αρχείο Μαραγάλ. (ΣτΜ)

²³ Αναφορά στον Ζασίντ Βερδαγέ (Jacint Verdaguer i Santaló) (1845-1902), κορυφαίο εκπρόσωπο της καταλανικής λογοτεχνικής Αναγέννησης, ο οποίος καταγόταν από ένα χωριό κοντά στην πόλη Βικ της Καταλονίας. Βίλα Ζοάνα (Vil·la Joana) ονομάζεται η τελευταία κατοικία του Βερδαγέ, η οποία βρίσκεται λίγο έξω απ' τη Βαρκελώνη. (ΣτΜ)

εκείνο το βράδυ έβρεχε, φυσούσε ένας αέρας βγαλμένος από ταινία ή απ' το Αμπουρντά.²⁴ με λίγα λόγια, έκανε κρύο. Το αιρκοντίσιον στο φουλ!

Αφού εξαφανίστηκε –μετά φιλοδωρήματος– ο προσωρινός μας ξενοδοχειακός φύλακας-άγγελος, κοίταξα πίσω απ' το τζάμι του μπαλκονιού στο δωμάτιό μας. Μακριά, φαινόταν κάτι σα σπίτι, μ' ένα φως που ταλαντευόταν πέρα-δώθε σαν τρελό από τον άνεμο. Έμοιαζε με παραθεριστική κατοικία, κλασικό μονώροφο σπίτι μπροστά στην παραλία. Γιατί, έχω την εντύπωση πως ήμασταν κοντά σε παραλία. Μεξικανική, ωστόσο. Το φως, σε μια κάποια απόσταση, κουνιόταν μανιωδώς. Προσωπική απόφαση και μη μεταβιβάσιμη: όσο εγώ έβλεπα το φως, ήμασταν ασφαλείς, το νερό δεν θα μας κατάπινε. Σήμαινε ότι το νερό μάς σεβόταν. Δηλαδή, σεβόταν το ξενοδοχείο παραθερισμού όπου, κατά περίεργο τρόπο, βρίσκαμε καταφύγιο απ' τη βροχή, πολύ αναστατωμένες γιατί η τόσο πατριωτική αποστολή μας, που δε θυμάμαι καθόλου ποια ήταν, ματαιωνόταν. Ή τουλάχιστον, αναβαλλόταν. Βαθιές σκέψεις –ή έτσι μου φαίνονταν εμένα– που δε μοιράστηκα με την Άννα, πιο ανήσυχη από 'μένα για το αν θα φτάναμε στην Πόλη του Μεξικού, πιο ήρεμη από 'μένα, όσον αφορούσε τον ανώνυμο για μας τυφώνα εκείνης της νύχτας.

Η παρηγοριά της λογοτεχνίας! Ακόμα καλύτερα, η παρηγοριά της ποίησης. Η Ροσάριο Καστεγιάνος και το *Βάλιουμ 10*.²⁵ Βάλιουμ! Δε χρειαζόταν να κοιτάξω στο νεσεσέρ. Ούτε των δέκα ούτε των πέντε ούτε των πενήντα (φαντάζομαι θανατηφόρα δόση, πάρα πολύ δυνατή). Τίποτα. Και το να σκεφτείς πως θα υπήρχε φαρμακείο εκεί κοντά ήταν σα να σκέφτεσαι την Αίγυπτο των Πτολεμαίων. Ως εναλλακτική, και χωρίς να χρειάζεται να κοιτάξω στο νεσεσέρ, ήξερα ότι έχω ένα παρόμοιο φάρμακο: *Tranxilium 5* (ένα είδος θαυματουργού νερού, θα

²⁴ Περιοχή της Καταλονίας, γνωστή για τους αέρηδες που φυσούν και, κυρίως, για τον άνεμο Τραμουντάνα, ο οποίος είναι βόρειος και δυνατός. (ΣτΜ)

²⁵ Η Ροσάριο Καστεγιάνος (Rosario Castellanos) (1925-1974), ήταν μια μεγάλη μεξικανή ποιήτρια και μυθιστοριογράφος. *Βάλιουμ 10* είναι ο τίτλος ενός ποιήματός της. (ΣτΜ)

έλεγα). «Απ' τ' ολότελα...», είπα σίγουρα μέσα μου. Έπρεπε πάση θυσία να περάσουν εκείνες οι λίγες ώρες: έπρεπε να κοιμηθώ λιγάκι, γιατί αλλιώς, το μεγάλο πατριωτικό μας εγχείρημα, που δε θυμάμαι πια ποιο ήταν, θα έπεφτε στο κενό. Καθώς έβαζα το χέρι στο νεσεσέρ αναζητώντας εκείνο το είδος θαυματουργού νερού, το κουτάκι με τα *Tranxilium*, και πριν βάλω ένα χάπι στο χέρι της Άννα κι άλλο ένα στο στόμα μου, κοίταξα έξω: *Laus Deo*,²⁶ για την ώρα ήμασταν ασφαλείς: το φως του σπιτιού στην παραλία εξακολουθούσε να κουνιέται πιο πολύ κι από ροκά!

Από την άλλη μεριά, η αποτελεσματικότητα της ποίησης:

Και αποδομείς το όνομα του Χάους. Και δεν μπορείς
να κοιμηθείς αν δεν ανοίξεις
το κουτάκι με τα χάπια κι αν δεν πάρεις ένα,
στο οποίο συμπυκνώνεται,

χημικά καθαρή, η τάξη αυτού του κόσμου.

Αχ, η μεγάλη Ροσάριο και το *Βάλιουμ 10* της! Ο κόσμος μας, προσωρινά, ήταν εν τάξει. Το χάος, ή «chaos», ήταν αποκλειστική υπόθεση ενός άλλου σαιξπηρικού, του Οθέλλου, και της ενδοοικογενειακής βίας του, που θα λέγαμε σήμερα. Το φως χόρευε λυσσασμένα στην υποτιθέμενη παραλία.

Δε θυμάμαι και πολύ καλά ποιος ή τι μας ξύπνησε. Νομίζω πως δε χρειαζόταν να μας ξυπνήσουν, γιατί, στην πραγματικότητα, δεν είχαμε κλείσει μάτι. Ούτε πώς πήγαμε ξανά στο αεροδρόμιο εκείνης της Βερακρούς χωρίς Σάρα Μοντιέλ, και χωρίς άφιξη του πλοίου *Vita*. Αναμφίβολα, με κάποιο ταξί. Φτάσαμε, πάντως. Η καταιγίδα, ο τυφώνας Μιτς, όπως γνωρίζουμε σήμερα, ακόμα λυσομανούσε και στη διαδρομή απ' το ξενοδοχείο στο αεροδρόμιο είχε παντού λακκούβες.

Επίσης, δε θυμάμαι πολύ καλά, αν μόλις φτάσαμε στον προορισμό μας, όταν προσγειωθήκαμε σ' εκείνο το πολυσύνθετο μάγμα απ' το

²⁶ *Δόξα τω Θεώ*. Λατινικά στο πρωτότυπο. (ΣτΜ)

οποίο αποτελείται η πρωτεύουσα του Μεξικού, πήγαμε πρώτα στο ξενοδοχείο που είχαμε ήδη κλείσει ή στο Ίδρυμα Οκτάβιο Πας, το ίδρυμα προς τιμήν και λατρεία του μεγάλου ποιητή και ενός απ' τους πιο όμορφους (εν ζωή) στην ιστορία των αμερικανικών γραμμάτων. Φτάσαμε πάντως, και φαντάζομαι πως φέραμε εις πέρας τη μεγάλη πατριωτική αποστολή μας, που δε θυμάμαι και πολύ καλά ποια ήταν.

Σήμερα πλέον, η λησμονιά μου μοιάζει άνευ σημασίας, και μάλλον έτσι είναι, όπως άνευ σημασίας είναι και η αποθήκη για σουβενίρ στην οποία μετατράπηκε ο υπάλληλος και συμπατριώτης που μοιράστηκε μαζί μας εκείνο το ταξίδι –επαγγελματικό– στη χώρα που αποτέλεσε την πρωτεύουσα της ισπανικής εξορίας το 1939: το Μεξικό. Θυμάμαι, αντίθετα, τα σκιουράκια της οδού Σόσα 383 όπου βρισκόταν το ίδρυμα προς τιμήν του ποιητή, σ' εκείνη τη συνοικία του Κογιοακάν όπου, σε κάποιο άλλο ταξίδι, είχα ακολουθήσει τα βήματα της Φρίντα Κάλο και είχα δει το σφυρί που σκότωσε τον Τρότσκι. Ζωάκια του Θεού, θα έλεγε, φαντάζομαι, ο άγιος Φραγκίσκος για τους σκίουρους που πηγαινοέρχονταν στον κήπο του Ιδρύματος Οκτάβιο Πας. Ποντικάκια που περισσότερο έμοιαζαν με μεταθανάτιες μετενσαρκώσεις του Πας και συμμετείχαν στις συζητήσεις με τη Μαρί-Zo.

Εν κατακλείδι, μου ήταν αδύνατον να πάψω να σκέφτομαι ότι στη Βερακρούς δεν ήταν η Σάρα Μοντιέλ ούτε τα πλοία Sinaia και Vita. Εμείς όμως ήμασταν δυο *sui generis* Κλεοπάτρες και μπορούσαμε να πούμε: Η Καταλονία είμαστε εμείς;

Στη μνήμη της Άννα Σένα Καλαμπούτς (1944-2011), δασκάλας, δημιουργού και διευθύντριας για δεκαέξι χρόνια του Σχολείου Οκτάβιο Πας της Βαρκελώνης.

Μετάφραση από το καταλανικό κείμενο:
Δημήτρης Ψαρράς

Ιταλία

ΤΑΞΙΔΙ ΜΕ ΤΡΕΝΟ ΜΕ ΣΑΣΠΕΝΣ

Το τρένο έτρεχε μες τη νύχτα υπό καταρρακτώδη βροχή. Από το εσωτερικό φαίνονταν τα μαύρα παράθυρα να χαράζονται από σταγόνες που λαμπύριζαν και κυλούσαν γοργά αυλακώνοντας λοξά το γυαλί.

Η Τζόλι Ποντόρμιο είχε πάρει τη θέση της στο τραπέζι του βαγκόν-ρεστοράν και περιεργαζόταν με προσοχή το μενού. Της άρεσε να διαβάσει τις περιγραφές των φαγητών. Αν μπορούσε θα παράγγελλε όλα τα πιάτα και θα δοκίμαζε μια μπουκιά από κάθε έδεσμα. Αλλά κρατιόταν για να μην παχύνει. Από τότε που ο σύζυγός της είχε πεθάνει στην Αμερική, είχε την τάση να τρώει πάντα πολύ. Της άρεσε το τελετουργικό που συνόδευε τα γεύματα και τα δείπνα. Ήξερε ότι θα ξόδευε περισσότερα χρήματα από όσα έπρεπε σε εκείνο το γεύμα στο τρένο, αλλά αποφάσισε να συγχωρήσει στον εαυτό της αυτήν την πολυτέλεια. Καθισμένη σε ένα βαγόνι δεύτερης κατηγορίας δεν είχε καταφέρει να διαβάσει με την ησυχία της με όλο αυτό το κουβεντολόι του κόσμου.

Τώρα ήταν καθισμένη σε ένα παραγεμισμένο κάθισμα, μπροστά από ένα λευκό τραπεζομάντηλο, με ένα κόκκινο γαρύφαλλο μέσα σ'ένα διαφανές μπουκαλάκι και είχε πάρει με λαιμαργία στα χέρια της το μενού: ένα κομψό τετραδιάκι από κίτρινο χαρτόνι, διακοσμημένο με ροζ λουλούδια, πάνω στο οποίο ήταν γραμμένες με μπαρόκ γράμματα και μπλε μελάνι οι σπεσιαλιτέ της ημέρας: Βολοβάν γεμιστά με μπεσαμέλ και μανιτάρια, σπαγγέτι με σάλτσα κουνελιού, καπελάτσι με κολοκύθα.

Και ύστερα, κατ'επιλογήν: μοσχάρι με τόνο και μαγιονέζα, βοδινό με λεμόνια Sorrento, μπακαλιάρο alla vicentina. Σαλάτες εποχής. Αλλά αυτό που της άρεσε πιο πολύ ήταν τα γλυκά. Με το δάχτυλό της

ακολούθησε τις προτάσεις: Κέικ σοκολάτα με λιωμένη σοκολάτα στο κέντρο. Ήδη ένιωθε το άρωμά του. Μα πού ήταν η σαντιγύ; Χωρίς σαντιγύ ένα κέικ σοκολάτα δεν είναι ποτέ πραγματικό κέικ. Και μετά: τυλιχτάρι από ξηρούς καρπούς με κρέμα φράουλα, μπουρεκάκια μήλου με άρωμα τριαντάφυλλο, παρφέ αμυγδάλου σε τραγανή φωλιά.

Η Τζόλι Ποντόρμιο είχε κλείσει τα μάτια ρουφώντας τις οσμές που της γεννούσαν οι λέξεις.

Ακριβώς εκείνη τη στιγμή άκουσε μια αντρική φωνή να της λέει «Μου επιτρέπετε»;

Άνοιξε τα μάτια από το όνειρο που βρισκόταν και είδε έναν ψηλό και λεπτό άνδρα με μια τσάντα στο χέρι που έσκυβε με μία ευγενική, σοβαροφανή χειρονομία.

«Τι θέλει τώρα τούτος;», ήταν η πρώτη της σκέψη. Όμως ευθύς αμέσως κοίταξε γύρω της και χρειάστηκε να παραδεχθεί ότι δεν υπήρχαν πλέον θέσεις στο βαγκόν-ρεστοράν. Εν τω μεταξύ όλα τα τραπέζια είχαν γεμίσει και το μόνο εναπομείναν κενό ήταν αυτό μπροστά της.

«Παρακαλώ!», είπε με φωνή λίγο τσαντισμένη.

Ο άνδρας, με αργές κινήσεις, έβγαλε το παλτό του και το κρέμασε στο γάντζο πάνω στον τοίχο. Κατόπιν κάθισε με κομπσό και προσεκτικό τρόπο στην παραγεμισμένη θέση.

Η Τζόλι σήκωσε το βλέμμα της και κοίταξε αντίκρυ. Ο άνδρας ήταν ντυμένος με μια κομπόση ολίγον τι καμαρωτή: Μπλε σακάκι με γκρι παντελόνι, κάτασπρο πουκάμισο, γραβάτα με μπλε και πράσινες ρίγες. Είχε καστανά μαλλιά που γλιστρούσαν πάνω στο πλατύ και αυστηρό μέτωπό του. Φορούσε γυαλιά μυωπίας. Το στόμα του ήταν ευθύ, τα χείλη λεπτά και κοφτά, σαν σε κάποιον που είναι συνηθισμένος να διατάζει... «Τώρα θα υποχρεωθώ να εμπλακώ σε μια τετριμμένη συζήτηση για τον καιρό», είπε από μέσα της ξεφυσώντας. Και συνέχισε να κοιτάει με εμμονή το μενού προσπαθώντας να συγκεντρωθεί.

Όμως η σιωπή έσπασε από μια φωνή που η Τζόλι Ποντόρμιο νόμιζε ότι γνώριζε. Μα πού την είχε ακούσει; Από τις μακρινές και στριγκές

νότες που προέρχονταν από μια θαμμένη μνήμη. Ο άνδρας ξεκίνησε να μιλάει με μια ελαφριά προφορά από την επαρχία του Βένετο, αργή και σαγηνευτική.

«Αυτό το τρένο που τρέχει μέσα στη νύχτα έχει κάτι το μυστηριώδες. Δε σας φαίνεται ότι αιωρείστε στο κενό ανάμεσα σε αυτά τα σκοτεινά ριγέ παράθυρα από ασήμι;»

Η Τζόλι Ποντόρμιο έμεινε άλαλη να κοιτάει επίμονα το μενού. Αυτός ο ταξιδιώτης με την τόσο αυστηρή και άκαμπτη εμφάνιση είχε μια φωνή βαθιά, γλυκιά και λιγωμένη. Δεν ανταποκρινόταν καθόλου στο σώμα διευθυντού εταιρείας που είχε δει να πλησιάζει με λυγρό βήμα προς το τραπέζι της. Σήκωσε άλλη μια φορά τα μάτια και είδε πως σ' αυτό το ανώνυμο και αδιαπέραστο πρόσωπο είχε σκάσει ένα αφοπλιστικό και ευγενικό χαμόγελο.

«Γράφετε ποίηση;», τον ρώτησε, άναυδη ακόμα από αυτήν τη λογοτεχνική έφοδο.

«Όχι, εμπορεύομαι άλογα». Η απάντηση ήταν σαφής και απλή. Όμως κάτι δεν την έπειθε. Αυτός ο άνδρας δεν είχε τίποτα από έμπορο αλόγων. Ίσως οι ιδέες της να ήταν απαρχαιωμένες όσον αφορά στο εμπόριο αλόγων. Ίσως σήμερα τα άλογα πωλούνται και αγοράζονται μέσω διαδικτύου, χωρίς να χρειάζεται να λερωθείς με την κοπριά των σταύλων.

«Ενας έμπορος αλόγων, τι παράξενο... Μιλάτε σαν να απαγγέλλετε ποίηση».

«Βασικά, διαβάζω ποίηση».

«Α...!»

Η Τζόλι Ποντόρμιο αναλογίστηκε για μια στιγμή τη δική της άγνοια σχετικά με την ποίηση. Έψαξε βαθιά στη μνήμη της να ανακαλύψει μια ποιητική φράση, αλλά δεν την ήρθε τίποτα στο μυαλό. Ακόμα και τα ποιήματα που είχε μάθει στο σχολείο είχαν χαθεί στο χρόνο. Μόνο

κάποιο σκόρπιο απόσπασμα: «Ω νεκρέ, αφού είσαι ακίνητος»... και μετά; Πώς πήγαινε; Κι επίσης: «Φεγγάρι τι κάνεις, εσύ φεγγάρι στον ουρανό;». Νά'ταν Λεοπάρντι ή Πάσκολι?

«Προσπαθείτε να θυμηθείτε ένα στίχο... Το καταλαβαίνω από το πρόσωπό σας που είναι συγκεντρωμένο. Μαντεύω σωστά;».

Η Τζόλι Ποντόρνο τον κοίταξε με το στόμα ανοιχτό. Πώς είχε καταφέρει να διαισθανθεί με τέτοια ακρίβεια τη σκέψη που ήταν κρυμμένη στο μυαλό της;

«Σωστά μαντέψατε», παραδέχθηκε. «Αλλά δεν είμαι πολύ ειδήμων»...

«Θα προτιμούσατε να επικεντρωθείτε στο μενού, το κατανοώ. Γιατί σας αρέσει να τρώτε. Κι εγώ σας διέκοψα το τελετουργικό του δείπνου. Λυπάμαι πολύ. Αλλά αν θέλετε βοήθεια... μου αρέσει κι εμένα να τρώω. Και να πίνω επίσης. Θέλουμε να ξεκινήσουμε από το κρασί;»

«Γιατί όχι»;

«Ας δούμε λιγάκι τι μας προσφέρει το εστιατόριο. Τι μπορεί να πει κανείς μέσα σε ένα τρένο που τρέχει μες στη νύχτα ενώ έξω βρέχει και βροντάει»;

«Εξαρτάται από αυτό που τρώει».

«Δε συμφωνώ μαζί σας. Για μένα η επιλογή του κρασιού προηγείται αυτής του φαγητού. Για σας έρχεται μετά»;

«Δεν το λέω εγώ, το λένε οι ειδικοί».

«Και σύμφωνα με εσάς ποιοί είναι οι ειδικοί; Οι ερευνητές... αυτοί που πειραματίζονται δηλαδή... Πειραματίζονται, δεν μπορούν να ακολουθούν τους κανόνες κατά γράμμα. Αφήστε τους κανόνες για την εκκλησία... Εμείς εδώ πειραματιζόμαστε σε μια ειδική περίπτωση. Περισσότερο κι από το συνοδευτικό πιάτο, πρέπει να προσέξουμε τη στιγμή του εορτασμού. Η περίπτωση είναι επίσημη: το νερό μάς σκεπάζει. Αλλά είναι ένα νερό μοχθηρό, επιθετικό, αρκεί να παρατηρήσει κανείς

τις γρατζουνιές που κάνει πάνω στα τζάμια.

«Αυτό το νερό προσπαθεί να μπει μέσα, προσπαθεί να μας βυθίσει μέσα του, προσπαθεί να μας συνθλίψει. Όμως εμείς αντιμετωπίζουμε τη βροχή και τη νύχτα με θάρρος. Αυτό το θάρρος πρέπει να συνοδεύεται από ένα δυνατό κόκκινο κρασί που να κυκλοφορήσει αμέσως στις φλέβες μας με ορμητική χαρά».

Η Τζόλι Ποντόρνο ήταν όλο και πιο έκπληκτη από αυτόν τον άνδρα που μιλούσε με τόση χάρη και σοφία. Τι να του απαντήσει; Ένωσε ξαφνικά ηλίθια και αμόρφωτη. Εκείνη που είχε σπουδάσει με πάθος, που είχε πάρει το πτυχίο της από το πανεπιστήμιο με εξαιρετους βαθμούς, τα είχε εγκαταλείψει όλα για να παντρευτεί στα είκοσί της με έναν όμορφο και φιλόδοξο νεαρό. Είχε κάνει αμέσως αμέσως τρία παιδιά κι ενώ αυτός πήγαινε μπροστά με τη δουλειά του και γινόταν ολοένα και πιο απλησίαστος και σπουδαίος, αυτή είχε αφιερώσει τη ζωή της στην ανατροφή των παιδιών. Και μόλις τα παιδιά έγιναν έφηβοι και εξαφανίζονταν από το σπίτι για να ασχοληθούν με τα δικά τους, εκείνη σκέφτηκε να ξαναρχίσει να δουλεύει, αλλά αντιλήφθηκε ότι ήταν πλέον πάρα πολύ αργά.

«Εγώ θα πάρω τα βολοβάν και σκέφτομαι ότι τα βολοβάν πρέπει να συνοδευτούν από ένα λευκό αφρώδες κρασί, ένα Σαρντονέ για παράδειγμα».

«Ένα ποιητικό πιάτο: Βολωβαν (vol au vent), πέταγμα στον άνεμο. Με ευχαριστεί να σκέφτομαι πως σ' αυτό το τρένο που τρέχει σαν βέλος μες στο σκοτάδι, κόντρα στο μανιασμένο νερό, εμείς βάζουμε στο στόμα μας καλαθάκια από σφολιάτα που έχουν την τάση να πετούν στον άνεμο».

«Εδώ προτείνουν λευκό Chateaufort du Pape, της περσινής χρονιάς. Τί λέτε; Σας αρέσει;».

«Υπέροχο».

Εν τω μεταξύ είχε φτάσει ο σερβιτόρος, (από τη Βόρεια Αφρική

πρέπει να ήταν) με σγουρά μαλλιά και αστραφτερό χαμόγελο. Είχε σκύψει με ευγένεια και λαμπρότητα προς τους δύο θαμώνες του εστιατορίου και ρώτησε τι είχαν διαλέξει.

«Βολοβάν για δύο», απάντησε ο άνδρας. «Κι ένα Chateaufort du Pape».

«Μισό μπουκάλι ή ολόκληρο»;

«Ολόκληρο θα έλεγα. Συμφωνείτε;», ρώτησε ο άνδρας ανασηκώνοντας το ένα του χέρι προς αυτήν. Ήταν ένα χέρι λευκό και απαλό με δάχτυλα μακριά, φροντισμένα, σίγουρα όχι συνηθισμένα σε χειρωνακτική εργασία, σκέφτηκε η Τζόλι Ποντόρμω. Τι παράξενος αυτός ο άνδρας... Ανώνυμος και άκαμπτος στην εμφάνιση και μετά, όταν τον είδε από κοντά, τόσο ποιητικός και κοινωνικός.

«Εντάξει», συμφώνησε εκείνη.

Μετά από λίγο γύρισε ο σερβιτόρος βαστώντας ένα μπουκάλι γεμάτο σταγόνες, που είχε μόλις βγει από το ψυγείο. Με δύο γοργές κινήσεις έβαλε το τιρμπουσόν πάνω στο φελλό, κατόπιν παγίδεψε το μπουκάλι ανάμεσα στους μηρούς του και με μια σβέλτη κίνηση αφαίρεσε το πώμα. Το πλησίασε στη μύτη του η οποία στράβωσε κάπως κωμικά. Έκανε ένα νεύμα με το κεφάλι και άρχισε να χύνει το κρασί στο ποτήρι του κυρίου. Εκείνος όμως έκανε μια χαριτωμένη χειρονομία δείχνοντας το ποτήρι εκείνης. Ο σερβιτόρος χαμογέλασε και έχυσε το κρασί, που είχε ένα όμορφο κιτρινωπό χρώμα, στο ποτήρι της Τζόλι Ποντόρμω.

Η γυναίκα άρπαξε το ποτήρι με το μακρύ λαιμό με χέρι διστακτικό, ενώ οι δύο άνδρες την παρατηρούσαν εν αναμονή, έφερε στο στόμα της το κρύο και αρωματικό υγρό, κατάπιε μια-δυο γουλιές κι ύστερα έκανε μια χειρονομία συγκατάθεσης.

«Καλό»;

«Καλό».

«Ωραία, μπορείτε να μου βάλετε και μένα». Κι ύστερα, σηκώνοντας το ποτήρι ψηλά «Εις υγείαν»!

«Εις υγείαν»!

Κι όμως, της φαινόταν ότι τον γνώριζε αυτόν τον άνδρα. Μα πού είχε ακούσει αυτή τη φωνή με την ελαφριά προφορά από το Βένετο; Πού είχε δει αυτό το αυστηρό και σφιχτό στόμα, αυτά τα σκληρά, αποφασισμένα μάτια; Αυτό το κεφάλι με τα ίσια μαλλιά, που είχαν την τάση να γλιστρούν αέναα πάνω στο μέτωπό του; Και αυτά τα γυαλιά με τους ελαφρώς φιμέ φακούς; Δεν μπορούσε καν να θυμηθεί.

«Πες μου τι τρως και θα σου πω ποιος είσαι», αναφώνησε αυτός, ενώ έστελνε κάτω μια γουλιά με έναν αέρα ευδαιμονίας.

«Κι εμείς ποιοι είμαστε που τρώμε βολοβάν με κρέμα μανιταριών»;

«Ένας άνδρας και μια γυναίκα που καθόμαστε άνετα στα ζεστά, εν μέσω σαγηνευτικών φώτων και μ' ένα εξαιρετο κρασί στα ποτήρια μας, ενώ έξω η καταιγίδα λυσσάει ενάντια στα πλευρά του τρένου κι η βροχή πασχίζει με αυθάδεια να μπει μέσα. Φανταστείτε κάποιον να μας βλέπει απ' έξω να περνάμε, σαν μια αστραπή... Ένας βοσκός που οδηγεί πίσω στο σπίτι τα πρόβατά του, ένας νυχτοφύλακας, ένας κλέφτης, ένας δολοφόνος... σηκώνει το βλέμμα και τι βλέπει; Ένα τρένο που γοργά και σιωπηλά κατευθύνεται προς το Βορρά, που τα φωτισμένα παράθυρά του αποκαλύπτουν έναν κόσμο κομψό και ειρηνικό... ενώ έξω κάνει παγωνιά, ίσως οι κάμποι να πλημμυρίζουν τώρα, τα ζώα να πεθαίνουν πνιγμένα από το νερό, να μην υπάρχει καταφύγιο γι' αυτόν που περιπλανιέται μέσα στη νύχτα, ενώ εμείς τρέχουμε γαλήνιοι προς το μέλλον...».

«Τι δραματική φαντασία! Δεν είναι πια και το τέλος του κόσμου αυτό που βρίσκεται μπροστά μας, παρά μόνο ένα ταξίδι στο σκοτάδι, προς μια πόλη του Βορρά».

«Η βροχή έχει τη δική της φωνή. Την ακούτε εκεί έξω που στριγγλίζει; Εμείς είμαστε αρκετά θαρραλέοι, ώστε να μην αφήσουμε τους εαυτούς μας να αγκωθούν. Εμείς, με την ηρεμία των νικητών, διαλέγουμε ένα καλό κρασί, ένα ωραίο ζεστό φαγητό και εμπιστευόμαστε τις ραφιναρισμένες αισθήσεις μας, χωρίς να δίνουμε σημασία στην καταιγίδα που λυσσομανάει εκεί έξω».

Κι αν αντιθέτως επρόκειτο για ένα «ωφέλιμο άνεμο που καθαρίζει τον αέρα και αν η βροχή ερχόταν υγιής για να γονιμοποιήσει τους κάμπους κι αν τα ζώα έβοσκαν ειρηνικά σε λιβάδια σκεπασμένα με γρασίδι;».

«Η νοοτροπία σας είναι επικίνδυνη, έχει την τάση να ειρηνεύει και συμπαραστέκεται. Μια τυπική γυναικεία νοοτροπία. Οι γυναίκες σκέφτονται πάντα με μητρικούς όρους, είναι καλοσυνάτες και συμπονετικές. Οι άντρες γνωρίζουν καλύτερα την πραγματικότητα και ετοιμάζουν τους εαυτούς τους για τις μάχες που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν».

«Θα θέλατε να κηρύξετε τον πόλεμο στον χρόνο;».

«Γιατί όχι; Ο πόνος πληγώνει. Κι εγώ τον σκοτώνω για να εξοικονομήσω την αιωνιότητα».

«Μιλάτε περισσότερο σαν φιλόσοφος παρά ως έμπορος αλόγων».

«Τα άλογα διακατέχονται από μια σκέψη βαθιά και σεληνιακή. Έχουν άγρια ψυχή, αλλά είναι ικανά να νιώσουν δυνατά αισθήματα. Είναι επίμονα και ανυπόμονα. Γενναιόδωρα και εγωιστικά. Θα τολμούσα να πω ότι είναι καλύτερα από τους ανθρώπους».

«Εγώ δεν ξέρω τίποτα από άλογα».

«Λοιπόν, αν μου επιτρέπετε, μια μέρα θα σας κάνω μια ξενάγηση στο στάβλο μου. Είμαι βέβαιος ότι θα τα ερωτευθείτε τα άλογα, όπως κι εγώ. Υπάρχει κάτι αστρικό και αρχαίο σε αυτά, κάτι που τα φέρνει πιο κοντά στο Θεό από ό, τι εμείς σε σχέση με Αυτόν».

Η Τζόλι Ποντόρμιο άφηνε τη φωνή εκείνη να τη νανουρίζει. Ο σερβιτόρος έφτασε με τα βολοβάν που άχνιζαν λαχταριστά πάνω στο πιάτο. Κάρφωσε το πηρούνι της στο πανεράκι με την τάρτα κι έφερε στο στόμα της την κρέμα που ανέδιδε το άρωμα των μανιταριών porcino. Της φάνηκε ότι ένιωθε ένα ανεπαίσθητο φίνο αεράκι να τρέχει ανάμεσα στα δόντια της. Πετάει στον άνεμο! Τί παράξενο όνομα για ένα τόσο πεζό πιάτο!

Ο άνδρας τώρα μιλούσε για αστερισμούς, αφηγείτο την ιστορία της Κασσιόπης, «μιας όμορφης νεαρής κοπέλας που παντρεύτηκε τον Κη-

φέα, το βασιλιά της Αιθιοπίας και απέκτησαν μια κόρη που ονόμασαν Ανδρομέδα. Καθώς όμως η Κασσιόπη καυχιόταν ότι η θυγατέρα της ήταν πιο όμορφη από όλες τις Νηρηίδες, ο σκυθρωπός πατέρας τους Νηρέας εξοργίστηκε και εξαπέλυσε την οργή του θεού της θάλασσας, του Ποσειδώνα, ο οποίος έστειλε ένα τρομακτικό ερπετό για να καταβροχθίσει τους κατοίκους της Αιθιοπίας. Ο βασιλιάς, απελπισμένος, απευθύνθηκε στο μαντείο το οποίο αποφάνθηκε με τον εξής χρησμό: Αν θέλετε να ελευθερωθεί η Αιθιοπία από το τέρας, πρέπει να θυσιάσετε τη μικρή Ανδρομέδα. Ο αιθιοπικός λαός ήταν έτοιμος να σκοτώσει τη μικρούλα Ανδρομέδα όταν έφτασε πετώντας ο Περσέας, που την έσωσε από το βέβαιο θάνατο. Ωστόσο, η Κασσιόπη τιμωρήθηκε για την αλαζονεία της και την έστειλαν να περιστρέφεται ανάποδα, καθηλωμένη στο ουράνιο στερέωμα».

Η Τζόλι Ποντόρμιο τον άκουγε μισοκλείνοντας τα βλέφαρά της. Μα πού είχε ακούσει αυτήν τη φωνή που άλλες στιγμές της φαίνεται υπαινικτική και προκλητική και άλλες ειλικρινής και παθιασμένη;

Και ξαφνικά, ενώ κατάπινε μια γουλιά από εκείνο το δροσερό κρασί που είχε γεύση ροδάκινου και σύκων, τινάχτηκε σύγκορμη. Άνοιξε διάπλατα τα μάτια και κοίταξε τον άνδρα με ένα βλέμμα που ήταν μείγμα τρόμου και σκιρτήματος.

Ήρθε στο νου της η πιο τρομερή μέρα της ζωής της. Η τράπεζα που μόλις είχε κάνει ανάληψη τα χρήματα της σύνταξης του συζύγου της, μια εισβολή νεαρών που κρατούσαν στα χέρια τους πιστόλια και πολυβόλα. Ξερέδες διαταγές. Τα ταμεία που κλείδωναν αυτόματα, ο συναγερμός που ξεκινούσε να χτυπάει. Ο διευθυντής που ούρλιαζε, ενώ ένας ψηλός άνδρας, με σκισμένο τζην και λευκά αθλητικά παπούτσια της σημάδευε τον κρόταφο με ένα πιστόλι. Εκείνος ο άνδρας μιλούσε... μιλούσε. Ποτέ δε θυμήθηκε τι έλεγε, αλλά μιλούσε με το διευθυντή, έδινε απάνθρωπες διαταγές... θυμήθηκε με δυσκολία πως της είχε αρπάξει από τα χέρια τα λίγα χαρτονομίσματα των εκατό διπλωμένα μες στην απόδειξη και κόνοντάς το, την είχε σπρώξει με λύσσα στο πάτωμα.

Αμέσως μετά, ο άνδρας είχε ορμήσει προς το διευθυντή αναγκάζοντας τον να ανοίξει ξανά τα ταμεία, αλλά στο τέλος, μόλις ο διευθυντής έκανε μια παρακινδυνευμένη χειρονομία, ο άνδρας τον είχε πυροβολήσει χωρίς έλεος στα πόδια.

Μια παράλογη σύμπτωση. Ο άνδρας που καθόταν απέναντί της έμοιαζε τόσο πολύ στον άλλο, πράγματι, μα δεν μπορούσε παρά να πρόκειται για μια απλή σύμπτωση. Πώς θα μπορούσε, ένα άτομο τόσο ευγενικό, τόσο καλλιεργημένο, που μιλούσε σαν να απήγγελλε στίχους, που γνώριζε τα πάντα σχετικά με τους αστερισμούς, να έχει ληστέψει μια τράπεζα μέρα μεσημέρι, χωρίς καν να καλυφθεί με ένα σκούφο; Να είναι τόσο σίγουρος για τον εαυτό του που θα περπατούσε μέρα μεσημέρι με το κεφάλι ψηλά, με εκείνα τα καστανά λαμπερά και μεταξένια μαλλιά που έπεφταν διαρκώς πάνω στο φαρδύ του μέτωπο; Όχι, όχι, δεν μπορούσε να συμβαίνει, δεν ήταν δυνατό.

Ο άνδρας διαισθάνθηκε την ταραχή της και έσκυψε προς αυτήν με περιποιητικό τρόπο.

«Συμβαίνει κάτι άσχημο»;

«Όχι, όχι... είναι που μοιάζετε με ένα άνδρα που... που... εεε, με τρόμαξε πολύ ένα πρωινό σε μια τράπεζα...αλλά δεν είναι παρά όνειρα, οράματα...».

«Μια ληστεία σε τράπεζα; Μα γιατί όχι; Θα μπορούσα κάλλιστα να ήμουν εγώ! Εκτός από τα άλογα ασχολούμαι επίσης με ένοπλες ληστείες τραπεζών. Έχω ήδη ληστέψει εφτά. Δε με πιστεύετε; Είμαι ντυμένος με σκισμένα τζην, φοράω και ένα ζευγάρι αθλητικά παπούτσια και εμπρός, πάμε να ληστέψουμε τράπεζες... Τι λέτε; Θα θέλατε να δείτε τα εργαλεία μου; Τα έχω μέσα σ'αυτήν την τσάντα». Ο άνδρας γέλασε με τέτοια ηρεμία και ευθυμία που καθησύχασε πλήρως την Τζόλι Ποντόρμιο, η οποία σήκωσε ντροπαλά το ποτήρι της και είπε με μια ανάσα:

«Έχετε δίκιο, παραλογίζομαι. Είναι οράματα. Εις υγείαν!».

«Εις υγείαν!», επανέλαβε εκείνος σηκώνοντας το ποτήρι του και

ήπιε με δυο-τρεις γουλιές όλο το κρασί που παρέμενε σε αυτό.

Εν τω μεταξύ, είχαν σχεδόν φτάσει. Ο άνδρας –μα πώς τον έλεγαν; παρά την πρόσκληση που της έκανε για το στάβλο του, δεν της είχε πει το όνομά του– φόρεσε το καπέλο του από κασμίρι, τη βοήθησε να φορέσει το φούξια φουσκωτό παλτό της από πλαστικό, σήκωσε από το έδαφος την τσάντα που φαινόταν πραγματικά βαριά και κατευθύνθηκαν ο καθένας προς το δικό του βαγόνι.

«Εις το επανιδείν!», είπε εκείνη, όταν άνοιξαν οι πόρτες μόλις το τρένο μπήκε στο σταθμό.

«Εις το επανιδείν, κυρία Ποντόρμιο!», της φώναξε εκείνος ενώ κατέβαινε με ένα σάλτο από το τρένο και χανόταν μες στο πλήθος του σταθμού.

Η Τζόλι παρέμενε όρθια σαν χαζή, δίπλα στη βαλίτσα της, λες και τα παπούτσια της ήταν καρφωμένα στο πεζοδρόμιο. Πώς γινόταν να ήξερε ότι την έλεγαν Ποντόρμιο; Και ξαφνικά, της ήρθε στο νου ότι ο άνδρας στην τράπεζα της είχε αρπάξει από τα χέρια την απόδειξη της σύνταξης του άντρα της με το όνομα γραμμένο επάνω. Και θυμόταν τη φωνή του. Ήταν αυτή ακριβώς η φωνή, αν και ο τόνος ήταν διαφορετικός πια.

Τώρα πια ήταν σίγουρη ότι επρόκειτο για εκείνον. Μα που είχε εξαφανιστεί; Και μετά πάλι, γιατί είχε θελήσει να την εξαπατήσει τόσο άτιμα; Η συνάντησή τους είχε υπάρξει μια απλή σύμπτωση ή μήπως εκείνος ο άνδρας την είχε ακολουθήσει και είχε παίξει όλο αυτό το θέατρο για να της δώσει ένα μάθημα; Για να της δείξει ότι ακόμα και οι ληστές τραπεζών μπορούν να είναι άνθρωποι καλλιεργημένοι, ραφινάτοι, άνθρωποι που ξέρουν να τρώνε και να πίνουν;

Τότε ξαφνικά, η Τζόλι θυμήθηκε μια συνέντευξη που είχε δώσει σε μια εφημερίδα λίγο μετά το συμβάν. Στο δημοσιογράφο που την είχε ρωτήσει τι σκεφτόταν για τον άνθρωπο που την είχε ληστέψει και την είχε πετάξει στο έδαφος με αποτέλεσμα να βγάλει τον ώμο της, είχε

απαντήσει: «Ένας άξεστος, ένας αδαής, φαινόταν από χιλιόμετρα μακριά ότι ήταν αναλφάβητος, ένας που είχε γεννηθεί στη μέση του δρόμου». «Και τι έλεγε όταν μιλούσε κατά τη διάρκεια της ληστείας;» Δεν το θυμόταν, μα της είχε φανεί μια φωνή χοντροκομμένη, η φωνή ενός απόκληρου της κοινωνίας, ενός περιθωριακού. Αυτά είχε πει στο δημοσιογράφο και τώρα ήταν σίγουρη πως ο άνδρας είχε διαβάσει αυτά τα λόγια της.

Πήρε τη βαλίτσα της, κατέβηκε από το τρένο και κατευθύνθηκε προς το αστυνομικό τμήμα. Αλλά τι θα τους δήλωνε; Ότι είχε δειπνήσει στο τρένο με τον άνδρα που πριν ένα χρόνο είχε ληστέψει την τράπεζα που βρισκόταν κοντά στο σπίτι της και την είχε ρίξει στο έδαφος βουτώντας από το χέρι της τη σύνταξη του ανδρός της; Μα δεν ήξερε καν πως τον έλεγαν! Φυσικά, υπήρχε η ιστορία με τα άλογα αλλά πιθανώς να την είχε εφεύρει εκείνος. Τι μπορούσε να πει στους αστυνομικούς; Ότι εκείνος που είχε θεωρήσει ως έναν άξεστο αγράμματο ήταν ένας κομπός και καλλιεργημένος κύριος που μιλούσε για αστέρια και γνώριζε απ' έξω ποιήματα; Ήταν λίγα, πραγματικά λίγα.

*Μετάφραση από το ιταλικό κείμενο:
Πάνος Δημάκης*

Κύπρος

ΜΕΤΑ ΤΟ ΓΑΜΗΛΙΟ ΔΕΙΠΝΟ

Ο κήπος της ταβερνούλας συμπαθητικός και το στέγαστρο, όπου ήταν τα τραπεζάκια, αισθητικά άψογο σε χρώμα ανοιχτό μωβ, που θύμιζε άγρια κυκλάμινα. Στα παρτέρια όλο μοσχομυρισμένα αρωματικά φυτά, από βασιλικούς, λεβάντες, θυμάρι και στις τέσσερις γωνιές ψηλές αλουίζες, χώρια το θεριεμένο γιασεμί και το αγιόκλημα στις δυο πλευρές της εισόδου. Σε μια γωνιά, πίσω από την κονσόλα του, καθόταν ο ντί-τζέι έχοντας ήδη βάλει απαλή μουσική. Η νύχτα του Οκτώβρη είχε μian αδιόρατη ιδέα ψύχρας, που σου επέτρεπε να ρίξεις στους ώμους μian ανάλαφρη εσάρπα.

Κανονικά, Δευτέρα βράδυ, έπρεπε να είναι κλειστό το μαγαζί, αλλά άνοιξε ειδικά για μας. Δυο άψογα ντυμένοι σερβιτόροι είχαν ενώσει τρία ορθογώνια τραπέζια, στρωμένα με χιονάτα τραπεζομάντιλα, που χώρεσαν άνετα νεόνυμφους και καλεσμένους· δεκαπέντε άτομα όλα κι όλα! Στη μια πλευρά η δική μας οικογένεια, στην άλλη του γαμπρού, μαζί με την κουμπάρα και τον κουμπάρο. Τι οικογένεια δηλαδή, η μάνα του, ο παππούς του και ένας θεός με τη γυναίκα του. Η δική μας οικογένεια ήμαστε τρεις παραπάνω. Η μάνα μου, ο κύρης μου, ο μικρός μου αδελφός και τα δυο παιδιά μου. Το τρίτο παιδί μου ήταν η Ελένη, που καθόταν στην κορυφή του τραπεζιού, με γαλάζιο φόρεμα και μια κορώνα με κρύσταλλα, που έριχναν τη λάμψη τους μέσα από ένα τούλινο βέλο στο ίδιο χρώμα. Ήταν η νύφη. Δίπλα της ο γαμπρός, με καλοραμμένο κοστούμι και γραβάτα, μόνο που στα πόδια φορούσε μαύρες κάλτσες και ολοκαίνουργια σάνταλα...

Ο γάμος της έγινε όπως τον προγραμματίσε και μας τον ανακοίνω-

σε δυο μέρες πριν, το περασμένο Σάββατο. Ήταν ένα ιλαρό πρωινό με καταγάλανο ουρανό. Έπινα τον καφέ μου στη βεράντα και κοιτάζα τους τίτλους του σπιτιού της νονάς μου, στα Πέρα Ορεινής, με σφιγμένη καρδιά. Αγαπούσα αυτό το σπίτι. Ήταν η πρώτη και μοναδική περιουσία που είχα ποτέ στο όνομά μου· το άφησε σε μένα, μαζί με δέκα χιλιάδες ευρώ, όταν πέθανε τον περασμένο χρόνο. Την αγαπούσα πολύ. Μου έδωσε το όνομά της και ήταν η μόνη που με φώναζε με αυτό: Πολυξένη. Όλοι οι άλλοι με φωνάζουν Ξένια. Τα τελευταία χρόνια της ζωής της πήγαινα και την έβλεπα δυο φορές την εβδομάδα. Την έπαιρνα να ψωνίσει ό,τι χρειαζόταν, τη συνόδευα στην τράπεζα για τους λογαριασμούς της, κάναμε σύντομες εκδρομές στην περιοχή.

Κακόπαθε στην τουρκική εισβολή το 1974. Ο τουρκικός στρατός σκότωσε μπροστά στα μάτια της τον άντρα της. Ευτυχώς ο μοναχογιός της κατάφερε να κρυφτεί και να γλυτώσει. Διωγμένη, πρόσφυγας από το Μεγαλοχώρι της Κερύνειας, τον πήρε στην Αγγλία και για χρόνια δούλεψε σε εργοστάσια για να τον σπουδάσει. Έγινε σπουδαίος γιατρός και παντρεύτηκε Αγγλίδα. Η νονά Πολυξένη βοήθησε στο μέγαλωμα των δυο εγγονιών της εκεί και όταν πήρε σύνταξη γύρισε στο νησί της, που πάντα είχε στην καρδιά, κι ας μην μπορούσε να μείνει στο πατρογονικό της χωριό, μια και ακόμα είναι κατεχόμενο από τα τουρκικά στρατεύματα. Γενναία γυναίκα και δυνατό σκαρί. Η υγεία της δεν ήταν άσχημη, μέχρι που έπεσε και έσπασε το πόδι της. Πέθανε σε δεκαπέντε μέρες. Ήμουν συνέχεια στο πλευρό της. Εκτός από νονά μου ήταν θεία μου, η μεγάλη αδελφή του πατέρα.

Την προηγούμενη τόλμησα και είπα στον άντρα μου πως ήθελα να κρατήσουμε το σπίτι της νονάς, αλλά τα επιχειρήματά του ήταν λογικά. Πουλιόταν το διπλανό διαμέρισμα του δικηγορικού του γραφείου σε τιμή ευκαιρίας. Χρειαζόταν τα χρήματα για να το αγοράσει και να επεκτείνει δικό του.

Ο Κλεάνθης ετοιμάστηκε, όπως το συνήθιζε κάθε Σάββατο, να πάει να πει τον καφέ του με τους φίλους του στο κέντρο της Λευκω-

σίας, φρεσκολουσμένος και ντυμένος στην τρίχα. Κόντευε τα πενήντα, αλλά φρόντιζε τον εαυτό του και εξακολουθούσε να είναι γοητευτικός όπως τότε που τον πρωτοείδα φοιτητή στο Πανεπιστήμιο και με έριξε με την πρώτη.

«Στο γραφείο μου έχω πέντε φακέλους, να τους δεις», μου παράγγειλε.

Δεν πρόλαβα να απαντήσω, γιατί ήρθε η Ελένη και μας ξάφνιασε. Συνήθως τα Σάββατα ξυπνούσε μετά το μεσημέρι. Φορούσε το αιώνιο ξεφτισμένο τζιν παντελόνι της, η μαύρη της φανέλα ήταν εμπλουτισμένη με πολύχρωμες πινελιές και είχε τα κατσαρά της μαλλιά δεμένα πίσω. Διάταξε τον πατέρα της να καθίσει και ακούμπησε στο κάγκελο της βεράντας απέναντί μας. Έκανε μια εισαγωγή, εξηγώντας μας πως είκοσι έξι χρονών, τελειωμένη ζωγράφος, μένει μαζί μας, μια και δεν βγάζει αρκετά χρήματα από τους πίνακές της, αλλά από την ερχόμενη Δευτέρα θα μένει στο σπίτι του Άρη και θα ζήσει μαζί του, τουλάχιστο για τα πέντε επόμενα χρόνια, σαν νόμιμη σύζυγός του. Προσπάθησα να εστιάσω ποιος από τους πολλούς φίλους και γνωστούς της ήταν ο Άρης, αλλά με έβγαλε από τον κόπο δηλώνοντας πως δεν τον ξέραμε. Καλό παιδί, είπε, είκοσι οκτώ χρονών, ηλεκτρονικός μηχανικός με καλή δουλειά και ένα ωραίο σπίτι με κήπο στην καλύτερη περιοχή της Λευκωσίας, όπου μπορούσε να έχει και το εργαστήριο της ζωγραφικής της, αν και δεν είναι αυτός ο λόγος που τον παντρεύεται.

«Δηλαδή θα τον παντρευτείς αυτόν τον...», ρώτησε ο πατέρας της.

«Με ‘αυτόν τον...’ παντρευόμαστε τη Δευτέρα, στις δώδεκα το μεσημέρι. Η παρουσία σας είναι προαιρετική. Σας καλώ όμως και σας θέλω οπωσδήποτε το βράδυ στο δείπνο. Να γνωρίσετε τη μάνα και τον παππού του. Ο αδελφός μου και η αδελφή μου θα είναι επίσης παρόντες».

«Μα η Μύρια κάνει μεταπτυχιακό στην Αγγλία και ο Ζήνων κάνει

τη θητεία του στην Πάφο», πρόλαβα και είπα.

Με τη Μύρια τηλεφωνήθηκαν και θα ήταν εδώ την επόμενη και ο Ζήνων εξασφάλισε άδεια για τη Δευτέρα, μας καθησύχασε.

«Δεν γίνονται αυτά έτσι άξαφνα», είπε ο Κλεάνθης συγχυσμένος.

Η Ελένη, ψύχραιμα, του είπε πως όλα είναι κανονισμένα και να μην της ξαναπεί πως, αν σπούδαζε δικηγόρος, θα την έπαιρνε στο γραφείο του, όπου θα έβγαζε λεφτά με την ουρά. Αν θέλει δεύτερο δικηγόρο στο γραφείο, να πάρει τη γυναίκα του, που είναι και αυτή δικηγόρος, παρά να της φέρνει φακέλους πελατών στο σπίτι.

«Η μάνα σου καλά είναι στο σπίτι· όποτε τη χρειαστώ με βοηθά» της είπε.

«Δωρεάν υπάλληλος! Ακόμα και την Κίτσα, τη γραμματέα σου, την πληρώνεις, ποικιλοτρόπως, παπά!», του είπε με ένα ύφος ειρωνικό, τονίζοντας το ‘ποικιλοτρόπως’.

Ο Κλεάνθης δεν μπορούσε να αντέξει άλλο. Σηκώθηκε θυμωμένος λέγοντας πως άργησε και τον περιμένουν οι φίλοι του για καφέ.

Δεν μπορώ να πω πώς αισθανόμουν εκείνη τη στιγμή, αλλά οπωσδήποτε δεν έφτασα στα άκρα όρια της σύγχυσης όπως ο Κλεάνθης. Εξάλλου ήξερα πως η μεγάλη μου κόρη ήταν η επαναστάτρια της οικογένειας, σε αντίθεση με τη δεύτερη, που ήταν η σοφή μας, αφοσιωμένη στη βυζαντινή ιστορία που τη σπούδαζε και τελειωμό δεν είχε. Η συστέγασή μας με την Ελένη δεν ήταν άσχημη. Παρόλο που μας έκανε τη σκληρή και δεν έλειπαν τα μικροκαυγαδάκια, ειδικά με τον πατέρα της, μας αγαπούσε πολύ, αν και έκανε μάταιες προσπάθειες να κρύβει την αδυναμία που μας είχε. Ψηλά-χαμηλά κάλυπτε τα έξοδα του εργαστηρίου ζωγραφικής από τη δουλειά της, αλλά όλα τα υπόλοιπα της τα πληρώναμε εμείς.

Είχα ένα σωρό ερωτήσεις να της κάνω, μα ένα αυτοκίνητο σταμάτησε μπροστά στο δρόμο, ακριβώς την ώρα που έφευγε ο άντρας μου. Ήταν ο πατέρας, ο παπά Ιάκωβος, που δεν άργησε να ανεμίσει το ράσο του. Κόντευε τα ογδόντα παλικάρισμα. Ακολουθούσε η Λένια,

η μάνα μου, κρατώντας σε πλαστικό σακούλι ένα πρόσφορο. Κάθε Σάββατο μας έφερνε ένα από τα πολλά, που ζύμωνε και έψηγε με τέχνη για την εκκλησία. Πιο νέα στα χρόνια από τον πατέρα, μα με πρόβλημα στη σπονδυλική στήλη. Η Ελένη τους προϋπάντησε σκάζοντας δυο φιλιά στα τριχωτά μάγουλα του παππού της και αγκαλιάζοντας τρυφερά τη γιαγιά. Η Λένια κατάφερνε να έχει τις πιο αγαπητικές σχέσεις με όλους. Γλυκιά, πάντα πρόθυμη να μας ακούσει, πάντα να μας συμπαρασταθεί.

Όταν τους έφερα καφέ και παξιμάδια από την κουζίνα, η Ελένη ετοίμασε τη δική της κούπα και τους ξεφούρνισε τις αποφάσεις της.

«Φυσικά θα έρθουμε, αφού τα έχετε κανονίσει. ‘Σαν θέλει η νύφη τζι ο γαμπρός τύφλα νά’σει η πεθερά τζι ο πεθερός’. Τζι εμείς οι παππούδες, φυσικά», είπε η Λένια και έσκασε ένα γέλιο που έκανε τον άντρα της να ισιώσει τα μούσια του και να χαμογελάσει, πριν ρίξει την καίρια ερώτηση.

«Και σε ποια εκκλησία εκανονίσετε το γάμο;»

«Δεν μιλάς σοβαρά, παππού! Στο Δημαρχείο έχουμε κανονίσει.»

Ο παπά Ιάκωβος συννέφιασε, λέγοντας πως είναι προσβολή η εγγογή του να μην παντρευτεί στην εκκλησία. Η Ελένη του δήλωσε πως δεν μπορούσε να καθίσει να της πουν οι παπάδες τις ξεπερασμένες αντιλήψεις περί γάμου του Αποστόλου Παύλου με κορύφωση το ‘και η γυνή να φοβήται τον άνδρα’ και όλοι να περιμένουν να δουν αν θα πατήσει ο γαμπρός το πόδι της νύφης ή η νύφη του γαμπρού. Ακολούθησε μια συζήτηση για τη διαχρονική διδασκαλία του Ιησού, στην οποία, μας βεβαίωσε, πίστευε, αλλά τόνισε πως ήταν καιρός να φύγουν οι Ιουδαϊκές αντιλήψεις για την οικογένεια του πρώτου μετά Χριστόν αιώνα, γιατί τώρα τα κοινωνικά δεδομένα έχουν αλλάξει. Η συζήτηση άναψε μεταξύ τους και κατά περίεργο τρόπο μεταπήδησαν στον προφήτη Μωάμεθ και η Ελένη ρώτησε αν οι γυναίκες του φορούσαν μπούρκα ή ήταν μαντηλοδεμένες, αν έγινε ιστορική έρευνα για τούτο και αν ήταν σωστό να σκουλλίζονται έτσι σήμερα οι μωα-

μεθανές σαν τρομοκράτες.

«Πού θέλεις να ξέρω; Εγώ είμαι χριστιανός ορθόδοξος ιερέας!», της δήλωσε ολοκόκκινος από θυμό και σηκώθηκε.

«Καλύτερα να πάεις σπίτι, παπά μου· το απόγευμα έχεις βαφτίσια. Εμένα θα με φέρει η Ξένια», του είπε ήρεμα η Λένια.

Ένα άναρθρο μούγκρισμα βγήκε από τα χείλη του, έκανε στροφή, ανεμίζοντας ξανά το ράσο του, και σε λίγο ακούσαμε το ξεκίνημα του αυτοκινήτου του.

«Ευτυχώς! Πριν να ψηλώσει η πίεσή του», είπε η μάνα μου με ανακούφιση.

Έπεσε παράξενη σιωπή ανάμεσα στις τρεις μας για λίγο.

«Τζι εγώ είμαι χριστιανή ορθόδοξη! Άλλωστε το γιο μου έννα τον βαφτίσω. Για τούτον το νυμφικόν που επαράγγειλα έني γαλάζιο. Μεν το πείτε στους άλλους, είμαι τριών μηνών», είπε σιγανά, σπάζοντας τη σιωπή η Ελένη, σαν να μας έλεγε ιερό μυστικό.

Αν δεν καθόμουν θα έπεφτα χάμω φαρδιά πλατιά.

«Καλά το υποπτεύθηκα. Ωρα καλή, με τη βοήθεια του Θεού, κόρη μου!», είπε με χαμόγελο η μάνα μου.

Πότε πρόφτασε να το υποπτευθεί, μυστήριο!

Η Ελένη σηκώθηκε, της φίλησε το χέρι και την αγκάλιασε. Ύστερα ήρθε κοντά μου.

«Μεν προσπαθήσεις να σηκωθείς, γιατί ξέρω ότι 'εν θα μπορήσεις», είπε φιλώντας μου το χέρι.

Άνοιξα τα χέρια και την έκλεισα στην αγκαλιά μου έτσι που έσκυψε και έξι μάτια προσπάθησαν μάταια να κρατήσουν τα δάκρυστά τους. Τα σφογγίσαμε διακριτικά και η Ελένη μας παράγγειλε να καλμάρουμε τους αντράδες μας και βιάστηκε να πάει στο δωμάτιό της.

Η μάνα μου έμεινε και κατάφερε να με κάνει να ηρεμήσω.

«Τι στενοχωριέσαι; Τα νέα είναι ευχάριστα: παντρεύεις τη μεγάλη σου κόρη, γρήγορα θα γίνεις γιαγιά, τζι εγώ, Παναΐα μου, θα έχω δισάγγονο στα εβδομηταδικιά μου! Υγείαν να έχουμεν, να μεν πεινού-

μεν τζιαι δόξα Σοι ο Θεός!».

Ένωθα όμως κάτι να σφίγγει το στήθος μου και η Λένια δεν ξεγελάστηκε.

«Κάτι άλλον έσιεις εσύ», μου είπε.

Της έδειξα τους τίτλους της μοναδικής μου περιουσίας και της είπα πως δεν θα ήθελα να την αποχωριστώ, αλλά... Πήρε πολύ σοβαρό ύφος και συμβούλεψε να μη βιαστώ, όσο και αν με πείσει ο Κλεάνθης, και τα λίγα χρήματα που κληρονόμησα μαζί με το σπίτι να τα φυλάξω, γιατί κανένας δεν ξέρει τι μπορεί να μου τύχει. Ξέκρινα υπονοούμενο, σαν να ήξερε πως θα μου συνέβαινε κάτι. Θυμήθηκα το μεγάλο τάραχο που πέρασα, όταν ο Κλεάνθης, πριν πέντε χρόνια, είχε βοσκήσει στο κρεβάτι μιας ανερχόμενης τραγουδίστριας, και ανησύχησα. Προσπάθησα να της κάνω ανάκριση, μα διαμαρτυρήθηκε, και να μην είμαι τόσο καχύποπτη, είπε. Ένωσα άσχημα και θέλησα να πάρω αλλού την κουβέντα.

«Όταν επαντρεύτης, ο πατέρας πάτησε το πόδι σου;», ρώτησα.

«Στο 'και η γυνή να φοβείται τον άντρα' νόμισα ότι τα δάχτυλα του δεξιού μου ποδιού έγιναν λιώμα».

«Σου το πάτησε!».

«Φυσικά! Ήταν νέος και δεν ήταν παπάς ακόμα. Μόλις είχε ανοίξει μαγαζί και πουλούσε παπούτσια στο Μεγαλοχώρι μας, ενώ βοηθούσε και τον πατέρα του στις επιδιορθώσεις. Ξέρει καλά την τέχνη του παπουτσή. Μου το είπε από πριν φυσικά. Δεν ήθελε να νομίσουν οι φίλοι του πως θα ήταν υποτακτικός της γυναίκας του, αλλά με βεβαίωσε πως για τον ίδιο τίποτε δεν σήμαινε. Αυτός με αγάπησε από την πρώτη στιγμή που με είδε να μπαίνω στο μαγαζί του. Ήμουν δεκαεφτά και ήταν είκοσι-δυο, αλλά περίμενε να γίνω δεκαοχτώ, να τελειώσω το γυμνάσιο, για να με ζητήσει επίσημα από τους γονιούς μου. Στα δεκαεννιά μου γέννησα τις δίδυμες αδελφές σου».

Ήξερα πως ο πατέρας όχι μόνο δεν καταπίεσε ποτέ τη μητέρα, αλλά τη στήριξε. Το '74, όταν ήρθε ο τουρκικός στρατός και μας έδιωξαν

εμάς τους Έλληνες από το Μεγαλοχώρι της Κερύνειας και περάσαμε τα δύσκολα, τον πρώτο καιρό άστεγοι πρόσφυγες σε καταυλισμό, μέσα σε μια σκινητή πέντε παιδιά. Ο πατέρας, θυμάμαι, δούλευε στα κτίσματα για να μας εξασφαλίζει ένα πιάτο φαγητό. Οι μεγάλες δίδυμες αδελφές μου δεκαπέντε, ο μεγαλύτερος αδελφός μου δεκατριών και ο μικρός εφτά. Εγώ μόλις που πατούσα τα εννιά.

Άκουσα τη μάνα μου να αναστενάζει.

«Όταν αποφάσισε να γίνει παπάς στα σαράντα τρία του χρόνια, ζήτησε τη γνώμη μου, αν εδέχουμουν. Ήταν τη χρονιά που κατευδώσαμε τις δίδυμες αδελφές σου στην Αυστραλία, όπου βρήκαν την τύχη τους και παντρεύτηκαν εκεί. Όταν έφυγε ο μεγάλος αδελφός σου, ο Δημοσθένης μου, να πάει να δουλέψει στις Αραβικές χώρες, και εγώ ήμουν απαρηγόρητη, αυτός ήταν που επέμενε να μάθω αγιογραφία για να περνά η ώρα και να ξεχνώ. Είχα κλίση, μα πλήρωσε ζωγράφος να με μάθει να σχεδιάζω σωστά. Ύστερα είπε του αγιογράφου μοναχού Καλλίνικου να μου δείξει τα βασικά της αυγοτέμπερας. Έν αθυμάσαι;».

Θυμόμουν τον πατέρα που έβγαζε το ράσο, ανασκουμπωνόταν και μαστόρευε στον κήπο του προσφυγικού μας σπιτιού το ζωγραφείο της μητέρας. Το έστησε μόνος του με μεράκι. Ακόμα και σήμερα, όταν πηγαίνω να τη δω, κάθομαι δίπλα της σε τούτο το εργαστήρι, που τώρα το έχουν ζώσει πρασινάδες, και την παρακολουθώ να ζωγραφίζει. Εδώ καθόταν μαζί μου και η Ελένη, που από μικρή έδειξε να ενδιαφέρεται για ζωγραφική.

«Αν δεν μάθαινα αγιογραφία, και να έχω εισόδημα από τες εικόνες, δεν θα αποφασίζαμε να σε στείλουμε στην Αγγλία να σπουδάσεις. Ούτε εσένα, ούτε το στερνοπαίδι μας, τον Νεκτάριο. Τωρά, ότι μόνον αρέσκει μου, αλλά δεν προλαβαίνω τες παραγγελίες!».

Πήρε ένα κομμάτι τυρόπιττα και με λοξοκοίταξε.

«Εσύ δεν εδέχτηκες να σου πατήσει το πόδι ο Κλεάνθης στο γάμο σου», παρατήρησε, πριν την βάλει στο στόμα.

Κούνησα το κεφάλι και προσπάθησα να χαμογελάσω.

«Ήταν η εποχή που ήμουν επαναστάτρια», είπα.

«Δεν σου πάτησε το πόδι στην εκκλησία, μα τον άφησες να σου το πατά μια ζωή από τότε», είπε και αμέσως δαγκώθηκε μετανιωμένη.

Πήρε ένα από τα ποτήρια που ήταν γεμάτα νερό.

«Όχι πως δεν περνάς καλά με τον Κλεάνθη... Είναι καλός, σε έχει βασίλισσα!», πρόσθεσε μόλις κατάπτε και την τελευταία γουλιά.

«Εκτός από το τράβηγμά του με την τραγουδίστρια και...».

«Εκείνο πέρασε, ξίχασ' το! Επήεν πάσα κακόν! Σε αγαπά και τον αγαπάς, δεν είναι; Ο Κλεάνθης είναι από αυτούς που μένουν μια ζωή κακομαθημένα παιδιά, κόρη μου, ξέρεις το», είπε διακόπτοντάς με για να μην συνεχίσω.

Δεν έμεινε πολύ ύστερα από αυτή την κουβέντα. Εγώ, όπως κάθε Σάββατο, πήγα στο ιδιαίτερο γραφείο του Κλεάνθη να μελετήσω τους φακέλους. Το Σαββατοκυριακό δεν μαγείρευα και δεν στρώναμε τραπέζι να φάμε. Ο Κλεάνθης αργούσε να έρθει, η Ελένη ξυπνούσε προς το μεσημέρι, ο μικρός μου γιος ήταν στο στρατό. Την Κυριακή όλοι τρώγαμε παραδοσιακά στους γονείς μου. Στο μικρό κήπο του προσφυγικού τους σπιτιού ο πατέρας άναβε τα κάρβουνα στην ψησταριά του και μας έψηνε την παραδοσιακή σουβλα. Όταν ήταν νηστεία, στην ίδια ψησταριά ετοιμάζε όλα τα νηστίσιμα στη σχάρα, από μανιτάρια ως σουπιές.

Ο φάκελος έμεινε ανοιχτός μπροστά μου και δεν προχώρησα να ελέγξω ούτε τη δεύτερη παράγραφο του καταστατικού της παράκτιας εταιρείας.

Τον πρώτο χρόνο των σπουδών μου στην Αγγλία έμεινα στο σπίτι της νονάς μου. Στον δεύτερο, η ίδια η νονά μου νοίκιασε φοιτητικό διαμέρισμα και με έβαλε εκεί με δυο άλλες φοιτήτριες. Να ανοίξει το πνεύμα μου, είπε. Παπαδοκόρη, με περιορισμένη ζωή στον προσφυγικό συνοικισμό, ήμουν πολύ συνεσταλμένη. Στο δεύτερο και τρίτο χρόνο 'το πνεύμα μου' όχι μόνο άνοιξε, δεν συμμαζευόταν. Είχα μά-

θει, εν τω μεταξύ, τέλεια τα Εγγλέζικα και πήρα φόρα τόσο στα μαθήματα όσο και στις φοιτητικές εκδηλώσεις. Όταν ήρθε ο μικρός μου αδελφός, ο Νεκτάριος, να σπουδάσει χημεία -το όνειρο της ζωής του-, συνδεθήκαμε πέρα από αδέρφια, γίναμε φίλοι. Τότε ήταν που ήρθε ο Κλεάνθης να σπουδάσει, συγκάτοικός μας στο τρίτο υπνοδωμάτιο. Η τύχη μου; Με έριξε με την πρώτη! Έμεινα έγκυος, αλλά ευτυχώς πρόλαβα και πήρα το πτυχίο. Το καλοκαίρι έγινε ο γάμος στην Κύπρο, γέννησα την Ελένη, και γυρίσαμε στην Αγγλία. Φρόντιζα το βρέφος, αλλά θυμάμαι έγγραφα και όλες τις εργασίες του πανεπιστημίου του, μια και ο ίδιος δυσκολευόταν στη γλώσσα. Αρχισα και εγώ μεταπτυχιακό, αλλά δεν το τέλειωσα· το δεύτερο χρόνο γέννησα τη Μύρια. Όταν πήρε το δίπλωμά του ο Κλεάνθης, γυρίσαμε στην Κύπρο, έκανε την πρακτική του εξάσκηση, ενώ εγώ, με δυο μικρά παιδιά, έμεινα σπίτι μετά από επιμονή του Κλεάνθη. Ανοίγοντας δικό του δικηγορικό γραφείο τον βοηθούσα από το σπίτι, λογαριάζοντας να πάω μαζί του μόλις πήγαιναν οι μικρές σχολείο. Γεννήθηκε όμως και ο Ζήνων, το τρίτο μας παιδί, και έτσι συνέχισα να κάνω την περισσότερη δουλειά του γραφείου του Κλεάνθη στο σπίτι, μέχρι που έγινε συνήθεια.

Η εξωσυζυγική περιπέτειά του άναψε τα πρωτινά λαμπάκια μου, μα η τραγουδίστρια τον παράτησε και πήγε στην Αθήνα να κάνει καριέρα. Ο Κλεάνθης, μετανιωμένος, έγινε χαλί να τον πατήσω. Συνειδητοποίησα τότε πως είχα δύναμη· με χρειαζόταν! Το γραφείο θα δυσκολευόταν, αν δεν έβγαζα εγώ δουλειά από το σπίτι. Χρειαζόταν και τον πατέρα, που με τις διασυνδέσεις του στην εκκλησία τον βοήθησε να είναι δικηγόρος σε πολλές εκκλησιαστικές υποθέσεις. Σαν πήγε και ο Ζήνων γυμνάσιο άρχισα να ξανοίγομαι δειλά, αν και αυτό δυσαρέστησε τον Κλεάνθη. Μου άρεσε να υπερασπίζομαι τα παιδιά και, όταν έγινε ένα σωματείο, για τα δικαιώματα του παιδιού, δραστηριοποιήθηκα και στις εκλογές με έβαλαν στο συμβούλιο. Όταν με πρότειναν για γραμματέα, στις δεύτερες εκλογές, ο Κλεάνθης ξίνισε τα μούτρα και έστησε πόδι, λέγοντας πως θα με έβαζαν να τους κάνω

τη «γαδουροδουλειά» του σωματείου, για να φαίνονται άλλοι. Έμεινα απλό μέλος στο συμβούλιο. Τον επόμενο μήνα θα γίνουν πάλι εκλογές και με πρότειναν για Πρόεδρο. Δεν ρώτησα ακόμη τη γνώμη του Θεέ μου, γιατί το αναβάλλω συνέχεια, αναρωτήθηκα.

Έκλεισα απότομα το φάκελο. Ποια είναι η τωρινή μου κατάσταση; Τι είμαι; Δεν ξέρω αν ξεστόμισα δυνατά τις ερωτήσεις. Τις απάντησα όμως νοερά. Μια γυναίκα σαράντα έξι χρονών, τρία παιδιά και πολύ σύντομα με εγγονάκι. Έχω ένα σύζυγο που του δουλεύω αμισθί πάνω από είκοσι χρόνια, που του συγχώρησα μιαν εξωσυζυγική περιπέτεια και δεν είμαι σίγουρη αν από τότε μου είναι πιστός, αλλά με ζηλεύει και δεν βλέπει με καλό μάτι την ανάμειξή μου σε ένα σωματείο και σε οτιδήποτε δεν τον αφορά. Τελευταίο ξαναθυμήθηκα το σπίτι της νονάς και τα χρήματα που μου άφησε. Δέκα χιλιάδες ευρώ. Ο Κλεάνθης είπε πως μπορεί να χρειαστούν και αυτά για την ανακαίνιση του δικηγορικού του γραφείου.

Στον μόνο που μπορούσα να μιλήσω διεξοδικά ήταν ο Νεκτάριος. Ο μικρός μου αδελφός τελικά πήρε διδακτοράτο στη βιοχημεία, παντρεύτηκε μιαν Αγγλοκύπρια συμφοιτήτριά του, και έμεινε στην ερευνητική μονάδα του πανεπιστημίου του. Είναι ο μόνος με τον οποίο διατηρώ στενή επαφή· με το τηλέφωνο και, τα τελευταία χρόνια, με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

Σημάτισα τον αριθμό του. Δεν άργησε να απαντήσει και τον κάλεσα στο γάμο της Ελένης. Ο καλός μου αδελφός και βέβαια θα ερχόταν. Κυριακή βράδυ θα ήταν σίγουρα Κύπρο και να του κρατήσω θέση στο γαμήλιο δείπνο. Μόνο που Τρίτη πρωί έπρεπε να γυρίσει, είπε. Με την προσμονή του ερχομού του άρχισαν έντονες διεργασίες μέσα μου για το τι θα συζητούσαμε.

Ήρθε Κυριακή απόγευμα, στο ίδιο αεροπλάνο με την κόρη μου. Το Κυριακάτικο γεύμα στο σπίτι των γονιών μου μεταφέρθηκε το βράδυ. Η Ελένη έφερε να γνωρίσουμε, για πρώτη φορά, τον Άρη. Ψηλός, γεροδεμένος προς το παχουλό, όχι ιδιαίτερα όμορφος αλλά αρρενωπός,

με τζιν παντελόνι και όχι μόνο.

«Φορά σκουλαρίκι», μου ψιθύρισε ο πατέρας ξινισμένα, μετά που του τον σύστησε η Ελένη.

Αυτή τον άκουσε και μίλησε δυνατά.

«Φόρεσε και εσύ, παππού! Θα σου πάει! Έχεις και εσύ μακρύ μαλλί όπως ο Άρης, μόνο που αυτός το δένει πίσω και το αφήνει ελεύθερο, δεν το κάνει κότσο. Φορά και σάνταλα, όπως ο Χριστός! Θέλεις να αφήσει μούσια όπως εσύ; Άρη, δέχεσαι;», τον ρώτησε και του έκλεισε το μάτι.

Αυτός έκανε μιαν αστεία γκριμάτσα και έξυσε το κεφάλι. Όπως συνήθως έσκασε δυνατό γέλιο πρώτη η παπαδιά, η Λένια, και όλοι την ακολουθήσαμε. Την υπόλοιπη νύχτα ο παπά Ιάκωβος ήταν απασχολημένος ψήνοντας τη σουβλα και τις σπιτικές σιεφταλιές, που ενθουσίασαν τον Άρη. Έτσι, το κυριακάτικο δείπνο με τον γαμπρό κύλισε τόσο ευχάριστα που η μάνα μου κάποια στιγμή μου είπε πως, αν η Ελένη μάς έδινε λίγο περισσότερο χρόνο, ίσως να κατάφερνε τον άντρα της να πάει και στο Δημαρχείο για τον πολιτικό γάμο.

Όχι, δεν ήρθε ο παπά Ιάκωβος στο Δημαρχείο. Καθόταν όμως στην κορυφή του γαμήλιου δείπνου, απέναντι από τους νεόνυμφους. Μόλις έφεραν τα προκαταρκτικά και τα ποτά σηκώθηκε.

«Να κάνουμε προσευχή!», είπε και μας πρότρεψε με τα χέρια να σηκωθούμε.

Για να πω την αλήθεια λαχτάρισα για μια στιγμή, μα η μάνα του γαμπρού σηκώθηκε πρώτη και όλοι την ακολούθησαν. Ήταν πολύ πιο μεγάλη από μένα, ασφαλώς πάνω από εξήντα χρονών, αλλά καλοδιατηρημένη και πολύ κοκέτα, με μαλλιά που είχαν ανταύγειες σε αποχρώσεις απαλού ξανθού και ασημί. Τελευταία σηκώθηκε η Λένια και δεν ήμουν σίγουρη αν τη δυσκόλεψε η σπονδυλική της στήλη ή αν ήταν που βαριόταν τα πολλά 'κύριε-ελέησον' και τις δημόσιες προσευχές.

Όλα ήταν άψογα! Σαν ήπια το δεύτερο ποτήρι σαμπάνιας, συντρο-

φεύοντας το κομμάτι μου από την υπέροχη γαμήλια τούρτα, ένιωσα ανάλαφρη. Είχε δεκαετίες να νιώσω έτσι και ήμουν σίγουρη, δεν ήταν μόνο από τη σαμπάνια.

Μετά το γαμήλιο δείπνο, περασμένα μεσάνυχτα, ο Άρης με την Ελένη ξεκίνησαν προς άγνωστη κατεύθυνση. Ο Νεκτάριος πήγε με τους γονείς μας και ο Ζήνων αποφάσισε να συνεχίσει τη βραδινή διασκέδαση με φίλους. Σπίτι γυρίσαμε με τον άντρα μου και τη Μύρια. Ο Κλεάνθης, έχοντας πει κάτι παραπάνω, την αποχαιρέτησε και πήγε κατευθείαν για ύπνο. Έκανα καφέ για τις δυο μας και τον ήπιαμε στη βεράντα, μιλώντας για το περί ανεξιθρησκίας διάταγμα των Μεδιολάνων του Μεγάλου Κωνσταντίνου και τους σκουλαρικοφόρους επιφανείς άντρες του Βυζαντίου!

Στις τρεις βάλαμε τη μικρή της βαλίτσα στο αυτοκίνητο και ξεκινήσαμε για το αεροδρόμιο. Εκεί μας περίμεναν οι γονείς μου, που είχαν φέρει το Νεκτάριο. Τις λίγες ώρες της παρουσίας του στην Κύπρο τον είχαν μονοπωλήσει. Ειδικά η Λένια, που έχει αβάσταγο τον καημό των ξενιτεμένων παιδιών της.

Δεν μου δόθηκε έτσι ευκαιρία να καθίσω μαζί του να μιλήσουμε τα δικά μου. Δεν χρειάστηκε· είχα πάρει τις αποφάσεις μου. Θα κάνω την εξάσκησή μου, που καθυστερώ πάνω από δυο δεκαετίες, στο δικηγορικό γραφείο μιας συμφοιτήτριάς μου. Ο μισθός είναι μικρός, 213,57 ευρώ το μήνα, αλλά οι εξετάσεις στο Κυπριακό Δίκαιο, που θα πρέπει να δώσω σε λίγους μήνες στο Νομικό Συμβούλιο, δεν με τρομάζουν. Είμαι αποφασισμένη να στήσω ένα καλό δικηγορικό γραφείο μόνη μου. Μέχρι να αποκτήσω πελατεία, θα ξαναρχίσω μεταπτυχιακό, και διδακτορικό, για το τι δικαιώματα έχουμε εμείς οι εκτοπισμένοι στις περιουσίες μας στα κατεχόμενα από τα τουρκικά στρατεύματα μέρη μας! Τα νομικά ήταν πάντα το πάθος μου. Δεν έχω άγχος. Η Κύπρος, η Ελλάδα, η Ευρώπη, ο κόσμος όλος περνά κρίση. Πότε όμως δεν περνούσε η γη μας κρίση; Θα μπω σε αυτήν και θα δουλέψω σαν σωστός, ελεύθερος άνθρωπος. Α, και θα δεχτώ να

μπω πρόεδρος στο σωματείο για τα δικαιώματα του παιδιού, χωρίς να ρωτήσω κανέναν Κλεάνθη, όπως δεν θα ρωτήσω τον συγκεκριμένο Κλεάνθη πώς πληρώνει την Κίτσα ‘ποικιλοτρόπως’ και πώς περνά τα πρωινά του Σαββάτου με την ‘αντροπαρέα’ του.

Η Ελένη δεν χρειάζεται εξηγήσεις. Η μάνα μου όχι μόνο θα καταλάβει αλλά θα μιλήσει και στον παπά Ιάκωβο, ακόμα και στο Ζήνωνα αν χρειαστεί. Του μόνου που νιώθω πως χρωστώ εξηγήσεις είναι του Νεκτάριου, που θα παρακαλέσω να μιλήσει και στη Μύρια σχετικά.

Για τούτο σήμερα χαράματα, μετά το γαμήλιο δείπνο, γυρίζοντας από το αεροδρόμιο ήρθα κατευθείαν σπίτι μου, στα Πέρα Ορεινής, κάθισα στο μικρό γραφειάκι της νονάς Πολυξένης, που τώρα είναι δικό μου, και του τα έγραψα αυτά: ό,τι νομίζω πως θα μπορέσει να τον δια φωτίσει.

Προσφυγιά 14/10/2011

Νορβηγία

ΤΟ ΣΩΣΤΟ

Η ανάσα της Μάλιν διαπερνά το τηλέφωνο, κι είναι σαν να τη βλέπω μπροστά μου, τα απαλά της μάγουλα έχουν κοκκινίσει από την παγωνιά. Τα δάχτυλα, μακριά και άσπρα, με ξεφλουδισμένη τη βαφή νυχιών, σφίγγουν σκληρά το κινητό. Ψηλά τακούνια χτυπούν στην άσφαλτο. Είναι Νοέμβριος, ο παγετός μόλις έχει καλύψει το έδαφος, η άσφαλτος λάμπει από το πρώτο στρώμα της πάχνης. Σκοντάφτει στις λέξεις. Της λέω να μιλάει πιο αργά, να πάρει βαθιές ανάσες, να σταματήσει για λίγο. Να κουμπώσει το παλτό ως το λαιμό, να σηκώσει το γιακά.

Εκείνη τη νύχτα είχα ονειρευτεί ότι ταξίδευα, χωρίς τα κορίτσια. Όταν ξύπνησα, είχε μια αποπνικτική ζέστη στο δωμάτιο. Αποκοιμήθηκα και πάλι και το όνειρο συνεχίστηκε. Ταξίδευα μέσα σ’ ένα καυτό τοπίο που έμοιαζε με έρημο, αλλά όταν έφτασα εκεί που επρόκειτο να πάω, δεν υπήρχε τίποτε, δεν έβλεπες ούτε σπίτια ούτε ανθρώπους. Ο ήλιος έκαιγε ασταμάτητα και κάθε ίχνος ζωής είχε χαθεί, λες κι είχε γίνει πόλεμος. Ένα συναίσθημα εγκατάλειψης με κατέλαβε. Όχι ότι ήμουν εγώ αυτός που εγκατέλειψε.

Όταν ξανάνοιξα τα μάτια, αφουγκράστηκα τους ήχους στο δωμάτιο. Είχα την αίσθηση ότι είχα αποκοιμηθεί και είχα χάσει κάτι σημαντικό. Ότι κάτι είχε χαθεί ανάμεσα από τα κοιμισμένα δάχτυλά μου. Ανησυχίες. Οι μέρες ήταν γεμάτες και είχα πολλά να σκεφτώ –τα παιδιά, το σχολείο, τη δουλειά, το σπίτι. Και όλα ήταν αλληλένδετα και δεν κατάφερνα να ξεχωρίσω το ένα από το άλλο.

Οι ανησυχίες συχνά δεν συνδέονταν με ένα συγκεκριμένο πράγμα, αλλά με τα πάντα, και συνέχισαν έψαχναν καινούρια μέρη να χωθούν.

Ένα χτύπημα από μια πόρτα που έκλεισε. Ο ήχος μιας βαλίτσας με ρόδες, που κάποιος την τραβούσε στο πάτωμα του διαδρόμου. Περαστικές φωνές. Τότε θυμήθηκα. Ήμουν εδώ τώρα, σε ξενοδοχείο, είχα ταξιδέψει με αεροπλάνο χτες. Αισθανόμουν ευτυχισμένη καθώς καθόμουν μόνη μου ανάμεσα σε ξένους και κοίταζα προς τα κάτω τους ορεινούς σχηματισμούς και τα σύννεφα, ευτυχισμένη στη σκέψη ότι η απόσταση που άφηνα πίσω μου, συνεχώς μεγάλωνε.

Πετάξα το πάπλωμα στο πλάι, τίναξα από πάνω μου τις ανησυχίες. Έρχονταν ιδίως το πρωί όταν ξυπνούσα ή το βράδυ όταν πήγαινα για ύπνο, λες και καταδοκούσαν στο γεμάτο σκιές φως για να με βρουν στην πιο ευάλωτη στιγμή και να εισβάλουν μέσα μου. Αλλά μαλάκωναν όταν σηκωνόμουν από το κρεβάτι.

Σηκώθηκα και πάτησα τα πόδια μου στο πάτωμα, που καλυπτόταν από χαλί. Μετακινήθηκα μέσα στο σκοτάδι ως το παράθυρο, ένιωσα τη βαριά ζέστη από το καλοριφέρ στα πόδια, τράβηξα τις κουρτίνες στην άκρη. Τα μπράτσα ήταν άσπρα με γκριζωπές σκιές στο αδύναμο φως από τα φώτα του δρόμου και τις επιγραφές νέον της πόλης, εδώ όπου το σκοτάδι ποτέ δεν ήταν πυκνό. Άνοιξα το παράθυρο και κατάπληκτη ένιωσα έναν ψυχρό αέρα να κατακλύζει το δωμάτιο. Η θέα ήταν η πίσω αυλή του ξενοδοχείου, γκριζοκιτρινισμένοι, λεκιασμένοι τοίχοι από μπετόν που σχημάτιζαν ένα τετράγωνο. Μαύρα παράθυρα ακολουθούσαν τους τοίχους και καθρέφτιζαν τον ουρανό που άρχιζε να φωτίζει. Δεν ήταν δυνατόν να δει κανείς μέσα στα δωμάτια, όμως εγώ φανταζόμουν ότι στέκονταν άνθρωποι πίσω από τα σκοτεινά τζάμια, ακίνητοι, και κοίταζαν επίμονα έξω. Κοίταξα κάτω, στο βάθος του χώρου, στη γυάλινη σκεπή που υψωνόταν σαν θόλος πάνω από την τραπεζαρία και τους ανθρώπους που περπατούσαν γύρω-γύρω εκεί μέσα, ανάμεσα από τους μπουφέδες με τα φαγητά και τα τραπέζια με τις καρέκλες. Σε νυσταλέο και αργό ρυθμό, σαν να κινούνταν κάτω από το νερό. Στάθηκα μπροστά στον καθρέφτη του χολ. Σήκωσα τα μπράτσα και πέρασα τα χέρια μέσα από τα μαλλιά μου. Η λάμπα στο ταβάνι του διαδρόμου έριχνε μια γαλαζωπή ανταύγεια πάνω από τους ώμους και

το στήθος, σκίαζε το πρόσωπο, αναδείκνυε τους κύκλους κάτω από τα μάτια, τα πρησμένα βλέφαρα.

Η Μάλιν μιλάει χωρίς να παίρνει ανάσα. Η ώρα είναι μιάμιση τα μεσάνυχτα, κάθομαι στο μπαρ. Μόλις παρήγγειλα ένα τζιν με τόνικ και ο σερβιτόρος ανακατεύει πάγο, λάιμ και τόνικ σ' ένα μεγάλο ποτήρι. Με το ελεύθερο χέρι πληρώνω για το ποτό. Η φωνή της Μάλιν με γαργαλάει στο λαβύρινθο του αυτιού. Είχε πάει στο πάρτι μιας φίλης της στην ανατολική συνοικία, έχασε το λεωφορείο και ξεκίνησε να πάει με τα πόδια τη μεγάλη απόσταση ως το σπίτι. Δεν έχει λεφτά για ταξί. Ακούγεται πιωμένη, λέει ασυναρτησίες. Και φαίνεται διαφορετική, όπως όταν είναι μαζί με τις φίλες της, φλύαρη. Φοράει ελαφριά ρούχα, ένα φόρεμα, το λεπτό μπεζ παλτό που πήρε πέρσι, νάιλον κάλτσες. Κρυώνει στις πατούσες, λέει. Ρωτάω πού είναι η Μία και η Μάλιν διστάζει και καταλαβαίνω ότι η δεκάχρονη είναι μόνη στο σπίτι, και προσπαθώ να τη φέρω στη φαντασία μου, εκεί που είναι, κοιμισμένη κάτω από ένα πάπλωμα στον καναπέ του σαλονιού, ή να περιπλανιέται ανήσυχη. Σφίγγω το τηλέφωνο, νιώθω τις παλάμες μου ιδρωμένες, το κινητό είναι ήδη ζεστό. Η Μάλιν ανασαίνει δυνατά στο ακουστικό. Τα τακούνια χτυπούν. Είναι βράδυ Παρασκευής προς Σάββατο και οι δρόμοι είναι άδειοι, δεν υπάρχει ψυχή. Είναι σαν να βλέπω το καθετί με τα δικά της μάτια, σαν να σιγοτρέχω δίπλα της, σαν να ξεπαγιάζω στο κρύο μαζί της, να γλιστρώ πάνω στο λεπτό στρώμα πάγου.

Η διάσκεψη γινόταν στο Όσλο, 304 χιλιόμετρα σε ευθεία γραμμή από το Μπέργκεν. Μια απόσταση που την ένιωθα στο μεδούλι, σαν απελευθέρωση. Ναι, σαν απελευθέρωση, νομίζω. Η προστατευτική δύναμη της λογοτεχνίας, ήταν ο τίτλος της διάσκεψης. Τρεις ολόκληρες μέρες, με διαλέξεις ψυχολόγων, συγγραφέων, ειδικών παιδαγωγών. Με σεμινάρια και ομαδικές εργασίες. Έφερνα στη φαντασία μου το σπίτι, τα δωμάτια, το μπάνιο γεμάτο υδρατμούς, τα είδη τουαλέτας σκορπισμένα στον πάγκο, το ντουλάπι που είχε χαλάσει από διαρροή νερού και που δεν είχα καιρό να βρω τι θα το κάνω. Έφερνα στη φαντασία μου

τις καρέκλες, τα τραπέζια, την οθόνη της τηλεόρασης, τον καναπέ. Τα λεκιασμένα παράθυρα, τα έπιπλα της της βεράντας που ήταν ριγμένα φύρδην-μίγδην στην βεράντα, αναποδογυρισμένα από τον άνεμο. Η Μία. Η Μία που στεκόταν εκεί έξω. Έδιωξα την ενοχλητική εικόνα μακριά. Κοιμόταν –δεν τηλεφώνησε, άρα κοιμόταν, σκέφτηκα. Και φαντάστηκα τον εαυτό μου να στέκεται μπροστά στο παράθυρο του σαλονιού, να κοιτάζει έξω –όπως συνήθιζα– τα σύννεφα, που τύλιγαν το σπίτι, και τη βροχή, που έπεφτε βαριά και δυνατά. Την αίσθηση του να είσαι κλειδωμένη, περιτριγυρισμένη από άσπρους ταπετσαρισμένους τοίχους.

Και τώρα ήμουν εδώ. Δεν ήταν απόδραση, άρα λοιπόν είχα φύγει, είχα εγκαταλείψει ένα δεκάχρονο και ένα δεκατετράχρονο μόνα τους στο σπίτι. Όχι, δεν ήθελα να σκέφτομαι έτσι γι' αυτό. Πότε είχα χρόνο να σκεφτώ τον εαυτό μου; Δεν μπορούσα να θυμηθώ πότε ήταν η τελευταία φορά που είχα πάει σε μια διάσκεψη μακριά από την πόλη μου. Συνήθιζα πάντα να αρνούμαι ευγενικά. Είχα την αποκλειστική ευθύνη για τα παιδιά, αυτά προηγούνταν πάντα. Αλλά δεν είχα επίσης ευθύνη για τον εαυτό μου και τη δική μου ζωή;

Ω, πώς απολάμβανα το απρόσωπο δωμάτιο του ξενοδοχείου, χωρίς σημάδια από άλλους ανθρώπους, καμία μυρωδιά, κανένα κατάλοιπο! Μόνον η βεβαιότητα ότι είχαν ξαπλώσει πολλοί άλλοι άνθρωποι στο κρεβάτι του ξενοδοχείου πριν από μένα. Άνθρωποι που είχαν κοιταχτεί στον ίδιο καθρέφτη, είχαν κάνει ντους στην ίδια ντουζιέρα. Και το δωμάτιο δεν με έσφιγγε ανάμεσα σε τοίχους που ήταν γεμάτοι από οικογενειακή ζωή. Όχι, ήταν μόνο ένα μέρος για ύπνο. Σαν να μου έλεγε: Πήγαινε, πήγαινε, βγες έξω. Κάνε κάτι, κάνε αυτό που έχεις αποφασίσει να κάνεις. Κι αυτό είχα αποφασίσει, να κάνω κάτι, να προχωρήσω. Ήταν αδύνατο να πάω πουθενά όσο τα παιδιά ήταν μικρά –τώρα είχαν μεγαλώσει, αλλά η ηλικία τους ήταν επικίνδυνη. Δεν ήξερα τα πάντα γι' αυτό; Και παρόλ' αυτά, κινούμενη από μια ξαφνική αποφασιστικότητα, είχα ετοιμάσει τη βαλίτσα και είχα εγκαταλείψει το σπίτι μου (αυτό, στη σειρά με τ' άλλα τυποποιημένα σπίτια), τα κορίτσια, και σκεφτόμουν τις μέρες που ήταν μπροστά μου. Ήθελα να είμαι εκεί.

Και αισθανόμουν μια έξαψη χαράς να με κατακλύζει ως τις άκρες των δακτύλων.

Πήγα στο μπάνιο, ξεντύθηκα μπροστά στον καλογουλισμένο καθρέφτη που δεν είχε σημάδια από χυμένη οδοντόπαστα. Τα άσπρα πλακάκια στους τοίχους γυάλιζαν. Ένα δωμάτιο που δεν με έσφιγγε, ένα δωμάτιο όπου επρόκειτο μόνο να ξεπλυθώ από τον ύπνο και στη συνέχεια να βγω έξω στον κρύο φθινοπωρινό καιρό.

Μπήκα στη ντουζιέρα, στάθηκα ώρα εκεί. Άνοιξα το νερό και το άφησα να γίνεται όλο και πιο ζεστό, έως ότου έγινε μια πυκνή ομίχλη στο δωμάτιο και κυλούσαν σταγόνες κατά μήκος του αχνισμένου καθρέφτη. Έκανα ντους όση ώρα ήθελα, χωρίς κανείς να χτυπήσει ανυπόμονα την πόρτα, χωρίς να είμαι αναγκασμένη να προσέξω να μείνει αρκετό ζεστό νερό για τους άλλους. Θυμήθηκα τι ώρα ήταν η διάσκεψη, είχα πάνω από μια ώρα στη διάθεσή μου, και έπρεπε να ντυθώ και να φάω πρωινό.

Με τις άκρες των δακτύλων άλειψα το πρόσωπό μου με μείκ-απ. Έβαλα ρουζ με το βουρτσάκι στα ζυγωματικά, τόνισα τα βλέφαρα πάνω και κάτω με γραμμές. Άλειψα τις βλεφαρίδες με ένα στρώμα μάσκαρα. Είδα τα χαρακτηριστικά του προσώπου μου να ξεπροβάλλουν πιο ευδιάκριτα, να γίνονται εγώ.

Ντύθηκα και κατέβηκα κάτω στο εστιατόριο για πρωινό. Η αίθουσα βρισκόταν στο ισόγειο και είχε μεγάλα παράθυρα που έβλεπαν έξω, προς ένα πάρκο κι έναν ήσυχο δρόμο. Έξω έβρεχε και κίτρινα φθινοπωρινά φύλλα ήταν κολλημένα στους δρόμους και τα πεζοδρόμια. Είχα κατεβεί ταυτόχρονα με πολλούς άλλους, οι περισσότερες θέσεις ήταν κατειλημμένες κι έβαξα λίγο πριν βρω μια ελεύθερη καρέκλα στη γωνία ενός μακριού τραπέζιού κοντά στο παράθυρο.

Ανοίγω δρόμο από το μπαρ του ξενοδοχείου ως το ασανσέρ. Η Μάλιν ξεπαγιάζει, το ελαφρύ παλτό δεν αρκεί. Έχει πολύ δρόμο να περπατήσει και τα πόδια της πονάνε μέσα στα ψηλοτάκουνα παπούτσια. Δεν της το έχω μάθει; Να παίρνει τα καλά παπούτσια μαζί της σε μια σακούλα; Την παρακαλώ να τηλεφωνήσει σ' ένα ταξί, την παρακαλώ να

πληρώσει όταν έρθει σπίτι. Αλλά δεν έχει λεφτά, το πορτοφόλι είναι άδειο. Τα έχει ξοδέψει, έπρεπε να έχει μαζί της δώρο στο πάρτι γενεθλίων, αλλά αυτή κι η Μία είχαν ψωνίσει χτες και τα ψώνια κόστισαν παραπάνω απ' όσο περίμεναν. Μπαίνω στο ασανσέρ, τη ρωτάω αν μπορεί να δει πού είναι, αν υπάρχουν επιγραφές εκεί κοντά. Αλλά δεν υπάρχουν οδικές σημάνσεις, περπατάει κατά μήκος του αυτοκινητόδρομου και υπάρχει δάσος και από τις δύο πλευρές, κι εγώ προσπαθώ να δω πού είναι, έχω πολύ καιρό να πάω στην περιοχή, και το δίκτυο του δρόμου σ' αυτό το δημοτικό διαμέρισμα έχει αναβαθμιστεί κι έχει αλλάξει από τότε που έχω να πάω. Της λέω ότι πρέπει να κλείσω το τηλέφωνο, θέλω να τηλεφωνήσω στην αστυνομία να ζητήσω βοήθεια. Αλλά αυτή δεν θέλει να κλείσω. Θέλει ν' ακούει τη φωνή μου στο αυτί της, το έχει ανάγκη αυτό, αλλιώς δεν ξέρει πώς θ' αντιδράσει. Ακούει βήματα πίσω της, λέει, βλέπει μια σκιά να αναπτύσσεται στο φως των φανών του δρόμου. Σαν να υψωνόταν από πάνω της, λέει. Δεν τολμά να γυρίσει προς τα πίσω. Ψιθυρίζει στο τηλέφωνο, η φωνή της τρέμει από την αγωνιά και το φόβο. Της ζητάω ν' αρχίσει να τραγουδάει, το τραγούδι απομακρύνει το φόβο, της λέω. Αλλά αυτή δεν θέλει, αισθάνεται ότι δεν την κρατούν τα πόδια της. Κι εγώ αρχίζω να τραγουδώ, θυμάμαι ένα τραγούδι που λέγαμε στον παιδικό σταθμό: «Ξέρεις τι μου συνέβη χτες». Θυμάσαι ότι το τραγουδούσες, λέω. Η φωνή της είναι αδύναμη, ραγισμένη όταν τελικά αρχίζει. Στη συνέχεια δίνει λίγη δύναμη. Τραγουδάει φάλτσα, ήθελε να γίνει καλλιτέχνις όταν ήταν μικρή. Δεν μου έκανε καρδιά να της πω ότι τραγουδούσε φάλτσα.

Είχα τηλεφωνήσει στον Βίκτορ όταν έμαθα για τη διάσκεψη. Ήλπιζα να μπορούσαν να μείνουν μαζί του τα κορίτσια όσο θα έλειπα. Αλλά ήταν αδύνατον, αυτός είχε προγραμματίσει διακοπές σε μια μεγαλούπολη. Πρότεινα να πάρει τα κορίτσια μαζί του. Αλλά αυτός επρόκειτο να ταξιδέψει με την Ίνε και τους γιους της, και δεν μπορούσαν να πάνε μαζί τους τα κορίτσια, δε γινόταν, κι αυτός δεν ήθελε να το συζητήσει, γιατί δεν μπορούσε να γίνει τίποτε. Το ταξίδι ήταν κλεισμένο και πληρωμένο. Ήμουν τόσο απογοητευμένη, αισθανόμουν έναν κόμπο

στο λαιμό, επέμενα. Αλλά αυτός ήταν δύσκαμπτος και αμετακίνητος, μ' αυτόν τον τρόπο του που πάντα τον ένιωθα να είναι τόσο δύσκολος κι άκαμπτος όταν μέναμε μαζί. Τα πράγματα ήταν όπως ήταν, δεν γινόταν ν' αλλάξουν. Κι εγώ το είχα αμφισβητήσει αυτό, το είχα πολεμήσει, είχα παλέψει. Έκανα κόκκινες χαρακιές στο πρόσωπό του με τα νύχια μου όταν μαλώναμε.

Γνώρισε την Ίνε μετά από έξι χρόνια. Πήγε να ζήσει μαζί μ' αυτήν και τα παιδιά της. Φώναξα και χτύπησα, προσπάθησα να τον κρατήσω, προσπάθησα να τον τρομάξω για να μείνει. Αλλά αυτός δεν ήθελε δράματα, ήθελε να έχει ησυχία, δεν ήθελε να έχει μερίδια ενοχής και πόνου. Είχε γνωρίσει την Ίνε, την είχε ερωτευτεί. Δεν υπήρχε τίποτ' άλλο να πούμε γι' αυτό. Δεν είχαν υπάρξει προειδοποιήσεις, δεν είχα αντιληφθεί καμία. Είπε ότι τα τελευταία τρία χρόνια δεν με αγαπούσε. Γι' αυτόν ήταν όλα οδυνηρά απλά.

Ήμουν χτυπημένη, ήμουν πεσμένη κάτω, και υπήρχε η ανάγκη μέσα μου να φτάσω τελείως κάτω, στον πάτο του εαυτού μου, στον πάτο όλων των πραγμάτων. Τους καταδίωκα στα ίχνη της κίνησης των τραπεζικών λογαριασμών, στη διαδικτυακή τράπεζα. Έμπαίνα στο λογαριασμό πολλές φορές τη μέρα, ταπεινώνονα τον εαυτό μου ακολουθώντας τους από μαγαζί σε μαγαζί, στο Κρατικό Μονοπώλιο Ποτών, σε ταξίδια στο εσωτερικό, σε ψώνια σε αεροδρόμια. Εστιατόρια και βόλτες σε καφενεία. Ήταν πολύ οδυνηρό να τους φαντάζομαι, σε όλων των ειδών τις καταστάσεις. Τις νύχτες ονειρευόμουν ότι ήμασταν και οι τρεις ξαπλωμένοι στο κρεβάτι. Φοβόμουν τη νύχτα και τον ύπνο που θα 'ρχόταν, τους εφιάλτες που με βασάνιζαν.

Αυτός έκλεισε το λογαριασμό και η διασύνδεση κόπηκε. Αισθανόμουν ένα κενό, ένα μούδιασμα. Και σαν κάτι να μου επέβαλε αλλαγές που θ' αφορούσαν όλη τη ζωή μου —έκοψα τα μαλλιά μου, άλλαξα τα έπιπλα, έβαψα τους τοίχους, πέταξα καθετί που μου θύμιζε αυτόν. Πήρα τα κορίτσια και πήγαμε ταξίδι στην Ισπανία.

Δεν του είχα πει ότι παρόλ' αυτά θα πήγαινα στη διάσκεψη. Σίγουρα θα υποστήριζε ότι ήταν αδύνατον. Κι εγώ είχα πάρει την απόφασή μου.

Θα πήγαινα, ό,τι και να γινόταν. Αισθανόμουν ότι είχα δικαίωμα να το κάνω. Όπως αυτός είχε το δικαίωμα να εγκαταλείψει την οικογένειά του, να είναι ελεύθερος να κάνει ό,τι ήθελε. Να είναι πατέρας ή όχι. Δεν υπήρχε κανείς να τον κατακρίνει. Κανείς που να ενδιαφέρεται. Τα παιδιά είχαν έτσι κι αλλιώς εμένα. Το ρισκάρισα ότι θα τα κατάφερναν αυτές τις μέρες. Ήταν ανεξάρτητα, πρόωρα ανεπτυγμένα. Ναι, θα τα κατάφερναν, επαναλάμβανα. Ξεπέρασαν το θέμα με τον πατέρα τους, κατάφεραν να προσαρμοστούν στο ότι αυτός έγινε μια μακρινή φιγούρα, η όλη κατάσταση είχε γίνει φυσιολογική γι' αυτά. Μπορούσε κανείς να βρει ακόμη και κάποιο νόημα σ' αυτό, σκεφτόμουν εγώ, ωριμάζει κανείς όταν βιώνει απώλειες και προβλήματα. Μια ευτυχισμένη παιδική ηλικία δεν ήταν ίσως και το καλύτερο.

Η Μάλιν ήταν δεκατεσσάρων, ώριμη για την ηλικία της και έξυπνη. Και η Μία; Η Μία έκανε ό,τι της λέγανε. Η Μία!

Η γυναίκα στο διπλανό τραπέζι έκοψε την κορυφή του αυγού, ένας κίτρινος ποταμός κύλησε στο τσόφλι, κατέληξε σε μια μικρή λιμνούλα στο τραπέζι. Η γυναίκα με κοίταξε σαν να ζητούσε βοήθεια. Σαν να μην ήξερε τι έπρεπε να κάνει. Αισθάνθηκα την ανάγκη να της εκμυστηρευθώ, να της πω για τα παιδιά που ήταν μόνα τους στο σπίτι, το δεκάχρονο και το δεκατετράχρονο. Ότι επρόκειτο μόνο για τρεις μέρες. Είχαν χρήματα, μπορούσαν ν' αγοράσουν τρόφιμα. Το σπίτι είχε καθαριστεί προτού φύγω. Καθαρά ρούχα στις ντουλάπες. Είχα ανάγκη να μου πει κάποιος ότι θα πάνε καλά τα πράγματα, θα δεις. Κάποιον που θα μου έλεγε ότι έκανα το σωστό.

Το σπίτι ήταν τόσο μακριά. Σχεδόν σαν να μην υπήρχε. Σαν μια φαντασία. Ήθελα να ξεχάσω. Να είμαι εδώ και τώρα.

«Όταν η μαμά-τρολλ έχει βάλει τα έντεκα μικρά της τρολλ για ύπνο», τραγουδώ, καθώς ξεκλειδώνω την πόρτα του δωματίου στο ξενοδοχείο. Η Μάλιν σιγοτρέχει, και ένα άλλο αυτοκίνητο προσπερνά. Σβους, σβους, ακούγεται. Αυτή μιλάει συνεχώς κι εγώ νιώθω τον απόηχο από τα αυτοκίνητα που περνούν, παραλίγο να με ρίξει κάτω, και παραπατώ.

Φτάνει σε μια υπόγεια διάβαση, πρέπει να διασχίσει το δρόμο. Επειδή περνούν λίγα αυτοκίνητα στον αυτοκινητόδρομο, διασχίζει τρέχοντας το δρόμο και περνάει απέναντι για περισσότερη ασφάλεια. Σκαρφαλώνει πάνω από ένα φράχτη. Αισθάνομαι ότι έχω λαχανιάσει, είναι σαν να έχω τρέξει η ίδια, σαν να είμαι εγώ που έχω έναν ξένο πίσω μου. Η Μάλιν γυρίζει, κοιτάζει προς τα πίσω, αλλά το πρόσωπο δεν είναι πια εκεί. Είναι εντελώς μόνη της. Η καρδιά της χτυπάει σ' αυτήν μου. Έχω το κινητό στο ένα χέρι, σηκώνω το ακουστικό του τηλεφώνου του ξενοδοχείου με το άλλο. Πληκτρολογώ το νούμερο με το ένα δάχτυλο. Η αστυνομία, πρέπει να μας βοηθήσει. Κάνω προσευχή από μέσα μου. Ένας άντρας με ευχάριστη και ήσυχη φωνή απαντάει. Ρωτάει πολλά, έχει ξανατύχει σε παρόμοιες καταστάσεις, είναι ολοφάνερο. Σαν να είναι κάτι που συμβαίνει σε καθημερινή βάση. Του λέω ότι ο πατέρας είναι στο εξωτερικό, ότι δεν έχω συγγενείς σ' αυτήν την πόλη. Ρωτάει αν υπάρχουν αδέρφια. Να του πω για τη Μία; Του λέω για τη Μία. Ρωτάει πώς είναι η Μία, του λέω ότι δεν ξέρω. Νομίζω ότι κοιμάται. Λέω ότι τα κορίτσια είναι ώριμα, είναι συνηθισμένα να τα καταφέρνουν μόνα τους. Είναι συνηθισμένα; Λέει αυτός. Υπάρχει κάτι στη φωνή του που δεν μου αρέσει. Φεύγεις συχνά για ταξίδια και τ' αφήνεις μόνα τους, λέει αυτός μετά από μια παύση. Όχι, λέω, ποτέ. Αλλά δουλεύω πολύ για να τα βγάλω πέρα με όλα. Γίνεται ακόμα μια μακριά παύση. Μετά ρωτάει πώς είναι ντυμένη η Μάλιν κι εγώ την περιγράφω κι αυτός με διακόπτει, φαίνεται εκνευρισμένος όταν λέει ότι μ' αυτού του είδους το ντύσιμο είναι σαν να θέλει κανείς μπλεξίματα. Τον ρωτάω τι εννοεί και λέει ότι το να ντύνεται κανείς έτσι όπως αυτή, όπως κάνουν τα νέα κορίτσια, είναι μια πρόσκληση προς ορισμένους άντρες. Δύσκολα μπορεί κανείς να τους κατηγορήσει. Δεν θέλεις να τη βοηθήσεις, αυτό λες, η φωνή μου είναι απότομη. Απαντά κοφτά ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα αυτοκίνητα, έχει γίνει ένα μεγάλο αυτοκινητιστικό ατύχημα στη βόρεια συνοικία, το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού είναι εκεί τώρα. Έχει αναφερθεί ότι έχουν σκοτωθεί αρκετά άτομα. Λέει ότι θα προσπαθήσει να στείλει ένα αυτοκίνητο, να βάλει κάποιον να την ψάξει. Θα προσπαθήσει; Λέω εγώ. Η φωνή μου τρέμει. Είναι αδύνατη, ραγισμένη.

Αυτό μόνο μπορώ να υποσχεθώ, λέει αυτός. Του δίνω τον αριθμό του κινητού της. Λέει ότι θα το δώσει παραπέρα. Στη συνέχεια κλείνει το τηλέφωνο, μένω με το ακουστικό στο χέρι. Μου ῥχεται να το ξεριζώσω από τον τοίχο, να το πετάξω στο πάτωμα. Αλλά δαγκώνω τα χείλη μου. Προσπαθώ να αναπνέω ήσυχα. Λέω στη Μάλιν ότι πρέπει να τερματίσουμε τη συνομιλία. Και υπάρχει ένας ήχος μέσα στο αυτί μου, ένας υψηλός, αδύνατος τόνος, με γαργαλάει στο λαβύρινθο του αυτιού προς τα μέσα, προς τα μέσα.

Στεκόμουν στην ουρά για το ψωμί στο ξενοδοχείο. Η αίθουσα βούιζε από αγουροζυπνημένες φωνές. Ο άντρας που ήταν μπροστά μου προσπαθούσε να τσιμπήσει κάποιο αλλαντικό με το πιρούνι. Του έλειπε η τελευταία φάλαγγα του αντίχειρα, το πιρούνι γλιστρούσε ανάμεσα από τα δάχτυλά του. Υπήρχε μια συσφιγμένη ουλή εκεί που ήταν η φάλαγγα του δακτύλου. Σκεφτόμουν το κομμένο κόκαλο, τον πόνο, προσπαθούσα να φανταστώ ποια κατάσταση είχε προκαλέσει το ατύχημα. Πού ήταν το κομμένο τμήμα τώρα, η σκέψη αυτή με διαπέρασε. Είχε χειροτερέψει η κατάσταση του χεριού του; Ένιωθε πόνους –φαντάσματα στο μέλος που έλειπε; Σήκωσε το χέρι του και έξυσε το ένα του φρύδι με το κολόβωμα.

Κάθησα και πάλι. Ο Βίκτορ είχε τηλεφωνήσει τρεις φορές, το τηλέφωνο ήταν στο αθόρυβο. Ξανατηλεφώνησε. Σήκωσα το φλυτζάνι του καφέ και ήπια. Φαντάστηκα τον Βίκτορ, ότι έτριβε τα μάτια του. Έσπρωξα το τηλέφωνο μακριά. Ο άντρας με τον αντίχειρα ρώτησε αν η θέση ακριβώς απέναντί μου ήταν ελεύθερη κι εγώ είπα, ναι, παρακαλώ, χαμογέλασα. Αυτός ανταπέδωσε το χαμόγελο, δεν έκανε καμία κίνηση για να κρύψει τον αντίχειρα, όπως εγώ αυτόματα περίμενα να κάνει. Φορούσε ένα μαύρο πουκάμισο, τα μαλλιά του ήταν σκούρα, σχεδόν μαύρα, με γκρίζες ανταύγειες. Ήταν περίπου στην ηλικία μου, είχε κατά πάσα πιθανότητα παιδιά κι αυτός. Να του έλεγα για τις κόρες μου; Ότι είχα αποτινάξει το παγιδευμένο συναίσθημα στο οποίο είχα βρεθεί για πολύ καιρό. Θα το καταλάβαινε; Ή να του έλεγα ότι αισθανόμουν διχασμένη ανάμεσα στα καθήκοντα και στην εργασία. Πώς θα

αντιδρούσε σ' αυτό; Θα αναγνώριζε τις δικές του εμπειρίες σ' αυτό; Ή δεν είχε ποτέ του αισθανθεί κάτι τέτοιο. Μόνον εγώ αισθανόμουν έτσι, επειδή ήμουν γυναίκα; Κοίταξα το χοντρό κολόβωμα του αντίχειρα, φαντάστηκα τον άντρα να με χαϊδεύει στο μάγουλο μ' αυτό, να με χαϊδεύει και να με ξαναχαϊδεύει στο ίδιο σημείο, ώσπου να ερεθιστεί, να πονέσει.

Γεμίζω ένα πλαστικό ποτήρι με νερό από τη βρύση. Το πίνω όλο. Το ξαναγεμίζω, πίνω. Πηγαίνω προς το τραπέζι όπου βρίσκεται το κινητό. Πατώ τα πλήκτρα για να δω αν έχουν έρθει μηνύματα, παρόλο που ξέρω ότι δεν έχουν έρθει. Τα δευτερόλεπτα βουίζουν στ' αυτιά μου, ο χρόνος στέκεται ακίνητος. Μια αιώνια νύχτα. Κλείνω τα μάτια. Κρυώνω, σφίγγω το ελαφρύ παλτό μου γύρω μου. Αλλά δε βοηθάει. Η καρδιά μου έχει ανεβεί στο λαιμό και αρχίζω να τραγουδώ. Ξέρω ότι τραγουδώ φάλτσα. Τα παπούτσια μου γλιστρούν στην άσφαλο, πέφτω, πιάνομαι από τον αέρα. Πίσω μου, πολύ πίσω, είναι κάποιος που περπατάει. Που περπατάει εδώ και ώρα. Θέλω να γυρίσω προς τα πίσω, αλλά δεν το κατορθώνω. Ένα αστυνομικό αυτοκίνητο με φως που αναβοσβήνει στην οροφή, περνάει από την απέναντι πλευρά του δρόμου. Τα παράθυρα είναι μαύρα, είναι αδύνατον να δεις κανέναν εκεί μέσα, κι εγώ σηκώνω το χέρι, τους κάνω νόημα. Φωνάζω. Αλλά το αστυνομικό αυτοκίνητο έχει ήδη φύγει. Σφίγγω το χέρι γύρω από το κρύο κινητό στην τσέπη. Κυλάει κάτι ζεστό στα μάγουλά μου. Στον κύκλο του φωτός από ένα φανό του δρόμου, αναπτύσσεται μια σκιά, δεν είναι δική μου. Και τότε γυρίζω προς τα πίσω. Βλέπω μέσα στο φως από τους φανούς του δρόμου, το γκρίζο πεζοδρόμιο, οι θάμνοι της ροδοδάφνης έχουν στραπατσαρισμένα φύλλα. Δεν υπάρχει ψυχή. Αλλά μπορώ ν' ακούσω τον ήχο των βημάτων πάνω στην άσφαλο, ότι ολοένα πλησιάζουν.

*Μετάφραση από το νορβηγικό κείμενο:
Κυριακή Παπαδοπούλου - Σάμουελσεν*

Η **Βανέσσα Γκέμπι** είναι από την Ουαλία, ζει με την οικογένειά της στη νότια Αγγλία και συγγράφει ως επί το πλείστον στο καταφύγιο της στην Ιρλανδία. Οι σύντομες ιστορίες της έχουν κερδίσει πολυάριθμα βραβεία και περιλαμβάνονται σε πολλές ανθολογίες. Επίσης γράφει, και ενίοτε εκδίδει, ποίηση.

Το πρώτο της μυθιστόρημα *Η Ιστορία του Δειλού* (Bloomsbury), έγινε το Βιβλίο της Χρονιάς για τους UK Financial Times: «...ως μια εξαιρετικά λυρική, συγκινητική, αστεία περιγραφή μια πόλης ανθρακωρύχων στην Ουαλία μέσα από τα μάτια του «δειλού», που έγινε μάρτυρας της κατάρρευσης του ορυχείου *Kindly Light*. Το μυθιστόρημα ενός ποιητή...» σύμφωνα με τον κριτικό A.N. Wilson.

Είναι η συγγραφέας δύο συλλογών με σύντομες ιστορίες. *Λέξεις*

από μια Γυάλινη Φούσκα και *Προειδοποίηση για Καταιγίδα –η Ηχώ της Σύγκρουσης* (Salt Modern Fiction), και συνεργάτης συντάκτης στο *Short Circuit, Οδηγός στην τέχνη της Σύντομης Ιστορίας* (Salt Publishing), ένα ανεπίσημο «αναγνωστικό», το οποίο συνιστάται για πολλά μαθήματα δημιουργικής γραφής. Διδάσκει δημιουργική γραφή γράφοντας ως ελεύθερη επαγγελματίας και ήταν απασχολούμενη συγγραφέας στο Πανεπιστήμιο της Στοκχόλμης το 2010.

Μπορείτε να την ακολουθήσετε στο @vanessagebbie στο Twitter για καθημερινές #StoryGym συγγραφικές συμβουλές και να επισκεφθείτε τον ιστότοπό της: www.vanessagebbie.com

Η **Ρέα Γαλανάκη** γεννήθηκε το 1947 στο Ηράκλειο της Κρήτης. Σπούδασε Ιστορία

και Αρχαιολογία στην Αθήνα. Έχει εκδώσει μυθιστορήματα, διηγήματα, ποιήματα και δοκίμια. Ανήκει στα ιδρυτικά μέλη της Εταιρείας Συγγραφέων (το 1981). Έχει τιμηθεί δύο φορές με το Κρατικό Βραβείο (το 1999 για το μυθιστόρημα *Ελένη ή ο Κανένας* και το 2005 για τη συλλογή διηγημάτων *Ένα σχεδόν γαλάζιο χέρι*). Επίσης, έχει τιμηθεί με το Βραβείο Πεζογραφίας Κώστα και Ελένης Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών (το 2003 για το μυθιστόρημα *Ο Αιώνας των Λαβυρίθων*), με το Βραβείο «Νίκος Καζαντζάκης» του Δήμου Ηρακλείου Κρήτης το 1987 και με το Βραβείο Αναγνωστών του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου το 2006 για το μυθιστορηματικό χρονικό *Αμίλητα, βαθιά νερά*. Το μυθιστόρημά της *Ο βίος του Ισμαήλ Φερικ πασά* είναι το πρώτο ελληνικό βιβλίο που εντάχθηκε από την Ουνέσκο στην UNESCO Collection of Representative Works (1994), ενώ το *Ελένη ή ο Κανένας* διεκδίκησε το Ευρωπαϊκό Βραβείο «Αριστείων» μπαίνοντας στην τελική τριάδα των υποψήφιων έργων (1999). Έργα της έχουν μεταφραστεί σε δεκαπέντε

γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά, ιταλικά, ολλανδικά, τσεχικά, βουλγαρικά, σουηδικά, λιθουανικά, τουρκικά, αραβικά, κινεζικά, εβραϊκά και αλβανικά.

Συνεργάστηκε με τον σκηνοθέτη Θόδωρο Αγγελόπουλο, ως σύμβουλος στο σενάριο της τελευταίας του ταινίας *Η άλλη θάλασσα*.

Η **Μάρτα Πεσσαροδόνα** (Marta Pessarrodona) είναι ποιήτρια, συγγραφέας, δοκιμογράφος, μεταφράστρια και θεατρική συγγραφέας. Υπήρξε Λέκτορας Ισπανικών στο University of Nottingham, στην Αγγλία, και δημιουργός της έκθεσης και του σεμιναρίου «Η Ομάδα του Μπλούμσμπερυ» (*El Grupo de Bloomsbury*) (Βαρκελώνη, 1986). Θεωρεί ότι η ποιότητα της ζωής της βασίζεται στη σχέση της

με μια σκυλίτσα και την ενασχόληση με ένα πολιτισμένο άθλημα (τένις και γκολφ). Αγαπά με πάθος ορισμένες πόλεις –Λονδίνο, Βερολίνο, Μπουένος Άιρες, Ζυρίχη και Ιερουσαλήμ– και συνηθίζει να ταξιδεύει συχνά, είτε ως Λέκτορας είτε ως ποιήτρια. Διαβάζει σε κάποιες γλώσσες (γερμανικά, αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά) και μελετά άλλες (εβραϊκά και πολωνικά). Λένε ότι είναι πολύ φίλη με τους φίλους της και μια αξιοπρεπής μαγείρισσα. Πρόσφατα έχει δημοσιεύσει: Ποίηση: *Poemes 1969-2007*, *Antologia* (2007) και *Animals i plantes* (2010). Διήγημα: (*Quasi tots els contes* (2011)). Βιογραφία: *Mercè Rodoreda i el seu temps* (2005) που υπάρχει και σε ισπανική έκδοση: *Mercè Rodoreda y su tiempo* (2007) και *Donasses* (2006). Δοκίμιο: *França, 1939. El primer exili català intel·lectual i artístic* (2010) και *L'exili violeta* που έχει κυκλοφορήσει ταυτόχρονα στην ισπανική έκδοση της Μιρέια Σουστ (Mireia Sust): *El exilio violeta. Escritoras y artistas catalanas exiliadas el 1939* (2010). Έχει μεταφράσει: Louis Althusser, Simone de Beauvoir, Quentin Bell, ανηψιό

και βιογράφος της Virginia Woolf, E. M. Fortser, Doris Lessing, Susan Sontag, Virginia Woolf και άλλους. Σήμερα εργάζεται σε μια ανθολογία ποιημάτων *Versiones biblicas* (προσωρινός τίτλος). Το 1987 η κυβερνητική επιτροπή της Καταλωνίας της απένειμε το *Creu de Sant Jordi*. Το 2007 τιμήθηκε με το βραβείο *Prat de la Riba* για τα δημοσιογραφικά της άρθρα. Τέλος το 2011 έλαβε το Εθνικό Βραβείο Λογοτεχνίας, που χορηγείται από το Εθνικό Συμβούλιο των Τεχνών της κυβερνητικής επιτροπής της Καταλωνίας, ενώ, επίσης τον Απρίλη του 2011, εγκαινιάστηκε η «Βιβλιοθήκη Mira-sol Marta Pessarrodona», στο Sant Cugat del Vallès (Barcelona).

Η **Νάτσια Μαραΐνι** γεννήθηκε στο Φιέζολε στις 13 Νοεμβρίου 1936. Η μητέρα της, Τοπάτσια,

ήταν ζωγράφος. Ο πατέρας της, Φόσκο Μαραΐνι ήταν εθνολόγος. Στα εικοσιένα της ίδρυσε, μαζί με άλλους, ένα λογοτεχνικό περιοδικό, τον *Καιρό της Λογοτεχνίας* και άρχισε να συνεργάζεται με περιοδικά όπως τα *Σύγκριση*, *Νέα Επιχειρήματα* και τον *Κόσμο*. Τη δεκαετία του '60 εξέδωσε τα πρώτα της μυθιστορήματα: *Οι διακοπές*, *Η εποχή της δυσφορίας*, *Εκ μνήμης*, καθώς και θεατρικά κείμενα: *Μαρία Στιούαρτ*, *Διάλογος μιας πόρνης με έναν πελάτη της*, *Εξτραβαγκάντσα*, *Βικτόρια*, *Πόρνη και συγγραφέας* και *Καμίλ*. Στη Ρώμη συνάντησε τον Αλμπέρτο Μοράβια, ο οποίος το 1962 άφησε για αυτήν τη σύζυγό του και συγγραφέα Έλσα Μοράντε. Το 1973 ίδρυσε, μαζί με τη Λου Λεόνε, τη Φραντσέσκα Πάνσα, την Μαρίκλα Μπότζιο, το θέατρο της Μανταλένα (Μαγδαληνή), το οποίο διοικούσαν και διηύθησαν γυναίκες.

Σημαντική Βιβλιογραφία

1968 – *Ο σύζυγός μου*, *Εκβιασμός στο θέατρο και άλλες κωμωδίες*
 1972 – *Αναμνήσεις μιας κλέφτρας*
 1975 – *Γυναίκα σε πόλεμο*
 1980 – *Η ιστορία της Πιέρα*
 1984 – *Το τρένο για το Ελσίνκι*

1985 – *Νησάκι*
 1990 – *Η μακρά ζωή της Μαριάννα Ουκρία*
 1991 – *Ταξιδεύοντας με τα βήματα της αλεπούς*
 1993 – *Μπαγκερία*
 1994 – *Φωνές*
 1997 – *Γλυκιά για τον εαυτό της*
 1999 – *Σκοτάδι*, το βιβλίο με παραμύθια *Το πρόβατο Ντόλυ* και *Η Πιέρα και οι δολοφόνοι*
 2004 – *Περιστερί*

Η **Ρήνα Κατσελλή** (το γένος Σταύρου Χαραλαμπίδη) γεννήθηκε το 1938 και ζούσε στην Κερύνεια μέχρι την τουρκική εισβολή, τον Ιούλη του 1974, κατά την οποία αναγκάζεται να πάρει το δρόμο της προσφυγιάς, μαζί με όλους σχεδόν τους Έλληνες Κύπριους των κατεχομένων από τα τούρκικα στρατεύματα περιοχών της Κύπρου. Αποφοιτά από το Γυμνάσιο

Κερύνειας, εντάσσεται στις τάξεις της ΕΟΚΑ για αποτίναξη της αγγλικής αποικιοκρατίας (1955-1959) και φυλακίζεται.

Μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου παντρεύεται, κάνει οικογένεια και γράφει συστηματικά μυθιστορήματα, θεατρικά έργα, βιογραφίες, λαογραφικές έρευνες, ποίηση. Το 1973 ιδρύει τις *Εκδόσεις Χρυσοπολίτισσα*.

Εκτοπισμένη στη Λευκωσία συνεχίζει να γράφει και να εκδίδει βιβλία, ενώ παράλληλα ασχολείται με την αγιογραφία και τα κυπριακά ξυλόγλυπτα. Η ενεργός ανάμειξή της στην πολιτική, μετά το 1974, τη φέρνει πρώτη Κυπρία γυναίκα βουλευτή στη Βουλή των Αντιπροσώπων, να εκπροσωπεί την κατεχόμενη από τα τουρκικά στρατεύματα επαρχία Κερύνειας (1981-1996). Είναι υπεύθυνη των εκδόσεων του *Λαογραφικού Ομίλου Κερύνειας* στο εκτοπισμένο Δημαρχείο Κερύνειας.

Βραβεύτηκε τρεις φορές με το Κρατικό Βραβείο μυθιστορήματος, μια φορά με το Κρατικό Βραβείο μελέτης/δοκιμίου. Η Κυπριακή Δημοκρατία της απένευσε το *Αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών* το 2010. Αρκετά

βιβλία της μεταφράστηκαν στα Αγγλικά, Γαλλικά, Ισπανικά και Ρωσικά.

φωτό Gyldenial Norsk Forlag

Λέγομαι *Αννέττε Μάττσον*, γεννήθηκα το 1959 και μένω στο Μπέργκεν. Το πρώτο μου βιβλίο, μια συλλογή από διηγήματα, δημοσιεύτηκε το 1997. Από τότε έχω γράψει συνολικά επτά βιβλία, συλλογές από διηγήματα και μυθιστορήματα που έχουν κυκλοφορήσει από τον νορβηγικό εκδοτικό οίκο Γύλενταλ.

Γράφω για τις στενές προσωπικές σχέσεις, τις ανθρώπινες σχέσεις, για τα αδέρφια, τα παντρεμένα ζευγάρια, τους γονείς και τα παιδιά. Ενδιαφέρομαι για τις σύνθετες καταστάσεις, τις περίπλοκες διασυνδέσεις που μπορεί να προκύψουν ανάμεσα σε ανθρώπους που συχνά πιστεύουν ότι γνωρίζουν τον εαυτό τους σε βάθος, αλλά

που αντιλαμβάνονται ότι είναι πιο δύσκολο απ' ό,τι νόμιζαν.

Είμαι μια συγγραφέας που την απασχολεί η ψυχολογία, και ένα άλλο θέμα που εξερευνώ είναι η απώλεια. Μπορεί να είναι απώλεια με τη μορφή θανάτου κάποιου κοντινού προσώπου, μπορεί να είναι ρήξη ανάμεσα σε παντρεμένα ζευγάρια, αλλά μπορεί επίσης να είναι απώλεια σε ψυχολογικό επίπεδο, απώλεια αξιοπρέπειας, αυτοσεβασμού. Η αίσθηση της απώλειας είναι κάτι που έχει ισχυρότατη επίδραση στη συναισθηματική ζωή και μπορεί να προκαλέσει μεγάλες αλλαγές σ' έναν άνθρωπο.

Το μισό χρόνο μου ασχολούμαι με το γράψιμο. Είχα την τύχη να πάρω αρκετές μεγάλες υποτροφίες από το Κρατικό Ίδρυμα Καλλιτεχνικών Υποτροφιών. Εργάζομαι επίσης ως καθηγήτρια γραφής σε μια ανοιχτή φυλακή. Επιπλέον είμαι συντάκτης ενός περιοδικού που λέγεται Κράφτβερκ, όπου άνθρωποι με ψυχικές παθήσεις μπορούν να δημοσιεύουν κείμενά τους, ποιήματα και διηγήματα.

